

Дніпропетровське обласне управління лісового та мисливського господарства

Зелене майбутнє  
Дніпропетровщини  
в надійних руках!



Наша адреса: м. Дніпропетровськ,  
вул. Набережна Перемоги, 38  
Телефон приймальні: (056) 726-21-75  
факс 726-71-75  
dnoulg\_ohorona@dp.ukrtel.net

## «ПЕРША МІСЬКДРУКАРНЯ»

вул. Степового Фронту, 11-а, м. Павлоград, Україна, 51400  
Тел.: + 380 5632 61909, 61458, e-mail: reklama@tn-express.dp.ua

### ПОЛІГРАФІЧНІ ПОСЛУГИ:

ДРУК ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ  
(газети, журнали, книги, бланки, афіші, візитки).

ПАЛІТУРНІ ПОСЛУГИ - книги, брошури,  
дипломні курсові роботи.



### ЗАВЖДИ У ПРОДАЖУ:

бланки, канцтовари,  
щоденники, блокноти,  
розрахункові книжки  
з комунальних платежів.



### ЕФЕКТИВНА РЕКЛАМА У ГАЗЕТАХ:

**ТН ЕКСПРЕС**  
ОБЛАСНА РЕКЛАМНО-ІНФОРМАЦІЙНА ГАЗЕТА

Безкоштовні  
ОГОЛОШЕННЯ

Планета TV

ВІДДІЛ РЕКЛАМИ: т. + 380 5632 63829, 60377,  
www.tn-express.dp.ua, e-mail: reklama@tn-express.dp.ua

ЖУРНАЛ ВІЗНАНО ПЕРЕМОЖЦЕМ КОНКУРСУ «СВІТОЧ ПРІДНІПРОВ'Я»

## ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЩОМІСЯЧНИК



ВИХОДИТЬ З ЛИПНЯ 1991 р.

# БОРИСТЕН

2012 рік

№ 11 (257)

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ, ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ  
ТА НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ЩОМІСЯЧНИК



*Бозю! Що там у тебе в руці?  
Дай мені Бозю, хоч соломинку...  
Щоб не втонути в Голодній Ріці.  
Бачиш, мій Бозю, я ще - дитинка.  
Та ж підросли хоч би трохи бодай.  
Світу не бачив ще Білого, Бозю.  
Я - пташенятко, прибите в дорозі.  
Хоч би одненьку пір'їночку дай.  
Тату і мама - холодні мерці.  
Бозю, зроби, щоби їсти не хтілось!  
Холодно, Бозю. Сніг дуже булий  
Бозю, щоб там у тебе в руці?...*



79 річниця геноцидного голоду в Україні 1932-33 років

## ЗМІСТ

ВІРШІ	2 СТОР. ОБКЛАДИНКИ
ГОУН ОДА, «ДНІПРОПЕТРОВЩИНА ВШАНУВАЛА ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРА»	1
3 ВІДГУКІВ НА АУДІОКНИГУ «ПИСЬМЕННИКИ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ – ШКІЛЬНИМ БІБЛІОТЕКАМ»	2
ІНФ. ДНУ ІМ. О. ГОНЧАРА «ПІДТВЕРДЖУЙ СТАТУС «ЗНАВЦЯ МОВИ» У МІЖНАРОДНОМУ КОНКУРСІ»	3
Т. КОЛОМІЄЦЬ, «ПЕРША ВЧИТЕЛЬКА»	3



ГОУН ОДА, «ДРУЖНА ШКІЛЬНА РОДИНА НА ШЛЯХУ ДО ЗДОРОВ'Я ЄДИНА» У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ САНАТОРНІЙ ШКОЛІ-ІНТЕРНАТІ І-ІІІ СТУПЕНІВ № 4»	4
ІНФ. ДНУ ІМ. О. ГОНЧАРА, «ДЖОН ТЕФФТ: «МОЯ ДИПЛОМАТИЧНА МІСІЯ – РОЗВИВАТИ ВЗАЄМВІДНОСИНИ МІЖ ЛЮДЬМИ»	5
МУЗЕЙ УЛАСА САМЧУКА	5
МУШИНСЬКИЙ В. П. «ІНТЕГРОВАНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ І ПСИХОЛОГОМЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНСУЛЬТАЦІЇ»	6
ІНФ. ДНУ ІМ. О. ГОНЧАРА, «ІНТЕРАКТИВНІСТЬ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: ВІД ІДЕЇ ДО РЕАЛЬНОСТІ»	9
КОЛОМІЙСЬКИЙ МУЗЕЙ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА ГУЦУЛЬЩИНИ ТА ПОКУТТЯ	9
ГОУН ОДА «80-РІЧЧЯ РУХУ ЮНИХ ТЕХНІКІВ»	10
ІРИНА МАКОВЕЦЬКА, «ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ПИСЕМНОСТІ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКУ»	11
ЛІКА МУШКУДІАНІ «НІМЦІ В ГОРОДІ»	11
ІНФ. ДНУ ІМ. О. ГОНЧАРА, «У ДНУ ПЛЕКАЮТЬ ПАРОСТКИ ТВОРЧОСТІ»	12
ГОУН ОДА «ШКОЛА ЕТИКЕТУ» НА БАЗІ КРИВОРІЗЬКОГО НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОГО ЦЕНТРУ	12
ПРЕС-КОНФЕРЕНЦІЯ «ЗАХИСТИМО ЗЕЛЕНОГО ДРУГА ВІД СВАВІЛЛЯ БРАКОНЬЄРІВ» ЗА УЧАСТЮ РЕДАКТОРА ЖУРНАЛУ «БОРИСТЕН» ФІДЕЛЯ СУХОНОСА	13
МУЗЕЙ ГЕТЬМАНСТВА	13
МАРИНА ГАНІЄВА – МУЗИКА, «МАРТА-ЛАСУНКА»	14
СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ ВІДЗНАЧИВ СВІЙ 45-ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ	16
ІАЦ НГУ «НАЙКРАЩИЙ СКЕЛЕПАЗ ЄВРОПИ НАВЧАЄТЬСЯ В НГУ»	16
Л. ДОВГІВ, «ЙОГО СЕРЦЕ БОЛІЛО УКРАЇНОЮ»	17
Р. БЕЗУС, «БОРИСТЕН ПЛЮС» АБО НОВА ТЕЧІЯ ЗНАНОГО В УКРАЇНІ ТА ПОЗА ЇЇ МЕЖАМИ ЩОМІСЯЧНИКА	18
СТУДЕНТИ З НАЦІОНАЛЬНОГО ГРИНИЧОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВІДВІДАЛИ НІДЕРЛАНДИ, ДЕ БРАЛИ УЧАСТЬ У ПРОЕКТІ «BUSINESSWEEK»	19
ТЕТЯНА КАЛИНКО, «ДАНИЛОВІ ТАЄМНИЦІ»	20
ІАЦ НГУ, «СЕРТИФІКАТ ВІД СІЛЕЗЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (М. КАТОВІЦЕ, ПОЛЬЩА) ОТРИМАЛА СТУДЕНТКА НГУ»	21
ОКСАНА МАКОВЕЦЬКА, ВІРШІ	22
ДЕЯКІ АСПЕКТИ НОВИТВОРЧОСТІ У ФОЛЬКЛОРІ НИЖНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ	23
Ф. СУХОНИС, «ВІД НЬЮ-ЙОРКУ ДО ШТАТУ САМОТНЬОЇ ЗІРКИ»	26
Л. ЯКОБЧУК, Л. ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ «ЩО Ж ГОВОРІТЬ БІБЛІЯ ПРО СЕБЕ?»	28
ЗЕРОВ М. К., ВІРШІ	30
«КИСИЛИНСЬКА АКАДЕМІЯ – ОДНА З ПЕРШИХ ВИЩИХ ШІЛ»	32
УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТ-РЕВОЛЮЦІОНЕР	34
НАТАЛІЯ ДЕВ'ЯТКО, ПОМЕРЛА ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ПИСЬМЕННИЦЯ ОЛЕКСАНДРА КРАВЧЕНКО (ДЕВІЛЬ)	35
З. ГРІЄВА СОНЯЧНІ КОТЕНЯТА	36
КРАЩІ СТРАВИ УКРАЇНСЬКОЇ КУХНІ, РЕКЛАМА	3-4 С. ОБКЛАДИНКИ, КОЛЬОРОВА ВСТАВКА



## Дніпропетровщина вшанувала пам'ять жертв Голодомора

До Дня пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років на Дніпропетровщині відбулись жалобні заходи. Керівництво області на чолі з губернатором Олександром Вілкулом взяло участь у панахиді та покладанні квітів до Меморіалу жертвам політичних репресій та Голодомору (Дніпропетровський район). Жалобне богослужіння провів Керуючий Дніпропетровською Єпархією Української Православної Церкви Київського Патріархату Єпископ Дніпропетровський та Павлоградський Симіон.

«Ми з болем в серці згадуємо про ті часи, коли страшний голод забрав життя десятків тисяч наших земляків. Ця трагедія торкнулася і моєї родини. Наш обов'язок – зберегти пам'ять про той важкий час», - сказав голова Дніпропетровської облдержадміністрації Олександр Вілкул.

Дніпропетровська область береже пам'ять тих, хто загинув у ті часи. У містах та районах області встановлено 179 пам'ятників та пам'ятних знаків жертвам Голодомору 1932-1933 років.

Меморіал жертвам політичних репресій та Голодомору у Дніпропетровському районі (9-ий кілометр Запорізького шосе) – найвища в Україні скульптура увічнення пам'яті жертв політичних репресій та Голодомору, висота якої – 6,4 метри.

До цього дня у навчальних закладах області проходять уроки, лекції, семінари, присвячені історії Голодомору, організовуються історичні виставки.

Довідка: День пам'яті жертв Голодомору – щорічний національний пам'ятний день в Україні, що припадає на четверту суботу листопада, запроваджений згідно з Указом Президента України від 26 листопада 1998 року № 1310/98 як «День пам'яті жертв голодоморів».

ГОУН ОДА

Нагадаємо до 80-ця Дніпропетровської області тисячі шкіл регіону отримали гарний подарунок – аудіокнигу з творами місцевих поетів і прозаїків. Роботу було здійснено у рамках обласної програми «Новий Дніпропетровщині - новий стандарт освіти», а керівниками проекту стали літератори **Наталія Дев'ятко**, **Еліна Заржицька** та шеф-редактор журналу «Бористен» **Фідель Сухоніс**.

**Геннадій ПІВНЯК**, ректор НГУ, академік НАН України (м. Дніпропетровськ).



«...Дуже важливо, аби молоде покоління розуміло цінність історії та мови своєї держави. Сучасність диктує свої умови – сучасні школярі та студенти все більше переходять на сучасні електронні засоби спілкування. І такі корисні та прості речі як аудіо книга дозволять, скажімо, дорогою до школи, в університет чи на роботу прослухати твори класиків української літератури та її сучасників. Дуже важливо, що дніпропетровці знайомляться з українською літературою рідного краю. Це важливий крок у розвитку та вихованні молодого покоління і приємно, що його створено за підтримки обласної державної адміністрації та провідних культурних та літературних діячів області».

**Валентина ГОНЧАР**, вдова Олеса Гончара (м. Київ).



«Література – одвічне джерело мудрості. І кожне покоління повинно цінувати своє рідне слово, адже крізь нього говорять до нас пращури. Важливо, що сучасні українці матимуть змогу прочитати кращі вірші, нариси та оповідання, які написали такі майстри пера, як **Сергій Бурлаков**, **Олексій Стариков**, **Віктор Савченко**, **Олег Волік** та багато - багато інших. Мені дуже приємно, що серед авторів аудіо книги є й молоді письменники. Це означає, що любов до українського слова не згасає, а сучасна література знаходить свій розвиток».

**Віра БОВК**, перекладач, поетеса (м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія).

«Будучи далеко від рідного слова, починаеш його цінувати ще більше. І мені приємно, що сучасна українська, зокрема, дніпропетровська мо-



## 3 відгуків на аудіокнигу «Письменники Дніпропетровщини – шкільним бібліотекам»

лодь матиме змогу знайомитись з ним у сучасному форматі. Зараз є тенденція, що молоді люди почали менше читати літератури, адже з'явився Інтернет, соціальні мережі. Аудіокнига - певний компроміс для тих, хто не бажає розлучатися з технічним прогресом. Я висловлюю свою вдячність тим, хто створив цю книгу – авторам та керівникам проекту - **Фіделю Сухоносу**, **Еліні Заржицькій** і **Наталії Дев'ятко**, а також державній підтримці, яка зробила цей проект масштабним. Також бажаю ще більше цікавих нових проектів».

**Микола ПОЛЯКОВ**, ректор ДНУ ім. О.Гончара (м. Дніпропетровськ).



«Саме зі школи починається формування особистості, яка потім вступає до вищого навчального закладу, а згодом стає професійною часткою суспільства. І попри важливість якісної професійної освіти не менш важливим є духовне виховання. Мова - основа держави, народу, суспільства. Дніпропетровщина багата на талановитих письменників різних років - і ця аудіокнига чергове тому підтвердження. Ми повинні виховувати у нових поколіннях любов та повагу до своєї історії, мови та літератури, любов до минулого. Адже наше минуле творить наше майбутнє».

**Валентин ЦИКОВ**, академік НААН України (м. Дніпропетровськ).

«Це безперечно, прогресивний та наукоємний підхід до вивчення української літератури. Безліч класиків українського слова вийшли саме з літературної Дніпропетровщини. І ми повинні пам'ятати та поширювати цю інформацію, адже юні мешканці міста повинні знати його не лише як масштабне промислове місто з ракетобудуванням, але як і світлицю українського слова. Наповнення аудіо книги розраховане на різну вікову категорію і це робить книгу універсальною. Я всіляко підтримую прогресивність у навчанні і зичу авторам проекту ще більше цікавих ідей для втілення».

**Владика АДРІАН**, керуючий Московською та Богородицькою Єпархією УПЦ КП (м. Москва, Росія).

«Спочатку було Слово і досі Слово є джерелом усього на землі. Рідне слово завжди звучить миліше. А завдяки літературі ми поринаємо у світ влас-

ної історії, культури чи занурюємось у фантастичні, неосяжні світи фантазії майстра пера. Доля майбутнього покоління лежить у руках теперішнього. І те, як ми виховуємо наших дітей, матиме вплив на те. Яким буде майбутнє нашої держави. І виховання духовне, патріотичне, моральне повинне займати не останнє місце. Я зичу авторам та керівникам проекту Божої допомоги та натхнення у цій благородній справі».



**Олег ЧОРНОГУЗ**, письменник (м. Київ).

«Талановита українська нація багата на культурних та літературних діячів. Але найбільше щастя письменника – коли його читають, коли його твори стають потрібні, викликають живі емоції. Ця аудіокнига містить в собі легендарні твори митців Дніпропетровщини. І той факт, що молоді жителі міста познайомляться з ними, дадуть цим творам нове життя, відкриють їх для нових читачів, які тільки починають свій шлях у світі літератури. І окрім, безперечно, важливої виховної функції, ця аудіо книга може стати чудовим хобі та можливістю змістовно та цікаво провести холодний осінній вечір».

**Михайло МЕЛЬНИК**, актор (м. Дніпропетровськ).

«Я хочу привітати авторів цього важливого та цікавого проекту. Аудіокнига – це чудовий спосіб не лише дізнатись щось нове, але і зробити уроки в шкільних закладах ще цікавішими. Наше місто може пишатися своєю історією, культурним та патріотичним вихованням. Театри, музеї, університети Дніпропетровщини відомі на весь світ. І, безперечно, підтримка керівництва міста та області є важливою. Адже поєднавши зусилля ми можемо розбудувати місто, створювати нові проекти, доводячи те, як багато талановитих особистостей творять історію Дніпропетровська».



Влас. інформ.

# Підтверджуй статус «знавця мови» у Міжнародному конкурсі!

**У День української писемності у Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара пройшов перший етап Міжнародного конкурсу знавців української мови імені Петра Яцика.**

Директор Центру історії та розвитку української мови, що функціонує при факультеті української й іноземної філології та мистецтвознавства ДНУ, Наталя Сергіївна Голікова відзначила, що цей день, **дев'ятого листопада**, відзначається святом не лише для усіх українців, а й конкурсами для молоді, пов'язаними зі знанням української мови, її популяризацією: «Сьогодні уже втринадцяте проводиться конкурс імені Петра Яцика. Цей важливий для української молоді захід почав проводитися у 2000-му році ще за участі самого Петра Дмитровича, українця за походженням, який жив у Канаді, вболівав за долю української мови, її стан. У нашому університеті в конкурсі беруть участь не тільки майбутні філологи, а й студенти інших факультетів. Як правило, на наші запрошення відгукуються багато студентів – понад 40 щороку. Завдяки Центру історії розвитку української мови конкурс у ДНУ проводиться уже в'яте. Приємно, що Центру доручають і проведення обласного етапу цього конкурсу для студентів-переможців усіх вишів області. Ми визначаємо переможців, які згодом беруть участь у всеукраїнському етапі.

У цей день стартує й інший мовно-літературний конкурс для молоді, який цього року розпочнеться у Полтаві, присвячений Тарасові Шевченкові. Його головне завдання – знайти

людей з Божою іскрою, які відчувають не лише Шевченка, а й мову і весь той поступ, який характеризує розвиток нашої етнічної нації і всієї держави. Знаходимо дуже цікаві праці, зокрема, і серед наших студентів. До речі, студенти уже напередодні свята цікавилися завданнями конкурсу та як він буде проходити».

Наталя Сергіївна нагадала й про те, що працювати над мовною культурою необхідно не лише під час свят, а щоденно.

Переможцями першого етапу конкурсу серед студентів Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара стали:

студенти-філологи: **I місце – Ірина АБРАМОВА** (факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства); **II місце – Ольга ШЕРЕМЕТ** (факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства); **III місце – Олена ШАБАЛІНА** (факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства); студенти нефілологічних спеціальностей: **I місце – Владислав ОСТОРОВСЬКИЙ** (факультет прикладної математики); **II місце – Катерина ОВЧИННИКОВА** (факультет суспільних наук); **III місце – Владислав ТРІПАТХІ** (факультет прикладної математики).

**Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім.О.Гончара.**



*Т. Коломієць*

## Перша вчителька

Букварі і читанки,  
Парти в два ряди.  
Наша перша вчителька  
В серці назавжди.  
Споришева стежечка,  
Стежечка-мережечка,  
Що водила нас  
Ще у перший клас.

Сонце світлі зайчики  
Сипле у шибки.  
Кришать крейду пальчики –  
Пишуть палички.  
Добре нам читається –  
Вчителька всміхається.  
А як хтось не зна –  
Хмуриться вона.

Скільки розгадали ми  
З нею загадок!  
Скільки прочитали ми  
Віршів і казок!  
Стороною рідною  
Дниною погідною  
Йшли через покiс  
У багрянний лiс.

Наша перша вчителька  
Інших навча.  
Букварі і читанки  
Їм вона вруча.  
Споришева стежечка,  
Стежечка-мережечка,  
Інших перший раз  
Повела у клас.



**«Дружна шкільна родина на шляху до здоров'я єдина» у Дніпропетровській загальноосвітній санаторній школі-інтернаті I-III ступенів № 4**



**«НАША  
МОВА  
КАЛИНОВА»**

У кожної людини є в житті свої цінності, пріоритети; одним вона надає більше значення, другим – менше, проте найкоштовніше для кожного з нас – здоров'я, і серед усіх людських скарбів воно найцінніше. Саме з метою пропаганди здорового способу життя в санаторній школі-інтернаті № 4 з 05.11 по 09.11.2012 року пройшов тиждень «Дружна шкільна родина на шляху до здоров'я єдина», який склався з низки цікавих заходів. Зупинимось на самих захоплюючих.

В учнів 10-11 класів назавжди закарбується в пам'яті заняття-тренінг «Молодь проти СНІДу», яке провела вчитель Юлія Миколаївна Туголукова. У ході занять старшокласники почерпнули для себе багато інформації, яка буде їм корисною протягом всього життя.

Цього ж дня шкільна малеча також не залишалася поза увагою. Із захопленням вони взяли участь у конкурсі малюнків «Мій власний вибір на користь здоров'я». Старалися всі, але перемога, звісно, дістається найталановитішим та найбільш кмітливим, і такими виявилися учні 2 класу.

У вівторок класними кімнатами і спальнями пройшла пані Гігієна, саме так називався рейд з перевірки санітарного стану шкільних кабінетів та спальних кімнат. У цей же день початкові класи продемонстрували майстерність у конкурсі фізкультурних пауз. Найкраще підготувалися учні 3-А класу, вони й посіли I місце. Корисною для старшокласників була зустріч з лікарем-наркологом обласного наркодиспансера Тарасом Юрійовичем Олефіром. Результатом зустрічі з лікарем-наркологом став

конкурс презентацій серед старшокласників «Чинимо опір шкідливим звичкам».

Проте самими цікавими і захоплюючими були спортивні змагання в початковій школі «Тато, мама, я та вихователька моя – спортивна, дружна ми сім'я». Слід зазначити, що сім'ї були дійсно дружними, у кожного в очах горів вогник перемоги, усі ввійшли в такий азарт, що дорослі вже нічим не відрізнялися від дітей.

Найспортивнішими виявилися сім'ї 4-А та 1 класів, то ж їх команда і посіла перше місце. Особливу радість отримали першокласники, адже це перша їх перемога в шкільному житті.

Медичний персонал закладу провів день відкритих дверей для батьків, демонструючи процес проходження вихованцями різноманітних лікувальних процедур.

Дівчата старших класів мали змогу отримати консультацію косметолога: як правильно користуватися косметикою, щоб вона приносила користь, а не шкодила. Світлана Григорівна Ползікова провела майстер-клас «Хочу бути вродливою», впровадив якогось дівчата в руки майстра перетворювалися в справжніх красунь.

У шкільному вестибюлі проходив конкурс плакатів серед учнів 5-11 класів «Приєднуйся до нас! Ми за здоровий спосіб життя!».

Результати тижня були підсумовані на загальношкільній лінійці. Там же найактивніших учасників заходів нагороджено грамотами та подарунками. Сподіваємося, що в результаті проведеної роботи наші вихованці почерпнули багато цікавого і корисного для себе.

**ГОУН ОДА.**



*Дмитро ПАВЛИЧКО*

## ТИ ЗРІКСЯ МОВИ РІДНОЇ

Ти зрікся мови рідної. Тобі  
Твоя земля родити перестане,  
Зелена гілка в лузі на вербі  
Від доторку твого зів'яне!

Ти зрікся мови рідної. Ганьба  
Тебе зустрине на шляху  
вужькому...  
Впаде на тебе, наче сніг,  
журба —  
Її не понесеш нікому!

Ти зрікся мови рідної. Нема  
Тепер у тебе роду, ні народу.  
Чужинця шани ждатимеш  
дарма —  
В твій слід він кине сміх —  
погороду!

Ти зрікся мови рідної...

## РІДНА МОВА

Спитай себе, дитино, хто ти є,  
І в серці обізвється рідна мова;  
І в голосі ясним ім'я твоє  
Просяє, наче зірка світанкова.

З родинного гнізда, немов пташа,  
Ти полетиш, де світу далечизна,  
Та в рідній мові буде вся душа  
І вся твоя дорога, вся Вітчизна.

У просторах, яким немає меж,  
Не згубишся, як на вітрах  
полова.  
Моря перелетиш і не впадеш,  
Допоки буде в серці рідна мова.

## Джон Теффт: «Моя дипломатична місія – розвивати взаємовідносини між людьми»



У Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара Посол США Джон Теффт зустрівся з ректором Миколою Поляковим та спілкувався з учасниками американських урядових програм з наукового й академічного обміну.

Під час зустрічі з ректором і проректорами ДНУ йшлося про розширення двосторонньої співпраці Дніпропетровського національного уні-

верситету з провідними університетами США. Микола Поляков наголосив, що сьогодні ДНУ є одним з найактивніших учасників програм академічних обмінів, які підтримуються Урядом США. «Зокрема, за програмами академічних обмінів ім. Фулбрайта та IREX пройшли навчання і стажування більше 20 наших студентів, аспірантів та викладачів. Також нині реалізуються чотири угоди про співп-

рацю з американськими університетами: Державним університетом Сема Х'юстона (м. Хантсвіль), Джексонським державним університетом (м. Джексон), Університетом Кумберленд (шт.Теннессі) та університетом Мідл Теннессі (м. Нешвіл). Сьогодні доцент факультету психології Людмила Байсара знаходиться на стажуванні в університеті Піттсбурга, ми зацікавлені у розвитку взаємин з цим університетом,» - наголосив Микола Вікторович.

У відповідь Джон Теффт наголосив, що така плідна історія взаємовідносин потребує подальшого розвитку. «Я не науковець, а дипломат, і моя місія – сприяти розвитку взаємин між людьми. За місяць Україну відвідає делегація керівників майже двох десятків американських університетів, і, сподіваюсь, за вашої ініціативи у вас з'являться нові партнери. Посольство лише допомагає зацікавленим сторонам зустрітися, далі ми сподіваємося на особисту ініціативу», - зазначив пан Теффт.

Також пан Посол спілкувався з учасниками програм імені Фулбрайта, IREX, MUSKIE, Flex, International Visitor та інших, що підтримує Уряд США. Він заслухав короткі доповіді учасників про зміст навчання чи наукових досліджень та впровадження їх результатів у сьогоднішню роботу.

**Інформаційно-аналітичне  
агентство  
ДНУ ім.О.Гончара.**

• *Україна – невмируща спадщина*

## МУЗЕЙ УЛАСА САМЧУКА

Музей відкрито 20 лютого 2007 р. – у 102-річницю від дня народження письменника Уласа Самчука (1905 - 1987 рр.). Розмістився він в залах Будинку вчених. Музей має свої особливості, якими вирізняється з-поміж подібних закладів.

По-перше, його експозиція, висвітлюючи головні творчі здобутки Уласа Самчука, зосереджує увагу на впливі особистості письменника на

весь український літературний процес ХХ ст.

По-друге, експозиція відкриває глядачеві те гроно ще й досі належно не поцінованих письменників, яке несло у світ справжнє українське художнє слово, продовжуючи традиції Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки.

По-третє, музей фокусує увагу на рівненському періоді життя і діяльності письменника, зримо відтворив-

ши літературну, культурну та духовну палітру краю в його найпереломніші та найдраматичніші роки і дні.

Сьогодні в музеї тісно від цікавих, оригінальних експонатів. Але куди більше матеріалів ще чекає на своє право зайняти місце в експозиції музею. Нещодавно розпорядники спадщини Самчука подружжя Оксана і Ярослав Соколики привезли з Канади і передали музеєві кілька сотень фотознімків та документів із особистого архіву письменника.

**33028, м. Рівне, вул. Симона Петлюри, 17, тел.: 261454.**



**МУШИНСЬКИЙ Віктор Петрович, заступник директора з питань психології ДОМГМПЦ, практичний психолог-методист**

## Інтегрована модель організації діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічної консультації

### АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

У системі освіти України є дві структури, які безпосередньо не займаються навчанням та вихованням дітей. Це – психологічна служба і психолого-медико-педагогічна консультація (далі ПМПК). І хоча співробітники цих підрозділів належать до педагогічних працівників, їх діяльність, на відміну від вчителів, носить специфічний характер.

Нормативно-правовими документами, що регулюють діяльність Психологічної служби та ПМПК, є Положення про психологічну службу системи освіти України (2009 р.) і Положення про центральну та регіональну (республіканську (республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міську, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації (2004 р.). Відповідно до цих Положень, спіль-

ним між цими двома структурами є те, що вони відповідають за супровід психічного розвитку дітей, тобто за стан їх психічного здоров'я [ 4, 5].

Оскільки ці два Положення «нормують» діяльність кожної структури (визначають завдання, напрями роботи, основні види діяльності, кадровий склад за нормативами чисельності та інш.), то їх можна вважати «нормативною» моделлю організації діяльності психологічної служби та ПМПК.

Наскільки ця модель ефективна, можна дізнатись, ознайомившись із даними про забезпечення районно-міських психологічних служб Дніпропетровської області ставками практичних психологів та соціальних педагогів станом на 2011 рік [7].

Як бачимо, тільки 5 із 38 психологічних служб області наближаються



до нормативної потреби. Чотири з них – міські. Психологічні служби сільських районів знаходяться в діапазоні від 48 % до 4 % забезпеченості.

Майже такий стан розвитку районно-міських ПМПК. Із 49 діючих у Дніпропетровській області районно-міських ПМПК тільки одна частково відповідає нормативним вимогам, а саме функціонує на постійно діючій основі. Ще у 11 консультацій завідувачі мають від 0,25 до 1 ставки [8]. 37 ПМПК працюють або на погодинній оплаті праці, або на громадських засадах, що відповідає нормативам 50-х років минулого століття.

### ОСНОВНІ ПРИЧИНИ

Слід назвати три основні причини такого стану справ:

1) недостатнє усвідомлення керівними органами необхідності діяльності психологічної служби та ПМПК;

2) неефективність «нормативної» моделі, особливо для малих міст та сільських районів;

3) дефіцит ресурсів (фінансових, кадрових).

Розглянемо кожну з них.

Для того, щоб з'ясувати, потрібні чи не потрібні такі структури в системі освіти, визначимось з таким поняттям як «психічний розвиток дітей». Ні в кого не викликає сумніву його значимість для розвитку людини взагалі.

За рівнем психічного розвитку всіх дітей кожного району (міста) умовно можна поділити на три групи:

I група: «здорові діти» – нормальний розвиток;

II група: «діти групи ризику» – відхилення у межах норми;

III група: «нездорові діти» – порушення психофізичного розвитку.

Як бачимо, діти другої та третьої групи потребують особливої уваги щодо їх навчання та виховання, а саме – вони потребують індивідуально-корекційного підходу, який вчителі навчальних закладів самостійно забезпечити не можуть, тому що не мають відповідної фахової підготовки.

Доведено, що проблеми психічного розвитку не з'являються раптово. Вони виникають на ранніх етапах життя, нікуди не зникають і значно впливають на загальний розвиток

**Таблиця 1. Забезпечення районно-міських психологічних служб Дніпропетровської області ставками практичних психологів і соціальних педагогів у 2010-2011 н. р.**

1. Психологічна служба м. Кривого Рогу – 91 %
  2. Психологічна служба м. Дніпродзержинська – 85 %
  3. Психологічна служба закладів обласного підпорядкування – 78 %
  4. Психологічна служба м. Новомосковська – 77 %
  5. Психологічна служба м. Павлограда – 71 %
  6. Психологічна служба м. Жовті Води – 68 %
  7. Психологічна служба м. Орджонікідзе – 61 %
  8. Психологічна служба м. Вільногірська – 60 %
  9. Психологічна служба м. Дніпропетровська – 56 %
  10. Психологічна служба ПТНЗ – 55,5 %
  11. Психологічна служба м. Синельникове – 53 %
  12. Психологічна служба Криворізького району – 48 %
  13. Психологічна служба м. Марганцю – 45 %
  14. Психологічна служба Апостолівського району – 35 %
  15. Психологічна служба Верхньодніпровського району – 35 %
  16. Психологічна служба м. Нікополя – 35 %
  17. Психологічна служба м. Тернівки – 34 %
  18. Психологічна служба Софіївського району – 24 %
  19. Психологічна служба Покровського району – 23 %
  20. Психологічна служба Дніпропетровського району – 22,5 %
  21. Психологічна служба Солонянського району – 22 %
  22. Психологічна служба Павлоградського району – 21 %
  23. Психологічна служба Петриківського району – 20 %
  24. Психологічна служба ВНЗ I-II рівнів акредитації – 20 %
  25. Психологічна служба Царичанського району – 18 %
  26. Психологічна служба Нікопольського району – 17 %
  27. Психологічна служба Синельниківського району – 16 %
  28. Психологічна служба Томаківського району – 13,5 %
  29. Психологічна служба Васильківського району – 12 %
  30. Психологічна служба Широківського району – 12 %
  31. Психологічна служба Юр'ївського району – 10 %
  32. Психологічна служба Новомосковського району – 9 %
  33. Психологічна служба Криничанського району – 7 %
  34. Психологічна служба П'ятихатського району – 6,5 %
  35. Психологічна служба Межівського району – 6 %
  36. Психологічна служба Петропавлівського району – 6 %
  37. Психологічна служба Магдалинівського району – 4 %
  38. Психологічна служба м. Першотравенська – 0 %
- По психологічній службі Дніпропетровської області – 48,5%.

**Таблиця 2. ДОПМПЦ як інтегрована модель діяльності психологічної служби та ПМПК на обласному рівні**

Структурний підрозділ	Служби, відділи	Основна мета діяльності
Обласна психолого-медико-педагогічна консультація	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Олігофренопедагогічна служба</li> <li>• Психіатрична служба</li> <li>• Логопедична служба</li> <li>• Сурдологічна служба</li> <li>• Тифлослужба</li> <li>• Адміністративно-координаційна служба</li> </ul>	Організація діяльності районно-міських ПМПК, надання комплексної психолого-медико-педагогічної допомоги дітям з порушенням психофізичного розвитку
Обласний навчально-методичний центр практичної психології і соціальної роботи	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Навчально-методичний відділ</li> <li>• Служба соціального захисту</li> <li>• Консультативно-тренінговий відділ</li> <li>• Клуб професійного спілкування</li> </ul>	Організація діяльності районних (міських) психологічних служб та підвищення професійної компетентності практичних психологів, соціальних педагогів і консультантів ПМПК

дитини, який може набувати негативного характеру. Подальший стан її психічного здоров'я багато в чому залежить від своєчасності виявлення проблеми та надання відповідної корекційно-реабілітаційної допомоги. Закономірність така: чим раніше – тим краще.

Отже, основне завдання, яке постає перед кожною районно-міською психологічною службою та ПМПК – це якомога раннє виявлення дітей з проблемами психічного розвитку та надання їм необхідної допомоги [2]. У поле зору спеціалістів проблемні діти можуть потрапити під час перебування у дитячому садочку або під час вступу до школи. Але в деяких випадках це буває вже запізно. Існують методи, які дозволяють визначити негативні тенденції з перших днів життя новонародженої дитини. Проблема в тому, що супроводженням розвитку немовлят займаються лікарі, які відносяться до системи охорони здоров'я. Міжвідомчий бар'єр нерідко стоїть на перешкоді співробітництва працівників системи освіти та системи охорони здоров'я.

Щодо другої причини – «нормативної» моделі, про яку вже йшла мова, то вона забезпечує охорону психічного здоров'я дітей Дніпропетровської області на 48,5 % від нормативної потреби. А це значить, що біля 50 % неповнолітніх дітей нашого регіону не забезпечені ні психологічним, ні психолого-медико-педагогічним супроводом, у тому числі і діти з проблемами психофізичного розвитку.

Щодо дефіциту ресурсів – то ця проблема існує вже не перший рік. Сподіватись на те, що у найближчий час буде достатньо і фахівців, і грошей – мабуть нереально. Попри те, що ресурсів недостатньо, - вони все ж таки є. Питання в тому, наскільки ефективно вони використовуються.

#### ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

З метою оптимізації кадрових ресурсів та поліпшення ефективності роботи щодо збереження психічного здоров'я дітей, пропонується Інтегрована модель організації діяльності соціально-психологічної служби та ПМПК системи освіти, яка введена в Дніпропетровській області

на обласному, районному (міському) та на рівні навчального закладу.

#### ОБЛАСНИЙ РІВЕНЬ

Дніпропетровський обласний психолого-медико-педагогічний центр (ДОПМПЦ) представляє собою інтегровану модель комплексної навчально-методичної, консультативно-діагностичної та корекційно-реабілітаційної допомоги дитячому та дорослому населенню Дніпропетровщини. Ця модель об'єднує три структурних підрозділи: 1) обласну психолого-медико-педагогічну консультацію, 2) обласний навчально-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 3) корекційно-реабілітаційний комплекс [1].

#### РАЙОННИЙ (МІСЬКИЙ) РІВЕНЬ

Інтегрована модель районно-міської психологічної служби та ПМПК затверджена наказом головного управління освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації № 840 від 20.10.2010 р. [7]. Вона розроблена на основі вже існуючих організаційних моделей діяльності районних (міських) психологічних служб – «нормативної» та «мобільної» [3].

**Таблиця 3. Інтегрована модель організації діяльності районної (міської) соціально-психологічної служби та ПМПК**

Методист рай/міськ/во з соціально-психологічної служби та ПМПК

Структурні підрозділи	Служба педагогічного моніторингу	Служба практичної психології	Соціально-педагогічна служба	Психолого-медико-педагогічна служба
Кадровий склад	Керівники освітніх психолого-педагогічних консилиумів - заступники директорів з виховної роботи	Керівник МО, практичні психологи закладів освіти	Керівник МО, соціальні педагоги закладів освіти	Керівник ПМПК; корекційні педагоги, дитячі психіатри, спеціальні психологи
Види допомоги	Моніторинг розвитку	Психологічний супровід	Соціально-педагогічний патронаж	Комплексне діагностико-консультативне обстеження
Категорії дітей	«Діти з нормальним розвитком»	«Діти групи ризику» (психологічного та соціального)		«Діти з порушенням психофізичного розвитку»
Рівні допомоги	I рівень: Профілактика	II рівень: Корекція		III рівень: Реабілітація

Запропонована модель дає можливість об'єднати практичних психологів, соціальних педагогів та консультантів ПМПК у районну (міську) соціально-психологічну службу та ПМПК, а також компенсувати відсутність «нормативної» кількості фахівців у районі (місті) шляхом створення в навчальних закладах освітніх психолого-педагогічних консилиумів на чолі з заступником директора з виховної роботи.

На організаційному рівні найбільш доцільно призначати керівником соціально-психологічної служби та ПМПК методиста рай/міськ/во чи методичного кабінету. У разі такого призначення методист не буде відволікатись на інші напрями роботи, наприклад, математика, фізика, географія, а служба отримає повноцінного керівника. Не викликає сумніву, що психологія, дефектологія і психіатрія мають більше спільного і спорідненого, ніж психологія і географія чи математика і дефектологія.

**РІВЕНЬ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

В основу діяльності соціально-психологічної служби навчального закладу також закладається інтегрована модель психолого-педагогічного супроводу, яка передбачає три рівні [6]:

I рівень – «профілактика» несприятливих факторів розвитку у ді-

тей (попередження, інформування, просвіта);

II рівень – «корекція» відхилень від нормального розвитку у дітей «групи ризику» (своєчасне виявлення та корекційно-розвивальна робота);

III рівень – «реабілітація» дітей з психофізичними порушеннями (раннє виявлення та експертна діагностико-консультативна робота).

Таким чином, співпраця соціально-психологічної служби та ПМПК у форматі інтегрованої моделі на обласному, районно-міському та на рівні навчального закладу дозволяє:

- 1) ефективно використовувати наявні професійні кадри;
- 2) підвищувати рівень професійної компетенції практичних психологів, соціальних педагогів та консультантів ПМПК;
- 3) забезпечити психологічним, соціально-педагогічним та психолого-медико-педагогічним супроводом навчально-виховний процес у кожному закладі освіти району (міста);
- 4) створювати оптимальні умови для повноцінного розвитку та успішного навчання дітей, що потребують корекційно-розвивальної та реабілітаційної допомоги.

**ЛІТЕРАТУРА:**

**Васильковська С.І.** Діяльність психолого-медико-педагогічної консультації в межах інтегрованої моде-

лі // Нива знань. Науково-методичний альманах. - 2011, № 4. – с. 6.

З досвіду роботи психолого-медико-педагогічних консультацій України. Посібник. / Упорядники: **А.Г. Обухівська, Т.Д. Іллярченко.** – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2008. – 208 с.

**Панок В.Г.** Принципи та організаційні моделі діяльності психологічної служби системи освіти // Психолог. – 2009. – № 38-39

**Панок В.Г., Цушко І.І.** Стратегія розвитку психологічної служби системи освіти України: Методичний посібник. – К.: Ніка-Центр, 2004. – 128 с.

Положення про психологічну службу системи освіти України (Нова редакція) // Психолог. – 2009. - № 36.

Практическая психология образования: Учеб. пособие для вузов / Под ред. И.В. Дубровиной. – М.: Просвещение, 2003.

Про вжиття додаткових заходів щодо розвитку психологічної служби системи освіти Дніпропетровської області. Наказ головного управління освіти і науки облдержадміністрації. – 20.10.2010 р. - № 840.

Психологічна служба та психолого-медико-педагогічні консультації системи освіти України (показники розвитку за підсумками 2009-2010 н. р.) / Під заг. ред. В.Г. Панка. – К.: Ніка-Центр, 2009.

**Таблиця 4. Інтегрована модель організації діяльності соціально-психологічної служби навчального закладу.**

Рівні допомоги	Основні завдання	Основні методи і форми роботи
<b>I рівень: Профілактика</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Виявлення та усунення несприятливих факторів освітнього середовища, які можуть призводити до порушення психологічного здоров'я учасників навчально-виховного процесу.</li> <li>2. Підвищення стійкості особистості до негативних проявів освітнього середовища.</li> </ol>	<p>Соціально-психологічний моніторинг освітнього середовища з метою виявлення рівня агресивності та тривожності, психологічного клімату в учнівських колективах:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Психолого-педагогічні семінари, психологічні студії, ділові ігри, тренінги, робота творчих груп, виступи, лекції.</li> <li>• Уроки психології, школа конфліктології, психологічні олімпіади, конкурси, вікторини.</li> <li>• Інформаційні засоби - стенди, газети, інформаційні куточки.</li> </ul>
<b>II рівень: Корекція</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Раннє виявлення у дітей труднощів в навчанні та відхилень в поведінці.</li> <li>2. Первинна диференціація норми і патології.</li> <li>3. Корекційно-розвивальна робота з дітьми «групи ризику».</li> </ol>	<p>Освітній психолого-(медико)-педагогічний консилиум:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Психодіагностичні мінімуми.</li> <li>• Поглиблене психодіагностичне обстеження.</li> <li>• Визначення статусу проблемних дітей.</li> <li>• Консультування педагогів та батьків.</li> <li>• Корекційно-розвивальні заняття.</li> <li>• (індивідуальні та групові).</li> </ul>
<b>III рівень: Реабілітація</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Допомога дітям з психофізичними порушеннями у розвитку.</li> <li>2. Попередження можливого погіршення стану психофізичного здоров'я дітей, які потребують корекційно-реабілітаційної допомоги.</li> </ol>	<p>Психолого-педагогічний супровід інклюзивного навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Підготовка і направлення дитини на районно-міську ПМПК.</li> <li>• Розробка індивідуальних корекційно-реабілітаційних програм.</li> <li>• Проведення корекційно-реабілітаційних занять.</li> </ul>



**НОТАТОК СВІТЛИН  
з майбутньої книги  
Фіделя Сухоноса  
«Від Нью-Йорка  
до штату  
самотньої зірки»**

Ось так запросто кожен бажаючий може сфотографуватися, навіть не у зовсім стандартний спосіб, побіля конгресу наймогутнішої держави Сполучених Штатів Америки. Тутешній парламентаризм демократичний не на словах, а на ділі...



Америка безупинно крокує шляхом прогресу та покращення життя для простих громадян. Ось так віднині в багатьох супермаркетах, принаймні, штату Нью-Джерзі можна зробити потрібні покупки. Замість касира автомат, котрий не лише видрукує чек за придбані товари, а й видасть решту. Чим зміг так само скористатися і автор цих дорожніх нотаток.

Під час перебування у США Іван Лазаренко прагнув якнайбільше ознайомитися з усіма ділянками життя української громади цієї країни. На фото під час зустрічі з головою кредитівки «Самопоміч» паном Богданом Курчаком (крайній зліва).



Голова однієї з найбільш впливових українських організацій Америки Українського Народного Союзу Степан Качарай (другий зліва), незважаючи на зайнятість і брак часу, зміг приділити увагу нашій невеличкій січеславській делегації.

Була певна символіка в такому фото – Іван Лазаренко на фоні Білого дому в столиці США. Адже сьогодні діяльність координатора Всеукраїнської програми «Природне землеробство» найперше полягає в тому щоб Україна стала справді сильною та заможною, щоб з нею рахувалися наймогутніші держави світу.



Нотаток світлин з майбутньої книги Фіделя Сухоноса «Від Нью-Йорка до штату самотньої зірки»

Під час відвідин Вашингтону зустрілася наша невеличка січесьлавська делегація і з керівником українського інформаційного бюро УККА паном Михайлом Савківим (другий зліва). Цей американець українського походження багато робить для того аби про Україну більше знали в світі.



Поряд з конгресом США в часи наших відвідин можна було поспостерігати за колективним фотографуванням чи то якоїсь школи, чи, можливо, дитячого мистецького колективу. І знову ж ніяких заборон чи обмежень. Long live America!

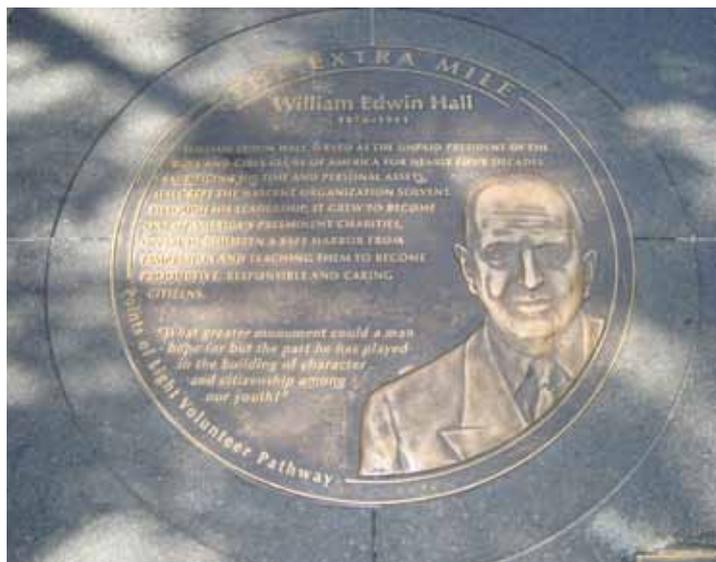
Приємною була зустріч координатора Всеукраїнської програми «Природне землеробство» Івана Лазаренко з головою Українського Конгресового Комітету Америки пані Тамарою Галло.



**Нотаток світлин з майбутньої книги Фіделя Сухоноса «Від Нью-Йорка до штату самотньої зірки»**



Постамент великому Кобзарю у Вашингтоні. Серце переповняла гордість за світоча нашої нації, якого так вшанували в центрі американської столиці...



А ось в такий оригінальний спосіб увічнюють своїх героїв американці. Здавалось би не найкраще місце для барельєфу, котрий лежить у Вас буквально під ногами. Однак, напевно, все залежить від того як ставитися до будь-якої громадської пам'ятки. Принаймні, будьмо певні що цей виріб ніхто не спробує здати як в Україні на металобрухт заради копійчаного заробітку.

Одна із цікавинок з життя американських аеропортів. На світлині пані з песиком побіля ошийнику якого напис, що його господаря аж ніяк не може обходитися без свого чотириноного друга. Зокрема, під час повітряних подорожей. Мовляв, терпіть, шановні пасажери, бо права людини і собаки бувають, часами, понад усе.



Америка справді країна етнічної толерантності. У цьому можна переконатися на кожному кроці. Я вже не пригадаю як звали японку з ресторану її національної кухні. Однак, на моє прохання зробити фото на згадку вона з радістю відгукнулася. Що в тому: чи то загальновідома японська ввічливість, чи так само широко знана в світі американська відкритість...

**Нотаток світлин з майбутньої книги Фіделя Сухоноса «Від Нью-Йорка до штату самотньої зірки»**

## ІНТЕРАКТИВНІСТЬ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: ВІД ІДЕЇ ДО РЕАЛЬНОСТІ



**У Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара пройшла Міжнародна інтерактивна конференція «Освітні та наукові мережі як фактор регіональної інтеграції на пострадянському просторі».**

Динамізм сучасного життя, стрімкий розвиток комп'ютерних та медіа технологій нині вочевидь визначають характер і зміст практично усіх сфер суспільного буття. Наука і освіта, у першу чергу, є тими невід'ємними складовими, які здатні забезпечити потужний прогрес національної економіки, промисловості, соціальної сфери. Вже сьогодні ми стаємо свідками втілення ідей інтерактивності освіти у конкретних реальних проектах і, перш за все, у намаганнях студентів, молодих науковців об'єднувати зусилля різних країн, регіонів з метою актуалізації нагальних питань та пошуків можливих шляхів їх вирішення.

Науковці факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпро-

петровського національного університету імені Олеся Гончара завжди відкриті до діалогу, сповнені креативу та бажання долучитися до активного наукового життя. Черговим виявом таких прагнень стала Міжнародна інтерактивна конференція «Освітні та наукові мережі як фактор регіональної інтеграції на пострадянському просторі», яка була організована і проведена спільно з Російським державним гуманітарним університетом.

Особливістю конференції був формат її проведення – відео on-line режим. У вітальному слові ректор ДНУ імені Олеся Гончара професор М.В. Поляков відзначив унікальність такої форми проведення наукових конференцій, яка дозволяє учасникам, які знаходяться за тисячі кілометрів один від одного, обмінюватись думками та ідеями, а також підкреслив, що факультет суспільних наук і міжнародних відносин вже має досвід проведення таких заходів. З особливою приємністю Микола Вікторович звернув увагу на те, що у конфе-

ренції беруть участь молоді науковці – викладачі, аспіранти, студенти. Ректор Російського державного гуманітарного університету професор Юхим Йосипович Пивовар зазначив, що конференція є одним із реальних кроків, які здійснюють наші університети у рамках виконання підписаної минулого року Угоди про співпрацю.

Зі вступним словом до учасників конференції звернувся декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин професор Олександр Сергійович Токошенко, підкресливши, що реалізація Угоди про співробітництво між Дніпропетровським національним університетом імені Олеся Гончара та Російським державним гуманітарним університетом передбачає проведення конференцій, організацію мобільності викладачів та студентів, розробку спільних наукових проектів, тощо. Модераторами конференції виступили Алла Карімова (професор Російського державного гуманітарного університету) та Юлія Герман (доцент Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара).

Серед ключових питань, що виявилися у центрі уваги учасників конференції, були основні тенденції розвитку інтеграційних процесів на пострадянському просторі, вплив глобалізації на розвиток співробітництва пострадянських держав у галузі освіти і науки, роль мережевої взаємодії у розвитку інноваційної освіти на пострадянському просторі, мобільність студентів як одна із ключових форм інтернаціоналізації вищої освіти.

За підсумками роботи конференції досягнуто попередніх домовленостей про посилення контактів студентів та викладачів обох університетів та запропоновано продовжувати традицію спільних наукових проектів, як у режимі відео зустрічей, так і режими реальних контактів.

**Юлія ГЕРМАН, заступник декана факультету суспільних наук і міжнародних відносин з міжнародного співробітництва ДНУ ім.О.Гончара.**

• *Україна – невмируща спадщина*

### Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття

Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського заснований у 1926 році. Розміщений у центральній частині міста Коломиї, в колишньому Народному домі, збудованому на кошти української громадськості.

Його колекційні збірки нараховують понад 50 000 одиниць збережен-

ня і представляють всі види традиційного народного мистецтва гуцулів та покутян, починаючи з XVII століття до сьогоdnішнього часу. Авторами цих високохудожніх творів були гуцули, що населяли високогір'я українських Карпат Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей, а також покутяни, територія яких розмістилась між річками Прут,

Дністер та Черемош. Проте окремі експонати датовані IV тисячоліттям до Різдва Христового і представляють землеробну культуру, відому в археологічній та історичній науці під назвою „трипільська”.

**78200, м. Коломия, Івано-Франківська обл., вул. Театральна, 25.  
Тел. (03433) 23912.**

**Музей працює щодня окрім понеділка з 10:00 до 18:00.**

## 80-РІЧЧЯ РУХУ ЮНИХ ТЕХНІКІВ



**Начальник головного управління освіти і науки облдержадміністрації Олександр Демчик привітав із 80-річним ювілеєм рух юних техніків Дніпропетровщини**

Урочистості відбувалися на базі Дніпропетровського обласного центру науково-технічної творчості та інформаційних технологій учнівської молоді.

Науково-технічний напрямок позашкільної освіти – складова частина безперервної освіти. Свій розвиток набув на початку 30-х років минулого століття та продовжує вдосконалюватися до теперішнього часу. Здійснює методичну та організаційну роботу з цього напрямку позашкільної освіти Дніпропетровський обласний центр науково-технічної творчості та інформаційних технологій учнівської молоді.

На честь свята були нагороджені педагогічні працівники, ветерани руху юних техніків, а також юні призери міжнародних змагань з науково-технічних видів спорту. Присутні мали змогу оглянути виставку дитячих робіт і подивитися показові виступи радіокерованих автомоделей та автотрасові перегони.

### ІСТОРІЯ І ЗДОБУТКИ

Рух юних техніків на Дніпропетровщині бере свій початок з 20-30-х років минулого століття, коли було створено дитячу технічну та сільськогосподарську станцію (облДТС).

У 1952 році її реорганізовано в обласну станцію юних техніків (облСЮТ). У післявоєнні роки тут не тільки навчалися діти, а й проводились семінари, курси для вчителів фізики, праці по виготовленню наочних посібників, яких дуже не вистачало в школах.

У 50-70 рр. створено близько 15 міських та районних станцій юних техніків в м.м. Павлоград, Дніпродзержинськ, Кривий Ріг, Дніпропетровськ та сільських районах: Васильківський, Петропавлівський. Нові позашкільні заклади ставали ініціаторами цікавих справ. В кожному творчому об'єднанні гуртківці вчилися мислити технічно і грамотно, точно, акуратно, майстерно працювати руками. Час проведений в СЮТ, однаково корисний і майбутньому інженеру, і механіку, і про-

сто будь-якій молодій людині, яка повинна входити в самостійне життя.

У 50-80 рр. бурхливо розвиваються гуртки, в яких не сидючи хлопчачі, непоправні романтики своїми руками роблять чудові речі: машини, планери і літаки, підводні човни і кораблі, ракети, вивчають сучасну техніку, беруть участь в гонках на автомашинах класу «Карт». Розпочинається помітна діяльність радіоспортивних та радіоконструкторських гуртків, колективних радіостанцій, гуртків юних фото та кінолюбителів. У цих роках відкрито ще 10 міських та районних станцій в м.м. Нікополь, Марганець, Новомосковськ, Жовті Води, Орджонікідзе, П'ятихатський, Томаківський, Юр'ївський, Широківський, Новомосковський, Павлоградський райони.

Стрімкий розвиток науки, техніки, телекомунікацій наприкінці 80-х років спонукав педпрацівників станцій юних техніків залучати дітей до активної науково-технічної діяльності, пропаганди ракетно-космічних знань, організації роботи учнів з раціоналізації та винахідництва. Обласна станція юних техніків стає провідною в республіці і в Союзі в таких напрямках роботи: авіамоделізм, ракетомоделізм, картинг, радіоспорт. Працюють педагоги – тренери Всесоюзного значення, проводяться змагання не тільки Всеукраїнські, а й Всесоюзні з охопленням дітей близько 5-6 тисяч, а обласними змаганнями близько 10 тисяч дітей.

Одночасно бурхливими темпами почали розвиватися засоби обчислювальної техніки і відкриватися перші комп'ютерні гуртки (облСЮТ у 1986 році).

Внаслідок реорганізації на початку 90 років позашкільні заклади набули статусу навчальних закладів для виховання дітей та задоволення їхніх потреб у додаткових знаннях, вміннях та навичках за інтересами.

Зміна формації спонукала до змін у змісті позашкільної освіти.

У 1992 році Дніпропетровську обласну станцію юних техніків перейменовано у Центр науково-технічної творчості та інформаційних технологій учнівської молоді.

За цей період за допомогою Облас-

ної влади, обласного відділу народної освіти реконструйовано і добудовано нове приміщення Обласного центру науково-технічної творчості та інформаційних технологій учнівської молоді, зміцнена матеріально-технічна база. Центр став провідним закладом у республіці з таких напрямків: інформаційні технології, винахідники та раціоналізатори, космічне моделювання, авіамоделювання, судномоделювання, створені перші дитячі конструкторські бюро, набуває рух по організації конкурсів «Космос», з ТРИЗу, створюються нові програми для гуртків «програмування», «дизайн», «космічне моделювання», «інформаційні технології».

З 1994 р. на базі класу Appie почала розвиватися комп'ютерна графіка та видавнича справа. У 1996 р. реалізовано вихід до всевітньої комп'ютерної мережі Інтернет.

Електронна пошта, власний WEB-сайт, Інтернет, єдина комп'ютерна мережа закладу дозволяють застосовувати нові інформаційні технології як в навчальному процесі, так і у різних напрямках діяльності обласного центру.

Останнє десятиріччя минулого століття для нашого суспільства було важким, але дуже цікавим періодом, що безумовно торкнулося і долі позашкільних навчальних закладів. Це був період переосмислення, реформування, модернізації нашої діяльності. Ми вчилися жити і працювати в нових умовах: не стало державних молодіжних суспільно-політичних об'єднань, змінився соціальний стан сім'ї, відбулися зміни у суспільстві, життя внесло та продовжує вносити свої корективи.

Слід відзначити високі результати участі вихованців області у всеукраїнських, міжнародних заходах та конкурсах:

- авіамоделісти - неодноразові чемпіони Світу з вільнолітаючих моделей і чемпіони Європи з кімнатних авіамоделей;
- ракетомоделісти - чемпіони України, Світу, Європи;
- автомоделісти - чемпіони України;
- з інформаційних технологій - 10 кратні чемпіони України.

Дніпропетровський обласний центр науково-технічної творчості та інформаційних технологій учнівської молоді працює над втіленням дистанційного освітнього проекту «Віртуальна аерокосмічна школа». Основна його мета – популяризація аерокосмічної освіти, технічної творчості, підготовка та удосконалення викладацьких кадрів, демократизація процесу отримання додаткових знань всіма бажаними, незалежно від їх географічного місцезнаходження та віку.

На сьогодні діюча система позашкільних навчальних закладів області сприяє залученню учнівської молоді до науково-технічної творчості за профілями: початково-технічний, спортивно-технічний, предметно-технічний, виробничо-технічний, інформаційно-технічний, художній. На базі 21 центру науково-технічної творчості, станцій юних техніків та 116 багатопрофільних позашкільних закладів діють дитячі творчі об'єднання. Основними напрямками технічної творчості охоплено майже 35 тис учнів.

ГОУН ОДА.

• *Сто рядків про книгу*

## День української мови та писемності у Дніпропетровську



У Дніпропетровську День української мови та писемності відзначили презентацією книг молодих дніпропетровських письменниць, переможниць конкурсу «Літературна надія Дніпра» - Юлії Купіч та Ольги Кай.

Презентація відбулася у Дніпропетровській Центральній міській бібліотеці, яка разом із ІА «Міський сайт», [gorod.dp.ua](http://gorod.dp.ua), і була засновником цього україномовного конкурсу.

Поетична збірка «Опромінення» - друга у творчому доробку Юлії Купіч. І хоча книга невелика за обсягом, але дуже сильно заряджена енергетично. Юлія - майстер у класичній техніці віршування, проте метафорика, образність і теми її творів цілком сучасні, гострі, проблемні, яскраві.

До дебютної книги Ольги Кай «Портрет з минулого» увійшли фантастичні повісті та оповідання. Творам Ольги, незалежно, для кого вона пише, для дорослих чи для дітей, властиві щирість почуттів, глибоке розкриття психологічних образів героїв, філософський зміст, кінематографічність змалювання подій і складні сюжетні лінії.

Ілюстрації до обох книг створила талановита львівська художниця і письменниця Алла Марковська.

Окрім шанувальників новітньої української літератури, на презента-

ЮЛІЯ КУПІЧ



## ОПРОМІНЕННЯ

цію завітали музичні колективи Дніпропетровського училища культури: квартет гітаристів (під керівництвом викладача училища культури Романа Мазура) і квартет баяністів та акордеоністів «Два плюс два» (керівник – викладач-методист Марина Обозовська).

Ірина МАКОВЕЦЬКА.

«Наша мова  
калинова»

**БАГРЯНИЙ  
ІВАН  
«РІДНА  
МОВА»**

Мова рідна!

Коліскова

Материнська ніжна мова!

Мова сили й простоти, —

Гей, яка ж прекрасна Ти!

Перше слово — крик любови,

Сміх і радість немовлята. —

Неповторне слово «Мати» —

Про життя найперше слово...

Друге слово — гімн величний,

Грім звитяг і клекіт орлій, —

Звук «Вітчизни» неповторний

І простий і предковичний...

Ну, а третє слово — «Мила» —

Буря крові, пісня рвїйна

І така, як пах любистку,

І така, як мрія мрійна...

Перейшов усі світи я —

Є прекрасних мов багато,

Але першою, як Мати,

Серед мов одна лиш ти є.

Ти велична і проста.

Ти стара і вечно нова.

Ти могутня, рідна мово!

Мова — пісня коліскова

Мова — матері уста.

## Німці в городі!

До Національного гірничого університету 9 листопада, День писемності української мови, завітала... ні, не делегація з Німеччини, а феєрично талановита Леся Степовичка. Презентація її нової книги «Німці в городі» у нашому гірничому стала святом творчого спілкування. Сюжет з 80-х, вже минулого століття, захоплено описує початок наших нових відносин з німецькими колегами, які приїхали на одне з підприємств міста. І смішно, і сумно, і цікаво. Ця зустріч порадувала і тих, хто вже сміливо називає себе прихильника-

ми письменниці, й тих, кому випало вперше познайомитися з її творчістю. Як завжди, вона змогла зацікавити й заінтригувати усіх. Поціновувачі таланту Лесі Степовички прибули навіть зі Львова, не кажучи вже про наших земляків. Прощатися з нею так не хотілося. Ще і ще слухати б історії з життя, котрі вона розповідала. Сподіваємося, що у нас буде нагода прочитати їх у нових творіннях нашої улюбленої Лесі Степовички.

Ліка МУШКУДІАНІ,  
студентський прес-центр НГУ

# У ДНУ ПЛЕКАЮТЬ ПАРОСТКИ ТВОРЧОСТІ

**Клуб творчої молоді Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара «Паростки» відзначив п'ятиріччя.**



З нагоди ювілею пройшла святкова зустріч початківців та постійних учасників клубу під назвою «Філософія життя на хвилях сучасності». Як і кожного разу, студенти презентували власні творчі надбання: пісні, поезію, гумор, музичні композиції, вишивку, ліплення.

Загальноуніверситетський клуб творчої молоді «Паростки», створений у 2007 році за ініціативи гуманітарного центру ДНУ, а саме незмінного керівника клубу Валентини Олександрівни Архиреевої, об'єднав яскраві особистості і надав їм чудову можливість розкривати й розвивати свої таланти. «Творчі вміння «паростківців», презентовані на засіданнях клубу, різноманітні, адже мають широкий тематичний та ідейний спектр і охоплюють різні мистецькі сфери людської життєдіяльності - літературу, культуру, музику, театральну гру, декоративно-ужиткове мистецтво та інше, - відзначає В.О.Архиреева. - Учасники клубу є натхненниками різних творчих проєктів, авторами поетичних і прозових збірок, музичних композицій, драматичних дійств, режисерами міні-вистав. Тому сьогодні ми відзначили подяками усіх, хто ці роки допомагав нам підтримувати талановиту молодь і сприяв її самореалізації».

За п'ять років «Паростки» втілили в життя багато цікавих мистецьких проєктів. Зокрема, відбулася низка творчих зустрічей з відомими особистостями регіону: членами Національної спілки України Юрієм Кіб-

цем, Віталієм Старченком, Надією Тубальцевою, Лесею Степовичкою, директором і актором Дніпропетровського міського театру одного актора «Крик» Михайлом Мельником, редактором журналу «Бористен» Фіделем Сухоносом, поетом Сергієм Скорим, директором видавництва «Дніпрокнига» Галиною Губановою та іншими. Неодноразово були презентовані поетичні й прозові доробки університетської молоді та відомих українських авторів художнього слова; збірники наукових праць студентів та викладачів історичного факультету «Історичні етюди»; нариси про виховання «Думки, підказані серцем. Роздуми про виховання студентської молоді»; збірник поетичних творів та світлин «Паростки», створений до 90-річчя ДНУ; збірки поезій поетеси з української діаспори Віри Вовк «Обарінки» та «Ромен-зілля», поетичні збірки викладача Лариси Демедької, випускниць Юлії Купіч та Наталі Литвиненко.

Родзинкою зустрічі став восьмирічний Денис Гаркуша - справжній майстер з японського оригамі. Син студентки-заочниці психологічного факультету ДНУ Яни Гаркуші вже занесений до книги рекордів України як наймолодший викладач оригамі. Учасники засідання змогли оцінити його яскраві багаточисельні роботи, на ознаку любові до творчості кожен паростківець за інструкцією Дениса склав паперове серце.

«Сторінки історії, миттєвості нашого клубу засвідчили, що людина - натура творча. І коли вона знає, що її творчість комусь потрібна і цікава, тоді, як писав Микола Яновський, вона працюватиме, як співатиме. Я думаю, що п'ять років існування нашого клубу підтверджують цю думку», - вважає директор групи аналізу у сфері гуманітарної освіти та виховання молоді навчально-методичного відділу ДНУ Наталя Петрівна Олійник.

**Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім. О.Гончара.**



## «ШКОЛА ЕТИКЕТУ» НА БАЗІ КРИВОРІЗЬКОГО НАВЧАЛЬНО- ВИРОБНИЧОГО ЦЕНТРУ

На базі ДПТНЗ «Криворізький навчально-виробничий центр» відбулося урочисте відкриття «Школи етикету». Під час святкового заходу було театралізовано переглянуто історію розвитку правил культури поведінки в суспільстві, продемонстровано майстер-класи з квіткового етикету, перукарської справи, мистецтва правильно одягатися та візажу.

Гостями свята були заступник голови Тернівської районної у місті ради Внукова Агла Олександрівна, головний спеціаліст головного управління освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації Артеменко Олена Олександрівна, заступник директора Криворізького методичного центру профтехосвіти Керницька Тамара Василівна, викладач Київського національного університету культури і мистецтв Руденко Людмила Анатоліївна, заступники директорів з виховної роботи ПТНЗ м. Кривого Рогу, учні навчальних закладів профтехосвіти.

Метою відкриття «Школи етикету» є формування в учнівській молоді основ культурної поведінки; виховання доброзичливого ставлення до оточуючих у повсякденному житті, а також розвиток творчих здібностей.

У холі навчального закладу проходила виставка виробів, які демонстрували навчальні досягнення, творчі доробки та мистецькі знахідки обдарованої молоді «КНВЦ». В актовому залі були представлені варіанти сервірування столу, зразки вечірніх суконь, елементи флористичного оформлення житла.

Гостям свята були запропоновані брошури з розробками викладачів фахових дисциплін на теми «Етика спілкування», «Дизайн та культура житла», «Мистецтво краси», в змісті яких відображено сучасні тенденції культурного розвитку суспільства, основні вимоги до вихованої людини, а також надано поради щодо складних випадків в процесі соціальної взаємодії.

Протягом програми всі присутні мали змогу збагатити свої знання з культури поведінки за столом, у гостях, отримали практичні поради щодо зачіски, макіяжу та одягу. В цікавій та доступній формі було продано основні правила, прийняті у вихованому товаристві.

Актуальність заходу очевидна, адже сьогодні як дорослі, так і діти гостро відчувають проблему низької культури спілкування, яка панує не тільки у молодіжному середовищі. Перед нашим суспільством стоїть серйозне питання підвищення загальної етичної грамотності населення, а даний захід дає можливість підліткам ознайомитися з азами етики, долучитися до основних правил ввічливості, тобто зробити перший крок до розвитку в собі тих рис характеру, що є притаманними культурній особистості.

ГОУН ОДА.

## Прес-конференція «Захистимо зеленого друга від свавілля браконьєрів» за участю редактора журналу «Бористен» Фіделя Сухоноса



22 листопада в медіа центрі «Днепр Пост» відбулася прес-конференція «В Дніпропетровській області стартує передноворічна акція «Захистимо зеленого друга від свавілля браконьєрів» У прес-конференції взяли участь: заступник начальника Дніпропетровського обласного управління лісового та мисливського господарства Валерій Величко та головний редактор журналу «Бористен» Фідель Сухоніс. Валерій Величко зазначив, що з кінця жовтня посилені охорона лісових і особливо хвойних насаджень, бо з кожним роком браконьєри все раніше скоюють «рейди» в лісгоспи з метою незаконної вирубки новорічних ялин.

«Буквально минулого тижня в колишньому колгоспному лісі, який сьогодні безгоспний, на території Шульговської сільської ради, було ви-

рубано понад 700 ялинок. Група з 10 осіб бензопилами вирубала всі дерева підряд. Незаконна вирубка була помічена під час одного з рейдів, проведених спільними силами міліції, лісництва і громадських формувань з охорони громадського порядку. На місце події були викликані співробітники прокуратури. За даним фактом було порушено кримінально справу. Крім того, дрібні вирубки ялин вже сьогодні відбуваються практично у всіх лісництвах. Незрозуміло, що люди будуть робити з деревами, зрубаними за 1,5 місяці до свят. У холоді ялина, звичайно, непогано може зберегтися, але коли потрапить в тепло, швидко скине голки. Визначити давно зрубану ялину або ялинку можна по тьмяного кольору хвої, а також по зрізу, на якому можна побачити засохлу смолу. У нещодавно

зрізаного дерева смола свіжа, у давно зрізаного темного кольору. У минулому році ми спробували систему маркування. Якщо Ви побачили ялинку з біркою, будьте впевнені, що це офіційно заготовлена в лісгоспі ялинка»...

Фідель Сухоніс розповів, що журнал «Бористен» завжди був соціально-активним і тому було вирішено приєднатися до акції лісників. «Тільки близько 5% території Дніпропетровської області покрито лісами, з них 90% рукотворні. Тому старий радянський лозунг «Ліс - наше багатство» стає зараз актуальним. У нас часто говорять про громадянське суспільство, але мало що роблять. Нам треба змінювати менталітет наших громадян. Адже достатньо вийти в будь-який невеличкий лісок, в якому відпочивають наші громадяни, і подивитися на гори сміття, який вони після себе залишають. Наші заможні співвітчизники, які претендують на роль еліти суспільства, люблять побудувати який-небудь постамент або церкву. Але чому на березі Дніпра не засадити гай і назвати її своїм ім'ям? Це було б чудово!».

За матеріалами  
[www.borysten.com.ua](http://www.borysten.com.ua)

На фото: МЦ «Днепр Пост»: Під час проведення прес-конференції: заступник начальника Дніпропетровського обласного управління лісового та мисливського господарства Валерій ВЕЛИЧКО, головний редактор журналу «Бористен» Фідель СУХОНІС та керівник МЦ «Днепр Пост» Ольга ПАЛІЙ.

• Україна - невмируща спадщина

## Музей Гетьманства

З метою правдивого висвітлення проблем державотворення в Україні, надання неупередженої оцінки її видатних діячів, розкриття специфічної форми правління адміністрації доби Гетьманщини – 11 березня 1993 року розпорядженням Представника Президента України у м. Києві було створено Музей гетьманства.

Музей гетьманства – це державний культурно-освітній та науково-дослідний заклад історичного профілю, осередок пам'яток матеріальної та духовної культури, пов'язаних з історією та традиціями козацько-гетьманської доби.

Будинок, який сьогодні є музеєм, - пам'ятка архітектури кінця XVII - з надбудовами в XIX ст., відомий в Києві як «будинок Мазепи». Його відреставрували за рахунок фінансування Київської міської державної адміністрації, Благодійного Фонду Івана Мазепи, а також за кошти української діаспори, зокрема визначного громадського діяча із США Маріяна Коця.

Ключовим завданням Музею є збереження, комплектування, вивчення і використання пам'яток історії та культури України козацько-гетьманської доби та висвітлення проблем державотворення в Україні.

У стінах музею постійно проводяться численні історико-тематичні, художні виставки, науково-практичні конференції, дискусії, громадські і мистецькі заходи. Періодично відбуваються засідання дискусійного клубу «Гетьманська вітальня». Постійно діють наукові виставки «Гетьман Іван Мазепа», «Пилип Орлик – Гетьман, автор першої демократичної конституції України» і «Павло Скоропадський та Українська держава 1918 року».

Основні фонди Музею налічують понад 6000 експонатів.

04070, м. Київ, вул. Спаська, 16-б.  
Тел.: (044) 425-55-49, факс (044) 462-52-90.

Музей працює щоденно, окрім п'ятниці з 10.00 до 17.00.



• Не підлягає забуттю. До чергової річниці Голодомору в Україні 1932-1933рр.

Марина ГАНІЄВА – МУЗИКА (м. Дніпропетровськ)

# МАРТА-ЛАСУНКА

(Оповідання)

Щодня татко приносив Мартусі солодкі подаруночки. Це був цілий ритуал – зустрічати татка з роботи. Чудовий, солодкий ритуал!

Якесь шосте чуття завжди підказувало Мартусі, коли її тато, найкращий тато у світі, має повернутися зі своєї контори додому, коли слід і собі припинити дитячі забавки, чисто вмитися, причепуритися і... завмерти в очікуванні того, як грюкнуть потурбовані вхідні двері, як по-старечому кракне на них розхитана клямка, як у передпокої пролунає радісне мамине-татове вітання зі смачними поцілунками. Мартусі кортітиме приєднатися до того короткого родинного свята зустрічі годувальника, але вона терпляче чекатиме у своїй кімнатці, напускаючи на себе поважного вигляду цяці-дівчинки, якою вона зроду не була.

Мартуся косила окуло у велике дзеркало і не впізнавала тієї бундючної панночки, що зверхньо дивилась на неї з посрібленого скла. Панночка у дзеркалі тільки віддалено нагадувала Марту: хіба що сонячним кольором пригладженого чубчика і блакитними стрічками у косах, картатою сукенкою, дещо пошарпаними сандаляками. Садна й подряпани на колінах у віддзеркаленій дівчинки були ті ж самі, що й у Марти, а ще – свіжа чорнильна плямка на фартушку, яку дівчинка нервово прикривала долонькою, щоби ніхто з домашніх не довідався, що вона тайкома лазила у шухлядках татового бюро. Личко ж було чуже: серйозне, неусміхнене, з примруженим уважним виразом. Марта точно знала, що то якась несправжня дівчинка, бо права рука в неї була лівою, а ліва – правою, і чомусь ця несправжня Марта ніколи не посміхалась. Ось якою була дівчинка-несміяна із дзеркала...

- Агов, моя солоденька! – лунало від порога гучним татовим голосом, і Мартуся вмить забувала про своє віддзеркалення, і про потаємну чорнильну плямку, і про образ слухняної цяці, й про все на білому світі. Бо зараз її підносило на вибуховій хвилі дитячого щастя: татко прийшов!

Ці двоє найрідніших зустрічалися, немов після довгезної розлуки. Обіймалися, цьомкалися, сміялися, мов навіжені. І мама теж сміялася, і бабуся посміхалася, запрошуючи до столу.

- Иди-но, Мартунько, татко зголоднів, - простягала до доньки руки мама, і Марта розуміла, що ритуал вітання закінчився, і нехотя, зі смішком відпускала татка, притримуючи у фартушку маленькі даровані згорточка.

Найчарівніша мить – попереду: це коли розгортаєш паперові пакуночки. А там – ой, леле! – цукерки і горішки, зефір і халва. І коли рожевий льодяник тане в Мартусі за щокою, вона тихо зімліває від щастя і не може збагнути, чи дійсно солоденьке вона любить більше, ніж татка...

Ласощі Марта ховає у гарних коро-

бочках, бо, як вчить її заощадлива бабуся, не можна відразу з'їсти все, не пригостивши ляльок, друзів і не залишивши дешицю у сховку. Охайну пласку жорстянку від монпасье Мартуся заповнює новими гостинцями для Василька – сусідського хлопчиська, до якого Мартуся прихильна і який би зроду-віку не куштував цукерок, якби не вона. Наймолодший у неможливі багатодітній родині, Василько вдосталь і хліба не їв, що вже говорити про солодощі.

Марта знає, де шукати Василя, і коли в домі вже все заспокоїлося після бурхливих зустрічей і галасливої сімейної вечері, вона скрадливо підніметься на горіще. Василько вже тут, ладнає свій саморобний телескоп, зроблений із пляшки, щоби спостерігати за зірками. До сходу зірок Марта чекати не може, тому споглядає крізь пляшку із пробитим денцем і бачить палаюче червоне плесо крайнеба, яке швидко згасає, покриваючись осугою темряви.

- Дякую, що дав подивитися, - дівчинка намагається бути чемною, аби не виказати свого хвилювання. – А я тобі цукерок принесла. Хочеш?

Вона ще питає! Солодощі миттєво зникають у Васильковому роті, він навіть льодяники ковтає, не розжовуючи.

- Смачно, принось іще.

Так він дякує, і Марта відчуває незрозуміле задоволення від того, що догодила блакитноокому Васкові з ласощами. Звісно, що завтра вона також пригостить його солодечками.

Невдовзі все змінилося, бо татка, як говорила бабуся, «змусили вчитися». З уст неньки щоразу злітало емоційне слово «рабфак», і Марта зрозуміла, що саме цей ненависний рабфак, що, як виявилось, знаходився в обласному центрі, надовго забрав у неї татка. Більше нічого ні мама, ні бабуся пояснити дитині не могли.

На тому солодкі пригостання закінчилися. Добре, що бабуся вигадувала такі страви, які Марта погоджувалася вживати, бо змалечку була вередливою щодо їди. Мама нервувалася, коли намагалася її нагодувати, і тільки в бабусі вистачало терпіння й педагогічного хисту пригостити Марту курячою котлеткою чи манною кашею.

Невдовзі й манна каша стане рідкісною гостею на столі у цій хаті. Але Марта нічого лихого не передчувала. У неї ще залишилося чимало льодяників та зацукрованих горішків, схованих у гарних коробочках лялькового куточка, і вона поділить їх навпіл, аби поласувати удвох з Васильком.

- А пирогів часом у тебе немає? – питав блідий Василько, проковтнувши Мартині ласощі. – Їсти хочу, посправжньому. Твої карамельки тільки голоду нагнали в пузо.

- Немає, - образилася Марта і скоти-

лася з горища сердитою: ач який, карамельки йому несмачні!

Вирішила більше не пригощати нечемного хлопчиська.

Хата, з того часу, коли тато поїхав учитися, ніби засмутилася. Ненька ходила похмура й мовчазна, бабуся рідко тепер поралася біля печі, більше сиділа за швацькою машинкою. З-під голки-чарівниці, яка стрімко дзьобала тканину, виходили гарні мережані речі з шовковими стрічками, призначення яких Мартуся не розуміла. Вона могла би трохи подивитися, як вправно працює старенький «Singer», але бабуся просила, щоб їй не заважали, бо робота дуже копітка. Мама пояснила, що бабуся шие «бюстгалтери», дамську білизну, і що цю вишукану білизну можна потім обміняти на харчі.

Іноколи машинка строчила всю ніч, а рано-рано вранці матуся загортала пошиття у білий папір і кудись надовго зникала. Марту просили тримати рот на замку, бо те, що робили старші – нібито було не дуже добре. «Я потім усе тобі поясню, - шепотіла їй мама, - тільки ти нікому-нікому!..»

Марті було важко змовчати, але навіть Василькові вона й словом не проходила. Недитячим якимось відчуттям у свої п'ять неповних рочок збагнула, що інакше – чекай біди.

Отже, дорослі займалися своїми дорослими справами, але чомусь ці справи не додавали їм ні снаги, ні веселощів. Змарніла й схудла мама, не посміхалась і крадькома навіть змахувала сльозу. Так, щоби не помітила бабуся. Але Марта інколи помічала це й розуміла, що невтішна мамуся сумує за татком, і поспішала розрадити її шматочком халви. Нарешті ненька дарувала дитині вимучений посміх і відмовлялася від солодкого.

- З'їж сама, серденько, або залиш у сховку, - і відверталася, ховаючи за мочкими віями згорьований погляд.



Дивно, але Мартусі чомусь не кортіло цукрованих ласощів. Інша справа, коли татко тебе пригощає, коли подарунок – із його великих теплих рук. А ще чомусь чи не вперше у житті вона пригадала, яку смачну смаженю вміє готувати її бабуся, але натомість вечеряли картоплею у кожущках та квашеною капустою. Вагаючись, Марта знехотя розколупала картоплинку і незчулась, як і з'їла. Просила молока напитися на ніч, але молока в хаті не було й краплі. «Корівка захворіла, - пояснила бабуся, - доведеться якось перебути без молочка». Марта зітхнула, але погодилась. Що вдієш, якщо корівка захворіла?

Коли вона заснула, у найдальшій кімнатці знову застрочив невтомний «Singer», і ці звуки, що стали вже звичними та затишними, швидко заколисали її. Вона не чула, як ще до світанку нянька вирушила з дому з новим оберемком, як за півгодини знову рипнули двері й непрохана гостя – сусідка, Василькова мама – зчинила у снігах лемент, погрожуючи бабусі доповісти «куди треба».

- Побійся Бога, Марусенько, - молила бабуся, хапаючи жінку за руки, - ми ж голодуємо, як і ви. Що ж поганого в тому, що за ганчір'я виміняємо трохи їжі? Це порятунок, а не комерція.

Але сусідка була сповнена рішучості негайно скаржитися в партійну управу.

- Годі, Маню, замовкни і слухай мене, - нарешті бабуся згадала, що вона-таки старша. - Половину того, що Варвара принесе за ліфчики, віддамо тобі. Згода? Тобі ж нема чого відмовлятися, сама бідуєш.

На тому й домовилися під міцний вранішній дитячий сон.

Опівдні з передмістя поверталась мама з невеличким клуночком, а Марія вже стояла перед перелазом, чекаючи своєї половини вирученого за білизну.

- Здрастуй, Варю, - проспівала, - їстоньки несеш?

- Що тобі з того, Манько?

- А ось що...

Пояснення няньці, вочевидь, не пришлося по душі, сама Марта у вікно дивилась і ясно бачила, як чорніє мамине обличчя й тремтіть загострене підборіддя. За мить біля тину щось негарне зчинилося, бо бабуся відкрила Марті очі долонею, а сама заойкала, заойкала...

Уночі знову кипіла робота. Цього разу ховали у льох працьовитого «Singer»'а, викопавши йому глибочечну могилу, палили у печі останній сувій маркізету, з якого бабуся вміла пошити мереживні бюстгалтери...

На тому жертвовному вогні бабуся й спекла останні в своєму житті пироги з квасолею. Тими ж пирогами, охололими та зчерствілими, її й поминали. Не криючись від людей, від Мартуні, мама плакала й плакала, три дні плакала, їй і байдуже було до чужих людей з управи, які щось шукали в них на обійсті і в клуні, в хаті та на горіщі, забувши про дев'ять днів ще присутньої в рідних стінах неупокосної душі небіжчиці, про святість прабатьківських обрядів, про все людське...

За кілька тижнів (не минуло й сорока днів від смерті бабусі) Мартуся разом з нянькою перебралася в місто за таткового клопотання: у місті на кожного рота в їх родині «рабфаківця» покладалася пайка. Мама тільки через те й погодилася покинути ще свіжу могилу бабусі, аби Марта не охляла з голоду. Годувати дитину було нічим. Усе, що можна було виміняти у передмісті на харчі, давно закінчилося. Люди у селищі почали гинути з голоду.

Марту рятували татові солодощі. Особливо допомагали льодянички: покладеш такий на язичок, і він півдня тане, медом розливаючись у роті, у всьому тілі. Від того медвяного смаку ставало й на душі солодко та спокійно, надто спокійно. Права була бабуся, коли радила онучці залишати цукерочки у сховку. Ось коли вони знадобилися.



Спалося тоді Мартуні солодко-солодко протягом ночі й ранку, і півдня спалося, й ще по обіді... На холодному припічку дитині снився блакитноокий Васько, який випрошував у неї цукерки, і вона радо пригощала сусіда, бо знала, як тяжко він голодує... Ледве ослаблу дівчинку розбудили, закутали у теплі хустки, напоїли гарячим настоєм із цілющих трав. «Схаменися, Варько, рятуйся, і дитя своє рятуй!» - наказували молодій жінці старші.

- Нехай Петро тебе у місто забере. Там якось протягнете, - радили мудрі селяни. - Бачиш, що тут робиться?

- Петра не пускають у село... Рабфак... - плакала нянька. - Кажуть, щоб ми самі до нього виїздили.

- Ідь, не зволикай, - научали няньку. - А мама? А могила? А сорок днів? - ридала матуся.

- Буде нам усім скоро сорок днів...

Нянька, долаючи страхи, швидко збралася в дорогу: тут їй не могли стати на заваді, бо мала законне право виїхати із села до чоловіка, аби «зберегти радянську сім'ю».

Відтоді Марта забула про татові со-

лодощі. Найліпшою цукеркою став для дівчинки шматок чорного хліба, видобутий татком із кишені. Він і справді був чорним, як земля, той хліб, але здавався Мартусі солодшим за усі цукерки світу. Якщо льодяники можна було би довго перекачувати за щічкою, насолоджуючись смаком, то гливкий окраєць проковтувався в один момент, і вітих, й насичення з нього не лишалося. Колишня вередуха, Марта споживала все, чим могли нагодувати її батьки, котрі майже нічого їстівного не лишали собі. На чому вони трималися, ці двоє дорослих? Певно, Бог стеріг їх задля Мартуні, без них вона би пропала.

І все-таки вони якось протрималися на цьому вбогому раціоні з рідкої юшки, іржавих оселедців та покладеної на сім'ю з трьох їдців хлібної пайки. Попри все Марта навіть підросла, витяглася, хоча нічого в цій напівпрозорій тендітній дівчинці не нагадувало тієї рум'яної щибетуки, яка так любила татові солодкі дарунки. За ті два роки, поки тато закінчував інститут, Марта змінилася не тільки зовні. Важко було би віднайти того, хто бачив цю дитину всміхненою.

Життя, здавалося, потроху налагоджувалося. Татові скоро запропонували попрацювати в місті, але він був з діда-прадіда селянин, чоловік землі, понад усе прагнув повернутися в село. Отримавши всі необхідні посвідчення та довідки, перейшовши крізь усі бюрократичні зволікання, зібравши небагаті пожитки, з непотамованими страхами вертали додому. Як зустрине їх батьківщина після довгої розлуки?

... Пустирищем виглядав не тільки їх старий двір – геть уся вулиця. Околиця ще не оговталась від того, що не змогли пережити люди, та й близькість цвинтаря про це нагадувала: нові хрести стали густим лісом над житлами тих, хто зостався топтати ряст. Варта мертвих, подумалося Марті, й вона зіщулилася.

Бабусину могилу ледве знайшли в оточенні сотні нових однакових земляних горбків. Прізвища померлих, олівцем накреслені на хрестах, багаторазово повторювались: люди гинули цілими родинами. Дати смерті були ще красномовнішими - 1932-ий, 1933-ій роки.

- Гуржій Марія, Гуржій Тодось, Гуржій Василь... - читав написи на сусідніх хрестах тато, мнучи в руках кашкета.

- Гуржій? Василь? - перепитала Марта. - Сусіда наш?

Нянька мовчки хитнула головою.

- Усі померли... Усі... - перерахувала Марта. - І Василько...

Скориставшись з того, що мама й тато завмерли у шанобливій скорботі над бабусиною могилкою, Марта витягла з кишені недоїдений в дорозі окрайчик хліба, дбайливо загорнутий у хустинку, і поклала просто на горбок землі, що виріс над Васильковими грудьми.

- Пробач, що не солоденьке... А як будуть цукерки, я неодмінно тобі принесу.

- Принось... - прошелестів вітер.

• Вісті з діаспори

## СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ ВІДЗНАЧИВ СВІЙ 45-ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ

17 листопада 2012 р. більше 300 осіб узяли участь в урочистому бенкеті з нагоди 45-ліття Світового Конгресу Українців (СКУ), який пройшов у Осередку "Спадщина" при Українській Католицькій Церкві Св. Йосифа в м. Оквіл, Канада.

Державний міністр з питань фінансів Канади Тед Мензіс зачитав привітання від Прем'єр-міністра Канади Стівена Гарпера та було висвітлено відеопривітання від колишнього Президента Європейського Парламенту Ежи Бузека.

Основну доповідь на вечорі виголосив головний спостерігач Міжнародної місії СКУ зі спостереження за парламентськими виборами в Україні 2012 р. посол Дерек Фрейзер. Колишній посол Канади в Україні розповів про роль СКУ в моніторингу недавніх виборів та підсумував працю місії. У виступі було наголошено на важливості продовження співпраці з Україною і українським народом.

Президент СКУ Євген Чолій у своєму слові привернув увагу до діяльності СКУ, зокрема до основних напрямків та успіхів СКУ впродовж його 45-літньої діяльності.

Голова Світової Федерації Українських Жіночих Організацій та другий заступник президента СКУ Оріся Сушко, перший заступник президента СКУ та голова Європейського Конгресу Українців Ярослав Хортяні, генеральний секретар СКУ та голова Союзу Українських Організацій Австралії Стефан Романів та заступник президента Українського Конгресового Комітету Америки Андрій Футей також висловили привітання з цього приводу.

Павло Грод, президент Конгресу

Українців Канади (КУК) та співголова Міжнародної місії СКУ зі спостереження за парламентськими виборами в Україні 2012 р., висловив привітання від КУК та подякував усім, хто взяв участь у місії, а також тим, хто її фінансово підтримував.

Також було зачитано письмові привітання від Патріарха Української Греко-Католицької Церкви Святослава (Шевчука), Патріарха Української Православної Церкви Київського Патріархату Філарета, Об'єднаної опозиції "Батьківщина" за підписом голови Ради Арсенія Яценюка та керівника Центрального виборчого штабу Олександра Турчинова, політичної партії "Народна самооборона" за підписом Юрія Луценка та партії "Удар" за підписом лідера Віталія Кличка. У всіх привітаннях було відзначено вагомий внесок СКУ в здобутті Україною незалежності, в її подальшому утвердженні, демократизації та євроінтеграції, а також у захисті основних прав і свобод українців та в консолідації української спільноти в діаспорі.

Разом з цим було показано відеопривітання від українських громад світу.

СКУ також відзначив своїх найбільших жертводавців: Кредитову Спілку "Будучність" (Канада), Українську Кредитову Спілку Лимітед (Канада), Українську Народну Касу "Дежарден" у Монреалі (Канада), Фундацію "Самопоміч" Української Американської Федеральної Кредитової Спілки "Самопоміч" (США), Федеральну Кредитову Кооперативу "Самопоміч", Нью-Йорк (США), Федеральну Кредитову Кооперативу "СУМА", Йонкерс (США), Фундацію



"Спадщина" Банку "Певність" (США), родину Темертей (Канада) та Товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка у Монреалі (Канада).

Детальніше з інформацією про відзначення 45-ліття СКУ можна ознайомитись на веб-сайті СКУ.

СКУ є міжнародною координаційною надбудовою українських громад у діаспорі, що представляє інтереси понад 20 мільйонів українців. СКУ об'єднує в своєму складі українські організації із 33 країн та підтримує зв'язки з українцями ще 14 країн. Заснований у 1967 р. як неприбуткова організація, у 2003 р. СКУ був визнаний як неурядова організація зі спеціальним консультативним статусом Економічною та соціальною радою Організації Об'єднаних Націй.

**Світовий Конгрес Українців**  
145 Evans Ave., Suite 207  
Toronto, ON  
M8Z 5X8 Canada  
Tel. (416) 323-3020  
Fax (416) 323-3250  
e-mail: congress@look.ca  
website:  
www.ukrainianworldcongress.org

## Найкращий скелелаз Європи навчається в НГУ

Володимир Зінченко, студент 3 курсу групи Акіт-10-1 факультету інформаційних технологій підкорив 10 метрову висоту всього за 4 секунди і став першим в історії чемпіоном Європи зі скелелазіння серед молоді. Хлопець також отримав ліцензію для участі в 2013 році у Всесвітніх іграх в Колумбії.

Чемпіонат проходив у Франції. Завдання стояло не легке - за допомогою рук і ніг «вибігти» на 15-метрову вертикаль, яка імітує скелю. Світовий рекорд в підкоренні цієї висоти - 5,88 секунд! Час підкорення імпровізованої скелі Володимиром Зінченком вражає - 4,5 секунди.

Спортивний герой приймає поздоровлення і планує підкорити ще не одну вершину в своєму житті!

ІАЦ НГУ



• Ми не лукавили з тобою

## ЙОГО СЕРЦЕ БОЛІЛО УКРАЇНОЮ

Детройт. Молодь на забаві. Попереду – другий справа у світлому костюмі Петро Шаєнко. Ще правіше, в окулярах – П.Китастий.

Шановного Петра Шаєнка, українця з Кіровоградщини, доля закинула після II Світової війни до США. На жаль, нині він почив у бозі.

Родом з-під Олександрії він виростав у сім'ї, де дід його був священником. Якось пан Петро згадував, як вони малими бавилися в різні ігри. Зокрема, - у «Гилики». Принцип гри полягав у тому, що один учасник підкидає гумовий м'ячик догори, а другий, який стоїть збоку, б'є по м'ячику чимось схожим на копістку, вибиваючи його у поле. А третій учасник, який стоїть на протилежному кінці поля, мусить цей відбитий м'яч спіймати. Не спіймав – тебе заміняє інший, або замінюється уся команда.

Пригадує пан Петро і ще про одну гру дитинства. П'яткою в землі робиться заглибина. Учасник відходить на декілька метрів від лунки і звідти намагається по прямій закотити туди м'яч.

Коли пан Петро згадував ці давні ігри, які запам'яталися з довоєнних часів, то на думку мені, та й не лише, приходить аналогія з улюбленими іграми на американському континенті, відповідно – бейсбол і гольф. От тільки питання: чи не наші найперші переселенці завезли ці ігри туди?

Під час війни його вивезли до Німеччини на тяжкі роботи. Коли віна покотилася на Захід, його батьки

евакуювалися разом з відступаючими, де й зустрілися по закінченні війни разом з сином Петром.

З часом сім'я змогла з великими труднощами емігрувати до американського Детройта, куди стікалися українці. Петро і тут тяжко гарував, бо довелося працювати і на металургійному заводі, і на машинобудівному заводі Форда. Відслужив військову службу. Паралельно навчався у виші, щоб підвищити свій кваліфікаційний інженерний рівень. Наполегливою працею досяг успіхів у науці, здобувши науковий ступінь доктора економічних наук.

Пан Петро Шаєнко у бізнесі розпочинав із зведення житлових будинків. Потім було прокладання автодороги поруч з власною садибою.

У молодості він познайомився в Детройті з сином Івана Трохимовича Китастого - Петром, який писав музику і керував хором. Мені приємно акцентувати на цьому моменті, бо напрямок мого наукового дослідження є кобзарство і бандурництво. (Брат Івана Григорій Трохимович, починаючи з 1949 р. керував відомою у всьому світі капелою бандуристів із Детройта). Що і говорити, родина дуже музикальна. Два Петра Шаєнко і Китастий стали друзями і, коли Шаєнко у 1955р. одружувався з панєю Лідєю Зельнюк (родом зі Станіславщини), то Китастий був на його весіллі боярином. До речі, подруга п. Лідії, яка була дружкою у неї, потім стала дружиною п. П. Китастого. (Син Петра

Юліан Китастий нині відомий у всьому світі бандурист, який приїздив на гастролі до України).

Мало хто знає, що проживши довге і цікаве життя п.Петро мав серйозну хворобу серця. Йому не раз робили на серці операції, вживляючи кожного разу новий імплантатор. Медики таким чином надали можливість прожити йому останні 20 років життя. Пан Петро майже до останнього року іноді водив авто від свого помешкання на декілька сотень миль, що відділяли його від помешкання сім'ї найменшого сина Бориса у Літлтоні, що під Бостоном.

Пам'ятатимуть у нас на Дніпропетровщині П.Шаєнка і як мецената. Він був небайдужою людиною, але найперше – він завжди залишався українським патріотом. 2008 р. він надіслав до редакції газети «Культура і життя» свій варіант Гімну України. «Пропоную новий гімн України. Він є оптимістичним, сучасним і може сподобатися багатьом читачам»:

*Розправ крила, Україно,  
Лети в вись, де воля.  
Крізь віки тобі нарешті  
Усміхнулась доля.  
Україно, ти прекрасна,  
Багата і вільна.  
Від Карпат аж до Подоння  
Одна, неподільна.  
Ми ніколи не забудем,  
Як жили в неволі.  
В своїй хаті ми покажем,  
Хто господар доли.  
А як треба, ми поляжем  
За нашу свободу.  
І покажем – ми нащадки  
Козацького роду.*

Левко ДОВГІВ,  
(СІЧЕСЛАВ).



Детройт. Молодь на забаві. Попереду – другий справа у світлому костюмі Петро Шаєнко. Ще правіше, в окулярах – П.Китастий.

ГОЛОС  
ЗЕМЛІ

**Іван ЛАЗАРЕНКО,**  
фермер, координатор  
всеукраїнської програми  
«Природне  
землеробство»

Питання доцільності використання інтенсивних технологій в сільському господарстві сьогодні стоїть дуже гостро. Адже отримання моментальної вигоди від інтенсифікації сільського господарства не створює підвалин до сталого розвитку цієї галузі. Використання засобів хімічного захисту рослин не просто отруює землю сьогодні, але і робить її не придатною для використання в майбутньому. І це вже не кажучи про негатив-

ні наслідки повітряної і водної ерозії та загальної деградації ґрунтів за рахунок погіршення їх як фізичних якостей так і біологічних, що призводить до втрати гумусу в ґрунтах 0,5-0,6 тонн/га щорічно.

На щастя, в Україні є група ентузіастів, які не дивлячись на менші, ніж при інтенсивних технологіях ведення сільського господарства прибутки, готові запроваджувати як органічне так і біодинамічне землеробство. Так, за результатами реєстрації учасників щорічної конференції «Органічна переробка та збут. Київ 2012» в цьому році було зареєстровано вдвічі більше учасників, ніж в минулому, що свідчить про формування якісно нового бачення розвитку сільського господарства України, безпосередньо, виробниками та споживачами органічної продукції.

Дніпропетровська область на сьогоднішній день, на жаль, не є лідером в розвитку органічного та біодинамічного землеробства, але тим не менш приємно, що і тут є виробники і науковці, які «за» розвиток даних видів землеробства, як в регіоні, так і в Україні.

Тому подвійно цінною є ініціатива добре знаного в країні та поза її межами Всеукраїнського щомісячника «Бористен» щодо підтримки цих важливих починань. Так у Дніпропетров-

ському відбулася презентація спеціального випуску журналу з промовистою назвою «Бористен плюс», котрий присвячений проблемам та перспективам природного землеробства в Україні. Серед учасників: Іван Лазаренко – координатор Всеукраїнської програми «Природне землеробство», фермер, Фідель Сухоніс – шеф – редактор журналу «Бористен», академік НААНУ Валентин Цикова, старший викладач університету імені А. Нобеля Тамара Іщенко та доцент Дніпропетровського аграрного університету Роман Безус, які у своїх наукових та публіцистичних дописах відстоюють осядливе ставлення до навколишнього середовища під час процесу виробництва сільськогосподарської продукції.

Саме такі видання як «Бористен плюс», і такі зустрічі є найкращим способом пропаганди розвитку суспільства у гармонії з природою.

**Роман БЕЗУС,**  
доцент кафедри  
фінансів Дніпропетровського державного  
аграрного університету.

## «Бористен плюс» або нова течія зананого в Україні та поза її межами щомісячника



ПОБАЧ, ЗРОЗУМІЙ, ОБ'ЄДНАЙ



2012 рік Спецвипуск

**БОРИСТЕН  
ПЛЮС**



*На фото: Учасники презентації Тамара ІЩЕНКО, Іван ЛАЗАРЕНКО та Фідель СУХОНИС під час проведення імпрези, обкладинка нового видання «Бористен плюс».*

## Студенти з Національного гірничого університету відвідали Нідерланди, де брали участь у проекті «BusinessWeek»

Студенти з Національного гірничого університету відвідали Нідерланди, де брали участь у проекті «BusinessWeek»

Міжнародний освітній проєкт «Business Week» реалізується співтовариством, до якого входить понад 90 ВНЗ Європи. Він надає можливість студентам та викладачам обмінятися досвідом за різноманітними економічними тематиками і сприяє культурному обміну між країнами-учасницями.

Під час «Business Week» молоді фахівці пройшли стажування в таких потужних компаніях, як: найбільший логістичний та індустріальний центр Європи й найбільший порт світу до 2005 року (350 млн. користувачів) - «Port of Rotterdam»; найбільший виробник та постачальник природного газу й електричного струму в Нідерландах (більше 2 мільйонів клієнтів) - «Eneco» та міжнародний посередник, лідер в галузі реалізації морських логістичних та офшорних проєктів - «Van Oord».

Національний гірничий університет цього року представляла Ксенія Тухменова,

асистент кафедри менеджменту виробничої сфери НГУ, Світлана Тяжельникова, студентка 4-го курсу факультету менеджменту НГУ і Антон Косолапов, студент 3-го курсу фінансово-економічного факультету НГУ. Одна з груп, в яку увійшли студенти нашого вузу працювала з компанією «Van Oord». Їх завданням було передбачити можливі ризики при будівництві порту в Індонезії та знайти шляхи мінімізації цих ризиків.

Цьогорік «Business Week» відбувся на базі Роттердамського університету прикладних наук (м. Роттердам, Нідерланди) за тематичним спрямуванням «Ризик менеджмент», який зібрав більше 50 студентів з 10 вищих навчальних закладів 9 країн світу (Бельгія, Китай, Німеччина, Чехія, Латвія, Україна, Нідерланди, Польща, Фінляндія). Студенти ознайомились з європейським підходом організації зборів та презентацій, а також відвідали головні офіси вищезазначених кампаній.

За програмою «Business Week» студенти розділилися на чотири команди, вони їздили й вивчали роботу



компаній зсередини, вчилися дослідженню ринку та SWOT аналізу кампаній-лідерів, визначенню головних ризиків реалізації нового проєкту, вибранню шляхів подолання ризиків та розрахунку економічної ефективності проєкту. Оцінювали роботу молодих спеціалістів викладачі з різних країн, а після завершення тижня учасникам було вручено сертифікати.

За словами Світлани Тяжельникової, подібні програми сприяють не лише підвищенню професійного рівня студента, але й дають змогу відчувати різницю між специфікою освітнього процесу в різних країнах. Окрім основної освітньої програми, учасникам влаштували екскурсію на завод квітів «Flora Holland» - візитну картку Нідерландів,

натомість, представники усіх держав-учасників презентували свою країну та її кухню, а також екскурсійну програму у місті Амстердам.

Світлана підкреслила, що завдяки такій програмі студенти зав'язують дружні контакти зі своїми польськими, німецькими та голландськими колегами.

Студенти Інституту економіки Національного гірничого університету в проєкті «Business Week» беруть участь вже не перший рік, у рамках цього проєкту вони представляли Україну в Польщі, Латвії, Чехії, Бельгії і в цьому році – в Нідерландах. А в квітні 2013 року планується зустріч на базі проєкту «Business Week» в Національному гірничому університеті, який відвідають студенти європейських країн

ІАЦ НГУ

## Сертифікат від Сілезького університету (м. Катовіце, Польща) отримала студентка НГУ

Наприкінці листопада Національний гірничий університет відвідали фахівці в галузі політики Сілезького університету (м. Катовіце, Польща) на чолі з віце-консулом Генерального консульства Республіки Польща в Україні у Харкові Анітою Шашкевич. Вони представили освітню програму, за якою допомагають вивчати польську мову українцям. До Дніпропетровська фахівці з сусідньої держави приїхали, аби надати студентам та викладачам можливість отримати сертифікат на безкоштовне літнє навчання у Школі польської мови і культури Сілезького університету. Таку ідею подали професори Сілезького університету Єва

Яскува та Єва Єнджейко, запропонувавши провести диктант серед бажаючих отримати сертифікат. Для написання диктанту в Національному гірничому університеті зібралися більше 50-ти осіб із Дніпропетровська, Харкова, Кривого Рогу, Кременчука та інших міст Східної України. Текст диктанту чудово продемонстрував усю специфіку польської мови: необхідно було уважно вслухатися, щоб відчувати різницю між м'якими й твердими літерами та ще й ненароком не пропустити контрольні шиплячі, яких у польській не так вже і мало. Перше місце у мовному конкурсі посіла студентка Центру українсько-польського співробітництва НГУ Юлія Дубина, друге



– випускниця цього ж центру Марина Кириченко, а третє – випускниця університету ім. А. Міцкевича у Познані Євгенія Луценко. Зважаючи на складність диктанту, переможці отримали відповідні призи за свої зусилля, терплячість та уважність – книжки, диски та інші необхідні речі.

У ході візиту до Дніпропетровська представники Сілезького університету також зустрілися з ректором НГУ академіком НАНУ Геннадієм Півняком й обговорили шляхи співпраці та програми академічних обмінів між університетами.

ІАЦ НГУ



• На конкурс творчої молоді Марусі та Івана Гнип

## Тетяна КАЛИНКО

Студентка Криворізького державного педагогічного університету. Народилася 24 червня 1989 року в м. Таллінн (Естонія). Мешкаю нині у м. Кривий Ріг.

Навчаюся на 5-му курсі Криворізького державного педагогічного університету, магістрантка факультету української філології.

Художниця-любителька (пейзажистка), займаюсь кінним спортом, плетінням гачком.

Перший прозовий твір написала у 14 років, згодом почала писати поезію. Друкуюсь в альманасі «Саксагань».

М'яві, наполовину сонні іван-чаї та духмяна конюшина, сплетена по боках лісових доріг в червоні стрічки, обдавали свіжим літнім духом. Сонце ледь-ледь розігрілось, а повітря вже розомліло, наповнилось густими випарами землі.

Йти довелося через вівсьяне поле, що вже мерехтіло блідими квіточками. Ось дорога звернула в лісову просіку з білобокими березами, потім обминула високі сосенки, спускаючись в глуху, німуючу пущу. Повітря тут свіжіше, тому напевно і легше йти стало, приємніше.

Перескочивши через маленький рівчачок і піднявшись на пагорб, я вийшла до самого краю Солом'янки – великого старого селища. Ось тут, як розповідали, і живе той самий Федір Гончаренко – майстер із соломи кошики виготовляти. Мені ж і самій хотілося побачити це ремесло. А ще краще – придбати такий кошичок. З ним – і по гриби, і за помідорами на город, а якщо по краю полотном обшити, то і яблука можна збирати.

Ось і третій двір скраю. Стукаю, стукаю – нікого. Спробувала постукати у вікно – те ж саме.

– Він, здається, з конем у кузню пішов, – озвалася бабуся від сусіднього двору.

– А далеко та кузня?

– Он, за солом'яною хатою, – бабуня показала пальцем і зникла в городі.

У кузні не було чути ні цокання кувалди, ні перестуків молотків. У відкритому приміщенні було порожньо, і лише слабенький вогник на горнилі нагадував про людей.

А ось і вони. За невеличким сарайчиком стоїть коваль у червоному фартусі і невисокий чолов'яга з густою бородою. Напевно, це і є той самий Федір Гончаренко. Біля великого станка вони, сміючись, працюють над кінським копитом. Гладкий мерин, сплутаний спереду та перехоплений попереку спиною широким ремнем, стоїть струнко. А коваль, осідлавши його задню ногу, рівняє край копита. Федір тримає нову сріблясту підкову.

## ДАНИЛОВІ ТАЄМНИЦІ

– Петрович, ти вже поміцніше зроби, щоб не відпала!

– Добре! Знаю!

Підкова прикладена, міцно забиті темними шлямками цвяшків – копито взуте.

– О, це вже інша справа!

– Готово, відв'яжуй.

Ремінь скинуто, пута зняті – мерин вільний.

– Добрий день! – нарешті озвалася я. – Все куємо?

– Куємо, поки коні є, але роботи небагато.

Коваль зібрав інструменти і почимчикував до сараю. А Гончаренко розвернув коня і теж подався в сторону.

– А я до вас, дядьку Федоре. З приводу кошиків. Та ось не думала, що ви ще й кінми займаєтесь.

– Тільки ними і займаюся – я ж конюх! Кошики – це так, розвага взимку, коли роботи немає. А влітку – коні – ось моє діло! У нас іще коники не перевелися. Он які скакуні! – похлопав коня по шії.

Слово за слово – і вже кінний двір показався – довгий сарай з солом'яною стріхою. Всередині пахне яблуками та віє прохолодою. Федір завів мерина в стійло і сів на колоду біля порогу.

– Чого стоїш? Сідай!

Федір показав мені на колоду, дістав цигарку і зітхнув:

– Ось так і живемо... Ти, мабуть, міська, до конюшні не звикла... Зараз коней замінили машини. А як на мене, то кінь ще б мільйони років служив господарству. Без коня – ні літом, ні зимою. То підвезти води до тракторів: не на машині ж везти якусь бочку! Сама бачила, які в нас поля, – змішані з лісом. А то на ба-

зар поїхати, а то ще щось... Кінь потрібен кожен день! Взимку по дрова їздимо...

– Зараз, може, і міська, але виросла в селі. Поля в нас теж он які! – по самісінький виднокрай – чорноземи. А років тридцять назад все, знаю, на конях робили: орали, боронили, сіяли... Було, увечері, як промчить табун, – аж земля дрижить.

– Бач як запам'ятала! А воно

й так: що бачив, те не забудеш, – і додав: – Коня знати потрібно. Кінь є кінь, у нього свій характер і свої вбрики бувають. У нас був один – молодий, норувистий! Його запряжуть у воза, а він ліг – і нікуди! Його і словом, і батоном – нічим не піднімеш! Але у мене, старого конюха, відгадка і в таких справах знайдеться. Підійду до сірого, накрию ганчіркою ніздрі, затисну – і він тут як тут вскочить на ноги! Виходить, без биття можна підняти... А то он іще конячка у нас брикуча була. Б'ється – по-чорному! У стійлі – по стінах б'є, в оглоблях – б'є... Ну, думаю, відучу! Приніс з лісу мішок гілок, прив'язав до шнурка, а інший кінець через сув'язь перекинув. Висить мішок біля самих п'яток, зачіпає, дражнить. Кінь його ногою – хлисть! Хлисть! Мішок відлетить – і знову до ніг... Довго брикалась, поки не заморилась. Подумала, що спокійною краще бути.

– Так і відучили?

– Відучив. Від усього можна відучити! Пам'ятаю, був у мене жеребець, та такий злий – страх! Тільки й дивись, як руку відхопить. Вискалить зуби, заірже, а від злості залізний недоуздок перетирає... І знову ж таки відучив! Узяв стегно м'яса, на сонці два дні пролежало, а коли протухло – поніс Розгуляю, так звали коня. Підходжу до нього тихенько, а м'ясо за спиною тримаю. Побачив мене Розгуляй – оскалив зуби. Добре. Ну, підожди! Вибрав момент, коли він до мене кинеться, і сунув до рота м'ясо. Зціпив зуби кінь і відразу ж кинувся огидливо в сторону. Після такого от гостинця дурну звичку як рукою зняло! І ти знаєш, такий слухняний став – тільки дивись!

– Ось як ви багато мені розпо-

віли, дядьку Федоре! – виходить, я недаремно йшла у спеку до вас у Солом'янку.

– Ну, як ти така зацікавлена, то розповім я тобі і про давнину. Колись давно, мабуть, сорок років тому, коли я був хлопчиком, у нашому селі жив один знахар, Данилою звався. Його усі боялися, хоча він був спокійним і добрим. Так ось, якось він провчив одного чоловіка. За що – не знаю. Щось не вгодив чоловік Данилові. «Ну, я тобі покажу!» – погрозився знахар. І показав. Повертався чоловік з базару, тільки до двору, а кінь візьми і вперся. Почав убик кидатися, хропе, б'ється в оглоблях! Він його – назад! Насилу до двору підігнав. Що за напасть, думає чоловік? Бо кінь спокійний був, ніколи такого не було, а зараз – як підмінили! Хотів до сараю завести – та де там! Б'ється в судорогах! Тут підійшли сусіди: «Петро, не бачиш? – порча на коні. Йди до Данила, він допоможе». Пішов. Узав гостинці і пішов. Вислухав Данило, гостинці не взяв і відправив чоловіка назад. «Сам, – каже, – прийду!» І прийшов. Підійшов до коня, походив, походив, пошептав на вухо, потер двері сараю. «Заводь!» – каже. Взяв чоловік коня – і завів тихенько, наче і не було нічого. Довго дивувалися люди на селі чорній силі Данила! Тільки пізніше взнали, як було.

– А як взнали?

– Сам Данило розповів. Щоб провести чоловіка, взяв Данило шмат ведмежатини і намастив двері жиром. Кінь ще надворі відчув запах, ось і нервував. А коли прийшов Данило, витех тихенько ведмежий жир – і кінь пішов!.. Темний тоді народ був... Ну, от уже і наговорились!

– Так-так, мені вже час на електричку, – згоджуюся. – Треба встигнути...

– Ну, ходімо, гостинця тобі дам!

Коли ми увійшли у сіни, повіяло прохолодою і запахом залежаного борошна. Поки роздвигалася, Федір приніс десяток новеньких кошиків.

– Ось вони, вибирай!

Найбільше мені сподобався невеличкий, із солом'яною ручкою. Я подякувала і за кілька хвилин вже була у тій самій пущі з тавологою, у тій просіці, на вівсяному полі. А за півгодини прямувала електричкою додому і з бентежною радістю згадувала розповіді Федорові про Данила та його секрети.

День і справді видався чудовий!



## ПІВВІКОВИЙ ЮВІЛЕЙ КАФЕДРИ ФІЛОСОФІЇ Національного гірничого університету



27 листопада в Національному гірничому університеті розпочала свою роботу Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасне буття філософії: філософія єдності культурно-історичного процесу», присвячена 50-річчю кафедри філософії університету.

Університетський чоловічий вокальний ансамбль «Обертон» чудовим виконанням гімну «Gaudeamus» настроїв учасників конференції на філософський лад. Перше слово було надано завідуючій кафедрою філософії НГУ, доктору філософських наук, професору Юлії Олександрівні Шабановій, яка привітала своїх колег зі святом і зазначила, що кафедра філософії покликана піднятися над прикладними цілями та зосередитися на вічному, сутнісному, знаковому для людини в цілому. «Кафедра виконує особливе призначення – утримувати те, що швидко губиться впливі економічних досягнень та цивілізаційних змін, те, що сприяє цілісному погляду на світ і на високе призначення людини. У різні періоди й державні устрої, так чи інакше, кафедра філософії зверталась до духовних цінностей, до ідеалів добра та розвитку людини».

Юлія Олександрівна познайомила гостей з історією кафедри філософії, яка розпочалась у 1962 році. Також було підкреслено, що кафедра філософії НГУ першою в дніпропетровській області відкрила магістратуру за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» й дотепер міцно тримає першість за якістю підготовки студентів. У своїй вітальній промові ректор НГУ, академік НАН України Геннадій Григорович Півняк щиро і щиро привітав працівників кафедри, вручив медаль «За відданість університету» керівнику кафедри, відзначивши її твор-

чий внесок та професійні заслуги. З рук ректора почесні дипломи отримали викладачі Т. В. Журавльова та І. В. Павленко, О. М. Яроша. Подяками нагороджено В. В. Мухіна, Л. І. Осипову, Т. І. Пахомову.

Багато теплих слів на адресу ювілярів лунало і від гостей. Перший заступник голови дніпропетровського управління освіти та науки Л. О. Олєфір побажав натхнення та розвитку та вручив вдячну грамоту від імені начальника головного управління освіти і науки облдержадміністрації О. І. Демчика. Феєрично яскравими були музичні привітання від давніх друзів кафедри – Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки. Проректор з наукової роботи консерваторії Валерій Васильович Громченко підкреслив важливість такої духовної співпраці, побажавши кафедрі процвітання та нових вершин. Щиро вітали колектив кафедри філософії і колеги з інших навчальних закладів – Інституту філософії НАНУ ім. Г. Сковороди, Донецького Національного Університету та Полтавського національного технічного університету імені Ю. Кондратюка. У своєму емоційному привітанні професор кафедри філософії Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара С. В. Шевцов влучно провів паралелі між філософією та гірничою справою.

**Дарина Бутко, ІАЦ НГУ**



## • Поетичная вітальня

# Оксана МАКОВЕЦЬ

(Сіффорд, США)

## 1. ШУМ І ОСІНЬ

Листки засохлі тихо шелестять...  
Сумний акорд від насолод колишніх.  
Над ними вихори-вітри шумлять  
Про сутність у повтореннях  
циклічних.

Народження і розквіт, знов - кінець.  
Замкнувся цикл незвіданого кола.  
Осіній вітер - часу посланець  
Рокоче бурею сезонною довкола.

В житті земному теж існує шум.  
Але його не кожен здатен чути.  
Коли поета не лишає сум,  
То з ним потрібно лише музі бути.

Ти не сумуй, бо муза ще жива.  
У цикл нових віршів кладе вона  
слова.  
Сіффорд, 10 листопада, 2012р.

## 2. НІЧ СПОГАДІВ

Час тишини. Горить в кутку  
лампадка.  
Пора для роздумів. За вікнами  
вже ніч.  
В сердечних ритмах теж усе  
впорядку.  
Турботи денні зсунулися з пліч.

Звучання слів мені вчувається.  
Балада,  
яка панує в нескінченній тишині.  
І музика, всіх відтінків бравада,  
і муза, що підвладна красоті.

Уже запівніч. В тихім злеті пісні  
слова плывуть, немов зірки у вишині.  
Життєвий світ - турботливий і  
прісний.  
Світ поетичний - посміхається мені.  
11.09.2012р.

## 3. РОЗХРИСТАНИЙ БУКЕТ...

Розхристаний букет осінніх георгиній,  
Довершений модерн - тонкий осінній  
хист.  
Яскравість кольорів і хаотичність  
ліній...  
Встановлюй хоч мольберт, ідею  
зловить кисть.

Художника рука накидає ескізи.  
За хвилику - подивись: готова  
акварель.



На фото автора «Осінь у Сіфорді»

Знаю Оксану Йосипівну Маковець як обдаровану поетесу, авторку прозових творів. Вона народилася на Львівщині, навчалася і працювала в Києві, а тепер гідно пропагує кращі здобутки української літератури і культури, очолюючи діаспорний часопис «Верховина» у США, часто відвідуючи Україну, розвиваючи творчу співпрацю з нашими письменниками та митцями. Її книжки «Чебрець під вікном», «Гроно калини», «Вічність у порах року», «А калина цвіте», «Вірші одного літа» вирізняються емоційністю, художністю, цілісністю. У цих збірках вміщено оригінальну поезію, а також «малу» поетичну прозу: новели, оповідання, образки, замальовки.

Поетичний доробок Оксани Маковець обрамлений народнописенною стихією, розмаїтими відтінками художніх засобів, вдало передає чари української природи, заохочує до гармонійного еднання з нею думок і почуттів читача, містить відповідні художні засоби: «Покликав жайворонку у поле-лан, де відсипався мовчазний туман» - вірш «Літній ранок».

«Відлуння клеоту, тужливі журавлі... А літо бабине десь росами блука» - вірш «Бабине літо», «Цілюща сила - Рідне джерело, / Ти переважуєш всю велич океанів!» - триптих «Повертаюся на Дніпро». Але думка поетеси від розмаїтості життєвих барв, буяння природи сягає і метафізики Всесвіту: «Я слухаю Всесвіт, Ступаю в безмежжя. Думками торкаю багато майбутніх сторіч» - вірш «Тиша». Оксана Маковець знаходить вражаючі рядки для висловлення суті вічного:

«Те, що люблять очі і руки мої - зотліє.  
Все довкола життєвий вогонь спопелєє,  
Перетворює в невороття.

Все, що любить серце моє - уціліє.

Бо, де справжня любов, там нема умирання і слідів забуття».

Поетеса Оксана Маковець є однією з небагатьох, кого нині можна назвати духовним мостом еднання українців між континентами з допомогою рідного слова.

Станіслав ШЕВЧЕНКО (м. Київ)

**Від редакції: А ми в свою чергу з приємністю повідомляємо що давнього приятеля і автора нашого журналу Оксану Маковець нещодавно прийнято в Національну Спілку Письменників України. ПОЗДОРОВЛЯЄМО ПИСЬМЕННОЦЮ - ОКСАНУ МАКОВЕЦЬ З ЦИМ ВИСОКИМ СТАТУСОМ!**

Вже виділивсь сюжет серед кругів  
і зрізів.  
А колір відбере від осені мольберт.

Розхристаний букет осінніх георгиній.  
Довершена, стійка осіння красота.  
Всі тайни кольорів і хаотичність  
ліній...  
Зустрілися: любов, печаль і доброта.  
Жовтень 2012р.

## 4. ОСІННЯ ПРИЛЮДІЯ

Якось зловісно листя шелестить.  
Жбурляє осінь золото під ноги.  
Зрива останній одяг з верховів.  
Дерева плачуть. А буршнин - їх  
сльози.  
І хтось назве вологу цю «роса».  
Є всьому оправдання у природі.  
Мені не росами здається їх сльоза,  
Дерева плачуть... Крони їхні голі.  
Принишкло все: і небо і поля.  
Навіть птахи цвірінкають  
прощально.  
Міняє шати змучена земля,  
Чи то для сну вбирається печально?  
Немов чекає: сутінки прийдуть  
Щоб вкрити граціозні силуети.  
Кому довіряться їй, розказати суть?  
Ці настрої розгадують поети.  
Осінь 2012р.

## 5. ПОСІЯВСЯ НАД ОСІННЮ ТУМАН

Посіявся над осінню туман  
Одного тихого безвітряного ранку.  
На білий дим подібний, на обман,  
Оцей туман, що народився  
із світанку.

На дворі - пізня осінь, лист опав.  
Стоять дерев принишклі силуети.  
За літом відійшло буяння трав.  
Туман прийшов у осінь на бенкеті.

Багряний килим виткав падолист  
І розстелив у осінь під ноги.  
Буває, вітер тут станцює твіст,

А потім в лист упаде від знемоги.  
11.11.2012р. Сіффорд.

## 6. ЖОВТІ ТРОЯНДИ

Жовті троянди розцвіли край стежки.  
Їх видно навіть в сутінках, здала.  
А осінь золоті вдягла сережки  
І чепуриться, серце звеселя.  
Які ажурні в осінь мережки!  
Розкрий вікно і пильно подивись:  
Троянди сонцем палахтять край  
стежки  
І почуття тривожать, як колись...  
У кожній порі року свої чари.  
А пізня осінь також золота.  
І вечорами зорі, мов Стожари,  
Цей падолист, троянди - красота!  
11.12.2012р.

## 7. ОСІННІЙ ГРОТЕСК

Безлистяні дерева, ніби щогли,  
Мовчазно, догори здіймаються,  
до неба.  
Ажурні тіні їхніх настроїв мінорних,  
Еквілібричні в сутінках,  
дерева  
Безлисті, зіп'ялися ввись, мов щогли.  
Чекають: прилетить, мов, буйний  
й вітер,  
Надме вітрила сивого туману.

Одягне у вечірні шати віти  
І, впарі, танцюватимуть,  
до рана,

Аж поки не засне, на вітах голих,  
вітер.  
А вранці, знов здадуться вони  
щоглами,  
Подібними на створені Ван Гогом.

Та настрої вчуваються мажорні,  
У музиці, що створюється Богом,  
Яка спроможна розбудити вітер,  
З вітрильниками сивого туману...  
Сіффорд, Вірджинія. 2012р.

## • Наші традиції

## ДЕЯКІ АСПЕКТИ НОВОТВОРЧОСТІ У ФОЛЬКЛОРИ НИЖНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ

Однією з найактуальніших проблем сучасної української фольклористики, на що звертає особливу увагу Р. Кирчів, є з'ясування місця і ролі фольклору ХХ – початку ХХІ століття в духовному житті народу й загальній системі української культури. У зв'язку з цим актуалізується, зокрема, проблематика взаємодії міської й сільської культури.

У сучасній українській фольклористичній позиціонується, також й проблема джерельної бази, соціально-комунікативної природи фольклору. Під подібним кутом зору існують дослідження О. Бріциної, Р. Кирчіва, І. Коваль-Фучило, М. Дмитренка; у регіональному вимірі частково проблеми розвитку фольклору Нижньої Наддніпрянщини відбито у доробку В. Буряка, М. Долгова, І. Павленко, Л. Стрюк, К. Фролової, В. Чабаненка.

Фольклорний простір Нижньої Наддніпрянщини характеризується досить великою розмаїтістю; до особливостей перебігу фольклорних та постфольклорних процесів належить співіснування й змішування у побуті віддалених регіональних традицій українського фольклорного простору, а також іноетнічних нашарувань.

Як зазначає Р. Кирчів «Важливим і необхідним є дослідження змін у тягловості фольклорної традиції, її модифікації, трансформаційних процесів і нових нашарувань» [3, 10]. Досвід збирання фольклору (максимально охоплюючи усю територію Дніпропетровської області) дозволяє зробити деякі проміжні висновки про особливості його побутування. Йдучи від практики фольклоротворення у сучасний період, можемо відзначити певні сталі тенденції, характерні для Нижньої Наддніпрянщини, зокрема Дніпропетровщини. Сучасна усна мистецька комунікація вбирає у себе більшість фольклорних жанрів, проте найомібільнішими, такими, що перебувають у стані постійного доповнення й оновлення є ті, які синхронно фіксують соціальні реалії через особисті переживання, переплавляючи незрідка «анекдотичну реальність» в анекдоти, приказки, прислів'я, короткі пісеньки-частівки, жартівливі пісні. Усі названі жанри представлені в сучасному фольклорі регіону досить потужно. Якщо порівнювати записи з різних районів Дніпропетровської області 60-х – 70-х років й записи 90-х – 2000-х років, ця соціальна складова стає ще виразнішою, доповнюється й наповнюється репертуаром 30-х років, який рідко виходив назовні у записах фольклору часів «застою». Усна народно-політична творчість, за висловом Є. Пашенка у 20-30 роках «має особливе значення як своєрідний приклад «авангардизму» в фольклорі, оскільки вона йде попереду тих політичних протверезинь, що почали реалізовувати себе тільки в

кінці советської доби» [4, 7].

Саме така, політично загострена складова у фольклорі Нижньої Наддніпрянщини представлена у записах фольклору тоталітарної доби М. Семенка [5].

На початку 90-х – 2000-х років ця «зачинувана» чи «рідко згадувана» складова місцевого фольклору представлена у численних сучасних (!) записах. У збірці «Калита» [2, с. 366-370] – усього 39 зразків. Наведемо лише деякі:

1. Встав би батько Махно –  
Не дав би комуністам  
Хліб мужицький відібрати  
І в комуні їсти.
2. Сидить баба на мосту,  
Чухає коросту,  
В 33-му году  
Не буде колгоспу.
3. Буксир ходить попід хати,  
Щоб у людей хліб забрати.  
Буксир добре старається,  
Записано від Куц Л. А., 1932 р. н.,  
Мужик під тинном валяється с. Лозове  
Петропавлівського р-ну

Своєрідна «реактуалізація» пережитого позначилася й на продукуванні соціально загострених куплетів часу новітнього, так від респондентів з Томаківського р-ну Дніпропетровської області записано – 16 частівок про перебудову [2, с. 377-379]. Наведемо одну з таких:

Шодня ціни піднімають –  
Доведеться пропадаті.  
Мабудь, скоро, як ведмеді  
Лапу будемо смоктати. [2, с. 379]

Своєрідним продовженням фольклорної традиції оповідок про чужих («німців», «москалів», «циганів» та ін.), засвідченої записами фольклористів ХІХ ст. (зокрема І. Манжури), є сучасні оповідки про іноземців.

Так, поточна фольклорна свідомість фіксує оповідки про голландців (с. Калинівка, респондент Дворніченко Л. С., записи 2006 р.); розповіді про німців як засновників поселень (с. ім. Люксембург, Широківський район, кілька носіїв – 2010 р.), інколи трапляються оповідки про євреїв.

Досить потужно у записах 90-х – 2000-х років на Дніпропетровщині виступають згадки про війну 1941 – 1945 років, причому офіційно наснажені, сказати б «народні» фольклорні тексти з заздалегідь розставленими акцентами, сусідями з воєнними побутовими історіями, іноді настільки яскравими у своїй безпосередності й щирості, що мозаїчна картинка часу здобуває нові, несподівані

барви й ракурси. Наприклад, бувальщина про чоботи (запис 2010 року, Верхньодніпровський район). Розлогість оповіді не дозволяє навести її повний текст. Але суть полягає у тому, що дві селянки пішли після бою по чоботи, й почали знімати їх з одного, як їм здавалося, загиблого. Те, що трапилося далі – їх розмова про можливість віднести окремо ноги додому й там уже зняти чоботи з ніг, – і реакція «загиблого» своєю парадоксальністю схожі на анекдот, але виражають реальність, а не задану реалістичність. Таких «непричесаних» воєнних й повоєнних історій у 90-ті – 2000-ні роки зібрано чимало. Ці свого роду «новотвори» («реактуалізовані історії») становлять певну частину сучасного фольклорного середовища Нижньої Наддніпрянщини.

Потребують подальшого з'ясування й аналітичного осмислення ті процеси, які відбуваються у царині побутування традиційного фольклорного репертуару та його сучасного функціонування. Навіть побіжний, суто статистичний погляд, на масив старовинних народних пісень (судячи з порівняння наслідків експедиційних записів по районах області у 60-х, 70-х, 90-х та 2000-х роках на одній і тій же території) суттєво трансформуються. Частково цієї проблеми торкався у своїх дослідженнях В. Буряк [1], увіснених до певної частини новотворів свій термін «передфольклор».

Незважаючи на те, що у 90-ті роки експедиційний матеріал поповнився призабутими взірцями народної творчості, значна частина пісень з фольклорного спадку краю, які ще побутували у 60-х – 70-х роках, нині уже практично не відтворюються у живому побуті взагалі, а ті старовинні пісні, які ще згадуються респондентами, значно редуковані – до 3-х, 4-х, іноді 2-х куплетів, які можуть пригадати інформатори. Серед таких, що уже практично не відтворюються: «Дуб зелений, зелененький», «Ой яка я нещаслива», «Зійди, зійди, місяченьку», «Ой Семене, Семеночку», «В полі коло дуба виросла тополя», «Чого мила приунила», «Занедужав мій миленький», «Загуляв чоловік у шинку», «Коло милого дворочка»... Цей перелік досить великий. Якщо внесені до збірників пісні, ще якось можна відтворити, як текст, дуже важко, а інколи й неможливо віднайти мелодію до таких пісень, і це безумовна втрата.

Нерідко, на що звертали увагу немало дослідників, нинішні пісні становлять своєрідну імпровізовану контамінацію з



кількох подібних сюжетом, які респондент пригадає асоціативно. Ще однією тенденцією поточного фольклоротворення є вихолонення символіки у нових взірцях популярних у народі пісень. Сучасна народна жартівлива пісня продукується як конкретна побутова картинка. Серед таких, досить популярні на Дніпропетровщині жартівливі пісні «Сватай мене мужичок» (різні варіанти), «Буряки я копала» (з варіантами), «На городі бур'яни», «Ой казала баба діду», «Несе теща воду», «Ой ви любі спогади», «Ой мамо, що буде» («На городі чорна редька») (записи з більшості районів області), «А я чорнява» («Продав лісник зеленого дуба»), «Вийшла заміж молодою» (записи 2006 – 2012 рр.). Усі названі пісні нерідко лунають зі сцени у виконанні різних самодіяльних фольклорних колективів.

У постійному русі новочасне наповнення традиційних весільних віншувань. Наприклад:

«Дарую матроску рябеньку,  
Щоб жилося миленько»  
«Дарую гроші бомажні,  
Щоб були поважні»

[2, 282]

Увесь весільний обряд у його сучасному трансформованому вигляді, зберігаючи окремі локальні особливості, засвідчені багатьма записами впродовж 90-х – 2010-х років, наповнюються певними новими рисами. Наприклад у с. Миролубівка Широківського району окремі прикмети й повір'я інших регіонів (зокрема Волині) влітаються в обов'язкові моменти місцевої традиції. У Покровському районі є досить вдалі адаптації весільного звичаю до сучасності у роботах місцевих авторів, зокрема директор Просянського Будинку культури Н. Макотер у 2011 р. створила сценарій весілля з урахуванням місцевих традицій.

Значна частина переселенців з Волині, Івано-Франківщини за останні півстоліття вплинули на наповнення фольклорного репертуару. Не є новотворами, але відносно новими для регіону окремі популярні пісні, як-от «Це було на Волині», весільної «Вже би була їхала», численних коломийок (записи 70-х років, зокрема у Солонянському районі). Разом з тим більш віддалене у часі переселення з Курської й Брянської областей (с. Новокурське, с. ім. Розі Люксембург Широківський район), майже не представлене фольклорними взірцями які розчинилися в українському фольклорному просторі.

У той же час у селах Нова Дача, Богданівка Павлоградського району проявляється високий етнічний статус; там не лише зберігаються зразки старовинного російського фольклору, але й продукуються новотвори, зокрема, частівки.

Значну частину новотворів констатуємо у жанрі сучасних народних анекдотів й усмішок. Таких було зібрано понад сто, проте соціально чи політично загострених у період 60-х – 70-х років й трохи пізніше у записках дуже мало. Маємо переважно панораму буденного буття народу, незрідка це ситуативні побутові картинки, побудовані на грі слів, чи кумедності ситуацій. Соціальна критика, яка, безумовно, існувала, у тім числі й твори політично загострені, залишилися в усному побутуванні, респонденти не виявили бажання повідомляти їх учасникам експедицій. Таким чином, у наш час значення повторних експедицій не втрачає актуальності,

оскільки такий моніторинг дозволяє більш якісно дослідити процеси еволюційних змін «з максимальним охопленням новітньої верстви відповідного матеріалу» [3]. Вважаємо, що цікавим й показовим є факт поповнення сучасного народного анекдоту на означуваній території аматорською творчістю місцевих жителів. Такі твори зафіксовано, зокрема у с. Преображенка Межівського району, с. Личкове Магдалинівського району, с. Богуслав Павлоградського району та ін.

Елементи новотворення спостерігаємо у піснях, в певному осучасненні давніх зразків. Так, наприклад, у Широківському районі популярна пісня «По дорозі шум-шум», яка має автора. Поштовхом до новотворів для В. Д. Тараненка 1934 р. н. є окремі рядки призабутих старовинних народних пісень. Автор характеризує свої пісні як «нечувані», слухачі сприймають його твори як народні.

Лишається популярним жанр балади, зокрема створеної слідами подій війни та повоєнного часу. Мовна тканина творів – суржик, що вказує й на певні соціальні акценти – війна не як локальне українське явище, а ширше – усієї тодішньої країни; інша тенденція у русі власне баладного жанру – перенесення центру ваги з трагедії кохання на трагедію людського буття. Найчастіше – це вивіряння почуттів родини у зв'язку з пораненням чи каліцтвом солдата. Жінка чи кохана виступають як зрадниці, діти (переважно дочка) як вірні до останнього подиху. Серед таких балад «Тихо над річкою Волгою», «Ой у полі на горбочку», «В одному городі близ Саратова». Інформатор коментує улюблені пісні: «про війну, це дуже пісні хороші, це було плачуть баби і плачуть усі». Зрідка трапляються пісні солдатські (новотвори, орієнтовно 40-х років ХХ ст.) наприклад: «Ой трава ти зеленая»; серед нових пісень соціально-побутова «Самогонку гнала» (про трагічні перспективи материнської старості) (записи з Покровського району, 2011 р.).

Як тенденцію відзначасмо переосмислення окремих куплетів старовинних пісень, своєрідне їх осучаснення.

Такий панорамний огляд новотворчості, безумовно, не вичерпує усіх точок докладання зусиль в означеній тематиці, проте є спробою виокремлення тих жанрів, у яких новотворчість засвідчена більш яскраво.

Бібліографічні посилання:

1. В. Буряк. Сучасна народна пісенність Придніпров'я – генезис поетичних форм образної свідомості: – Автореферат дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата філологічних наук. – Дніпропетровськ, 1992 – 17 с.

2. І Калита // Упор. М. Марфобудінова, О. Хоменко, В. Карпович, З. Маріна – Дніпропетровськ. 2007. – с. 364.

3. Кирчів Р. Двадцять століття в українському фольклорі / Р. Кирчів. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2010. – 536 с.

4. Український політичний фольклор / Упорядкування, передмова, коментарі Є. М. Пашенка. – К.: Видавець Микола Дмитренко, 2008. – 100 с.

5. Юрій Семенко. Народне слово. – Львів, 1992.

**Марія МАРФОБУДІНОВА, Завідувач лабораторією українського фольклору, говірок та літератури Нижньої Наддніпряни, ДНУ ім. Олеся Гончара**

## ЧАСТІВКИ З ФОЛЬКЛОРНИХ ЕКСПЕДИЦІЙ ОСТАННІХ РОКІВ

\*\*\*

*Мала баба одну козу  
І ту здала до колгоспу, –  
Сіла собі при вікні  
Та й рахує трудовні.  
Записано від  
Куц Любов Андріївни, 1932 р.н.,  
с. Лозове Петропавлівського р-ну*

\*\*\*

*Я робила у СОЗу,  
Заробила на козу,  
Треба год іще робити,  
Щоб на цапа заробити.  
Записано в с. Зелений Гай  
Томаківського р-ну*

\*\*\*

*Я ніколи не забуду  
Ту дорогу дальнюю,  
По якій я проводжала  
Милого у армію.  
Гоп, гоп, гоп, гоп, их, их.  
Гоп, гоп, гоп, гоп, их, их.*

\*\*\*

*Як би я була зозуля  
А мій милий соловей  
Ми б сиділи на краюші  
І дивились на людей.  
Гоп, гоп, гоп, гоп, их, их.  
Гоп, гоп, гоп, гоп, их, их.*

\*\*\*

*Зацвіли в саду тюльпани  
Широкими кругами.  
Приходь в отпуск, Льоня,  
З важними заслугами.*

\*\*\*

*Я у армію іду,  
А ти, Любаша, не скучай.  
Заходи чаще на пошту  
Мої листи получай.*

**Записано від  
Маленьких Любов Леонтіївни, 1921 р.н., м. Новомосковськ Дніпропетровської обл.**

\*\*\*

*Я живу собі на світі,  
Клопоту не знаю.  
Бо на батькову получку  
Вже машину маю!*

\*\*\*

*По садочку я ходила  
На високих каблучках.  
А тепер сиджу удома:  
Дві дитини на руках!*

\*\*\*

*Ой сплю я, сплю,  
Нікому збудити.  
А устану – їсти хочу –  
Нікому зварити!  
Записано від Куц Марії Андріївни, 1932 р.н., с. Радянське Магдалинівського р-ну*

\*\*\*  
Ой сад – виноград, кучерява вишня.  
Ой заграйте гопачка, щоб Танечка ви-  
йшла.  
А Танечка не виходе, спідничку латає,  
А в неділю ранесенько ніхто не пізнає.

\*\*\*  
Танцюй, Лукеріє, шелестить матерія,  
Ні широка, ні вузька із циганського мішка.

\*\*\*  
Там-там, тід-тіда, уловила баба діда,  
Прив'язала на кілок, щоб не бігав до дівок.

\*\*\*  
Ой, хто то пішов понад вербами,  
То, наведено, твій і мой трусять ребра-  
ми.

\*\*\*  
Ой хто ж то пішов, гарненька походка,  
Одна нога косопала, а друга коротка.

\*\*\*  
Чорний дим, чорний дим,  
Ночувала чорта з ким,  
Ночувала три рази,  
Не бачила і в глаза!

\*\*\*  
Ой учора уночі  
Заблудилась на печі,  
Спотикнулась об мішок,  
Я ж думала женишок!

**Записано від**  
**Халаш Тетяни Миколаївни, 1965 р.н.,**  
**с. Маломихайлівка Покровського р-ну**

\*\*\*  
З стріхи капає вода  
На лису потилицю.  
Мабуть, вже прийшла весна –  
Дід на гульки милиться.  
**Записано від Цвіркун Марії Данилівни,**  
**1915 р.н., м. Перещепине Новомосков-**  
**ського р-ну**

\*\*\*  
У колгоспі я робила,  
Заробила я п'ятак.  
Одну ногу я обула,  
А друга нехай так.

\*\*\*  
Предсідателя любила,  
А потом – завхоза,  
А вже далі-далі –  
Та й дійшло до пастуха.

\*\*\*  
Я на Сєвері була,  
Золото копала.  
Якби ж не моя Маруся,  
Я б із голоду пропала.  
**Записано від Іваної Г.М., 1931 р.н.,**  
**с. Лозуватка Криничанського р-ну**

\*\*\*  
Ой хто ж то пішов  
Понад вербами,  
Чи то твій, чи то мій  
Світять ребрами?

\*\*\*  
Не стій під вінком,  
Не махай картузиком,  
І не вийду, і не стану  
З таким карапузиком.  
**Записано від**  
**Кравченко В.М., 1935 р.н.,**  
**с. Вітрівка Криничанського р-ну**

\*\*\*  
Перестройка, перестройка,  
Треба перестроїться,  
Жаль, що й досі ми не знаєм,  
На що нам настроїться.

\*\*\*  
Клим штани порвав учора  
І не має де купити.  
Доведеться на роботу  
У підшитаниках ходити.

\*\*\*  
Мій дідусь одкріє фірму,  
Буде постолити в'язать.  
Ви запустітьесь у чергу –  
Буде даром роздавать.

\*\*\*  
Перестройка, перестройка,  
От і перестроїлись,  
Замість праці в колективі,  
На базар настроїлись.

\*\*\*  
Я амброзії нарвала,  
Буду вінки в'язать.  
Повезу їх у Канаду  
За валюту продавать.

\*\*\*  
Щодня ціни піднімають –  
Доведеться пропадать.  
Мабуть скоро, як ведмеді,  
Лапу будемо смоктать.  
**Записано в с. Зелений Гай**  
**Томаківського р-ну**

\*\*\*  
І пить будем,  
І гулять будем,  
А смерть прийде –  
Помирать будем.

\*\*\*  
Ой смерть прийшла,  
Не застала дома –  
Застала нас  
Коло самогона. / 2 р.  
**Записано від**  
**Федорченко Г.М., 1919 р.н.,**  
**с. Преображенка Криничанського р-ну**

\*\*\*  
Дожилася Україна  
Поділились на табори.  
Помаранчеві й блакитні  
Ось такі два кольори.  
**Записано від Труханової Ганни Петрів-**  
**ни, 1946 р.н., смт. Меліоративне Ново-**  
**московського р-ну**

\*\*\*  
Ой сад – виноград, кучерява вишня.  
Ой заграйте гопачка, щоб Танечка ви-  
йшла.  
А Танечка не виходе, спідничку латає,  
А в неділю ранесенько ніхто не пізнає.

\*\*\*  
Танцюй, Лукеріє, шелестить матерія,  
Ні широка, ні вузька із циганського мішка.

\*\*\*  
Там-там, тід-тіда, уловила баба діда,  
Прив'язала на кілок, щоб не бігав до дівок.

\*\*\*  
Ой, хто то пішов понад вербами,  
То, наведено, твій і мой трусять ребра-  
ми.

\*\*\*  
Ой хто ж то пішов, гарненька походка,  
Одна нога косопала, а друга коротка.

\*\*\*  
Чорний дим, чорний дим,  
Ночувала чорта з ким,  
Ночувала три рази,  
Не бачила і в глаза!

\*\*\*  
Ой учора уночі  
Заблудилась на печі,  
Спотикнулась об мішок,  
Я ж думала женишок!  
**Записано від**  
**Халаш Тетяни Миколаївни, 1965 р.н.,**



**Фідель СУХОНІС**

# «Від Нью-Йорку до штату самотньої зірки»

**(Продовження. Початок №10)****Частина перша**

Вище я вже зазначав, що ця подорож до США складалася у мене особливо насичено. Вочевидь, найперше завдяки приязні нових і старих друзів. Без яких на землі Вашингтону мені було б, зрозуміло, не так затишно. З багатьма такими як, наприклад, Іларіон Хейлик, родина Бабанських чи Іван Буртик та родина Палюх я був знайомий вже довгий час, з деякими нашими людьми зацікавився пізніше. Однак, про це дещо нижче і взагалі постарася нікого не забути з тих, хто виявляв приязнь та увагу до гостя з України.

Позаяк нині хотів би особливо зупинитися на тому як ми співпрацювали на американських теренах із знаним в Січеславському краї аграрієм, керівником фермерського господарства «Ірій» та координатором Всеукраїнської програми «Природне землеробство» Іваном Лазаренко. Добродій Іван в останні роки все активніше займається пропагандою та втілює в життя нові методи обробітку ґрунту, котрі можна окреслити як найбільш наближенні до природного способу вирощування сільськогосподарських рослин.

За політичними пристрастями, розчаруваннями через здається вже безнадійно втраченим шансом України, такі стати і українською, і європейською яюсь не помічає більшість з нас того позитивного і рушійного що все таки є у нашому житті. А воно попри приморозки і негоду у вітчизняній нинішній соціальній, економічній та політичній погоді таки радує ласкавим променем сонечка надії на більш щасливу та радісну будучність. І найперше цю надію дарують наші люди. Різні за фахом, за соціальним значенням, віком і статтю. Одним із таких людей – промоторів нашого сьогодення, безперечно, є Іван Іванович Лазаренко спадковий хлібороб. Родом з благословенного Наддніпрянського краю. За свої вже достиглі літа на різних посадах встиг чимало зробити гарного для рідного краю. А нині керівник фермерського господарства «Ірій» одержимий ідеєю, котру без перебільшення можна назвати національним проектом та трудиться над її втіленням невтомно і з наполегливістю бджолиної сім'ї. Як журналіст знаю Лазаренка вже не один рік. Незважаючи на селянське

походження добродія Івана відрізняє вроджена шляхетність у всьому: зовнішності, рухах, розмові, вмінні вислухати співрозмовника та висловити свою думку з приводу того чи іншого судження. Одне слово, «біла кістка» з природи, на яку не бідна на загал Україна, попри сторічні наруги різноманітних наїзників.

Як відомо, з кожним роком через виснаженість землі і зміни клімату традиційні способи землеробства все менше і менше гарантують гарний врожай. На планеті Земля мешкає вже 7 мільярдів людності й з кожним роком прогудувати їх стає все важче. І не лише тому що потрібно все більше продукувати сільськогосподарської продукції. Людина використовуючи традиційні сучасні методи землеробства в буквальному сенсі нищить ґрунт, перетворює його на мертву субстанцію. І лише природне землеробство, без використання хімії та з мінімальним втручанням людини у закладені Богом життєві процеси, здатне зберегти для майбутніх поколінь землян безцінний божий дар – родючу землю.

Окрім того саме природне землеробство дає Україні реальний шанс стати провідним гравцем на світовому аграрному ринку. Адже найперше воно можливо за умов багатих на гумус, родючих ґрунтів. Ми ж, українці, є володарями контрольного пакету світових запасів чорноземів. І коли розвиток природного землеробства в нашій країні зможе набутти справді значних масштабів, то Україна не на словах, а на ділі зможе бути провідною державою. Адже у нас будуть зацікавлені, а позаяк, з огляду на специфіку виробництва, ми нікому не будемо заважати. Очевидно, що подібний рівень завдань можна поділити лише надавши йому державну підтримку, зробивши, коли хочете, ідею природного землеробства загальнонаціональною ідеєю. Однак, якщо ми справді хочемо бачити Україну сильною і щасливою нам слід братися за цю справу вже сьогодні. Ось в чому, якщо коротко викласти суть, полягає ідея Івана Лазаренка та його однодумців щодо майбутньої аграрної справи в нашій державі.

Також слід підкреслити що ідея природного землеробства стараннями соратників Івана Івановича, таких як голова Дніпропетровського

громадського фонду «Дніпрові пороги» Ігорь Шпірка, доцент Дніпропетровського аграрного університету Роман Безус та банкір Володимира Косюги, окреслилася як загальнонаціональний прорив і в економіці, і в духовній сфері. Адже саме від святої української землі мав наш народ з давніх здавен і відвагу, і силу. Окрім того, однодумці пана Лазаренка бачать перспективи розвитку природного землеробства в контексті всього світового українства. З декількох причин. Найперше, саме діаспора може бути найкоротшим та найзручнішим місточком для виходу продуктів аграрної галузі України на світові ринки. По-друге, саме діаспора, особливо, так звана західна, може стати популяризатором екологічно чистих українських продуктів харчування на міжнародному ринку. Позаяк, як одна з найбільш свідомих гілок нашого національного древа, знову ж таки західна діаспора, здатна використати ідею природного землеробства як ще один чинник плекання патріотизму та національної ідентичності нашої нації. Ось такі постулати та ідеї хотів донести до закордонних українців Іван Лазаренко збираючись на землю Вашингтону. А я в свою чергу, більше як за два десятка років появи у світі журналу «Бористен» і на американських теренах, мав можливість допомогти Івану Івановичу встановити потрібні контакти з допомогою нових і старих друзів нашого часопису.

Я прилетів до Америки на декілька днів раніше від І. Лазаренка. І згодом це виявиться дуже доречним. Адже довелося вирішити ряд організаційних питань без яких подорож Івана Івановича на землю Вашингтону принесла б слабкий результат. Очевидно, що і я б самотужки нічим би не зміг зарадити у чужій та, на загал, мало знай країні, аби не вже згадані друзі та приятелі нашого «Бористену». І хоч цього разу ми найбільше мали до діла із українцями, котрі мешкають побіля східного узбережжя США, добрим словом хочеться згадати усіх від Каліфорнії до Нью-Йорку. Але цього разу найперше хотілося б подякувати за опіку старому і вірному приятелю Іларіону Хейлику, родині Бабанських та Палюх, а ще невтомному голові РОДУ УККА добродію Івану Буртику. На одному з найбільших летовищ у США в місті Ньюарку ми зустрічали Івана Лазаренка разом з нездоланим оптимістом і жартівником Петром Палюхом. Він як правдивий подвижник української справи на час наших відвідин навіть занехав багатомісячний ремонт, власне докорінну перестройку своєї хати та через це мав шанс, разом з дружиною пані Лесею

зустріти осінню негоду, коли не просто неба, то не у зовсім затишній обстановці. Як згодом виявиться, за таку шляхетність навіть сама природа у своєрідний спосіб віддячить родині Палюх. Невблаганний буревій Сенді, котрий згодом почне лютувати в Нью-Джерсі та навколишніх штатах, фактично оминє посілість Палюха. А буквально через дорогу від його дому наробить лиха на мільйони доларів.

Але зустрівачи Івана Лазаренка на летовищі у Ньюарку ми з Петром Палюхом не знали про те, а мило теревенили про різне, очікуючи на січеславського козака. Нарешті подолавши усі формальності перетину американського кордону наш герой таки з'явився у натовпі, котрий здається нескінченним потоком прямував з митного та паспортного контролю аеропорту вбік до виходу в місто. Незважаючи на не близьку подорож Іван Лазаренко виглядав можна сказати чудово. Можливо, тому сприяла його супутниця вродлива та усміхнена Тамара Іщенко – старший викладач університету імені А. Нобеля (Дніпропетровськ) та за сумісництвом особистий перекладач Івана Івановича. Ми з Петром Палюхом знали про її приїзд і, по-можливості. Старалися так само підготуватися до відвідин здібної і працюючої жінки. А пані Тамара мала і свої шляхетні плани для зустрічей з українською громадою США. Найперше вони полягали у пошуку спілників для впровадження дистанційного навчання нашої мови з допомогою Інтернет юних американців українського походження. Для цього з приємністю, можна зазначити, в університету імені А. Нобеля, котрий пані Тамара мала презентувати на американській землі сьогодні є всі можливості. Залишається сподіватися що гарні наміри Т. Іщенко та її колеги таки втіляться у життя на добро загальноукраїнській справі!

І ось перші враження Івана Лазаренка та його супутниці від США – позитивні емоції людей в аеропорту. Зустрічають американці своїх друзів та родичів з посмішками, обіймами і великими плакатами з надписами "Welcome home, daddy!". Тут усе працює за правилами та законами. Для під'їзду транспорту є своє чітко визначене місце на визначений час, тому ніякої метушні та неорганізованості не виникає – авто чи автобус під'їжджає, забирає пасажирів і зразу ж залишає місце стоянки. Коли подорожуєш Штатами, одразу кидається в очі чистота на узбіччях та рівні дороги. До речі, природа мені дуже нагадує українські краєвиди. Як відомо, в Америці усі пересуваються на авто. Тому біля будинків, офісів, торгових центрів постійно вишукуються черги

з автомобілів. Просто як у сучасних американських фільмах: одно-, дво-, чи триповерхові будиночки з гарно доглянутими газонами та клумбами. На подвір'ї приватних осель – дитячі гойдалки, у багатьох – грилі. Тут немає великих масивних парканів, за якими видніються тільки верхівки розкішних стріх. Більшість приватних осель взагалі не мають огорожі, а якщо й є, то це може бути невисокий білий парканчик. Саме такі краєвиди пропливали за вікном машини Петра Палюха, коли він віз трійку своїх гостей до готелю в містечку Резерфорд, що порівняно неподалік від нюарського летовища. В цих околицях не так багато афроамериканців як в деяких інших місцевостях США. Саме чорні люди найбільше впадають в око гостям з України, де їх пересічно ще не так багато. Називати їх неграми чи мавпами образливо, а тому заборонено. Якщо ж чи то навмисно, чи спеціально використовуєш одне з цих слів у розмові, отримаєш штраф (не впевнений, але здається, зі слів одного із знайомих українців у розмірі \$600). Однак, чого американцям не позичати, то це ввічливості. Вибачаються, якщо хтось тебе штовхне, випадково наступить на ногу, або просто хоче пройти повз. І що найсмійніше, навіть якщо ти когось штовхнеш, все одно почуєш вибачення з іншої сторони. Коли заходиш у магазин чи супермаркет, продавці обов'язково привітаються та поцікавляться твоїми справами. І хоч робиться це швидше за все автоматично, все одно приємно чути гарні вітання. До речі, більшість американців за послуги та товари розраховуються банківськими картками, а не готівкою. Саме ними і скористалися мої земляки оселяю-

чись у готелі. Що особливо приємно, що все більше американців знають про Україну як про окрему державу, а не ототожнюють її з Росією. Прогрес хоч і є, але асоціюється поки у переважній більшості з нещодавніми подіями нашої історії. Перша їхня реакція на слова "ми з України" це: "О, Україна, «орандж революціон» (помаранчева революція) або "О, Тимошенко". Але глипнувши на паспорт Івана Лазаренка та Тамари Іщенко темношкірий працівник готелю пригадав ще один український «бренд» в західному світі.

- Кличко! – вигукнув він збуджено, тицьнувши чорним пальцем в напис у документі моїх супутників.

Я ж у захваті як міг почав пояснювати «чорноморському козаку», як жартома називають афроамериканців тутешні українці, що серед білошкірих боксерів лише українці могли надавати стусанів його одноплемінникам. Це брати Віталій та Володимир Кличко! Щоб надати цій тезі ще більшої емоційності я зазначив насамкінець.

А це значить що і ми з тобою брати! Бо українці і чорні найсильніші люди у світі!

Не знаю наскільки зрозумів мене чорнявий. Але у відповідь він довго приязно плескав мене по плечах і з усмішкою промовляв:

- You speak true – ти кажеш правду...

Іван Лазаренко і пані Тамара мали відпочити опісля міжконтинентального перельоту, а я разом з Петром рушав до міста Ворен, де вже не один день козакував з славним земляком і приятелем Іларіоном Хейликом у його гостинному домі.

*(Далі буде)*



## Що ж говорить Біблія про себе?

Раніше Біблія була доступною тільки служителям церкви, прості люди її не читали. Але Лютер, інші реформатори зробили Біблію доступною усім.

Реформація врятувала Біблію від багатьох нападок, які вона зазнавала раніше. Саме зреформовані країни стали осередками свободи і демократії. Але з іншого боку, із релігійною свободою прийшла і антирелігійна свобода. І ця антирелігійна свобода породила запеклих ідейних борців з Біблією. Результатом цього став підриг християнських засад і цінностей.

Біблія мала унікальний вплив на світову літературу і цивілізацію.

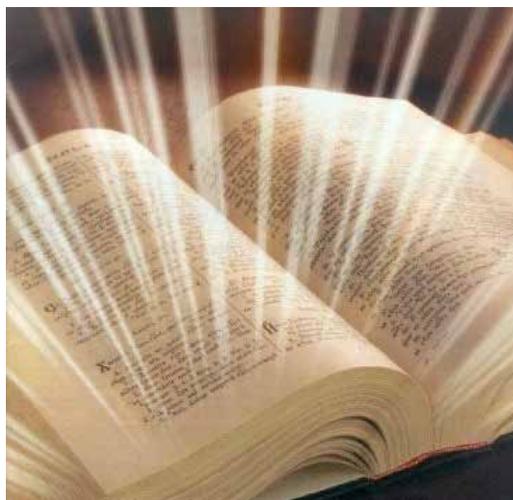
Клівленд Б. Макафі в книзі «Найбільші англійські класики» пише: «Якщо знищити всі Біблії у всіх містах землі, то цю книгу можна було б відновити із цитат і посилань у різних книгах, що стоять на полицях будь-якої бібліотеки. Майже всі великі письменники залишили нам свої праці, присвячені тому, який сильний вплив зробила на них Біблія».

З різним ступенем проникливості, але з незмінною сталістю письменники всіх націй і народів протягом майже тисячі років знаходили в Біблії незрівнянні скарби, черпаючи в ній теми й запозичаючи персонажі.

Все це вони переробляли й інтерпретували по-своєму, говорячі про такі вічні сюжети, як, наприклад, Бог і людина, конфлікт добра й зла, любові й ненависті, боротьба людини за волю, істину й справедливість.

Елі Візель, відомий романіст і лауреат Нобелівської премії, відзначив наступне: «Богом натхненна праця, Біблія, служить джерелом натхнення і для нас. Її вплив у соціальній, етичній і у літературній областях не порівнянний ні з чим... її персонажі переповнені драматизму, їхня драматична історія невіддільна часу, а їхні перемоги й поразки вражають. Кожен крик у ній торкає нас, кожен заклик проникає в душу. Біблійні поеми, що прийшли до нас із інших століть, не мають віку. Вони кличуть нас всіх разом і кожного окремо переступити грань сторіч і злетіти над ними.»

Біблія буквально просочила собою літературу західного світу, так що її вплив просто не виміряти. Більш, ніж будь-який інший здобуток



стародавності або сучасності вона обдарувала письменників, починаючи із середніх століть, величезним запасом символів, ідей і способів сприйняття реальності. Її вплив простежується не тільки в творах, у яких діють біблійні персонажі або зачіпаються біблійні мотиви. Він очевидний і в багатьох- багатьох поемах, п'єсах й інших творах, які не можна назвати біблійними по суті, але які свідчать про біблійну оцінку всього людства й світу в цілому.

Починаючи з отців церкви, тобто з першого століття нової ери і до наших днів, не висихає могутній потік великої літератури, натхненної Біблією. Це - біблійні словники, енциклопедії, тлумачні словники, атласи й географії.

І це лише початок довгого списку. Потім, не напружуючи пам'яті, можна згадати великі здобутки з різних тем. Це й богослов'я, релігійне утворення, гімнологія, місіонерська робота, біблійні мови. Це і церковна історія, релігійна біографія, молитви, коментарі, філософія релігії, свідчення, апологетика і так далі. В людській історії немає іншої книги, крім Біблії, що, у свою чергу, надихнула б так багато інших авторів на створення літературних творів. Біблія унікальна й у своєму впливі на усю цивілізацію.

Вплив Біблії і її вчення на західний світ очевидний для всіх тих, хто займається вивченням історії. Жоден інший твір на землі, яким би великим він не був, не перевершує за своєю глибиною моралі, побудованою на християнській любові, і ніяка інша книга не передає так піднесено духовні поняття, сформульовані відпо-

відно до Божих, біблійних стандартів. Біблія дала світу найвищі з відомих людям ідеали, на яких виросла наша цивілізація. Із часу винаходу друкарства - це середина XV століття, Біблія стала чимось більшим, ніж просто перекладом твору древньої східної літератури. Вона не сприймалася як іноземна книга, але стала самою доступною, самою знайомою і джерелом, що заслуговує найбільшої довіри, і арбітром інтелектуальних, моральних і духовних ідеалів на Заході.

Французький філософ Жан-Жак Руссо одного разу вигукнув: «Подивіться на праці наших філософів. Висловлюються вони бундючно, але праці їх однаково в порівнянні з Писаннями виглядають убого! Чи можливо, щоб настільки проста й разом з тим піднесена книга - Біблія - була твором смертної людини?»

Отже, підсумовуючи, варто зазначити, - Біблія - унікальна книга у цілісності, гармонії, популярності, здатності перемагати в боротьбі, а також, мати вплив на суспільство і цивілізацію.

Ми говоримо - автори Біблії, а водночас називаємо Біблію Божим откровенням, Святим Писанням. Як це поєднати?

Богослови часто повторюють, що Біблія - богонатхнена. Але у питанні про те, що таке богонатхненість, згоди немає: одні відносять це до авторів Біблії, інші - до самого тексту, треті - до його дії на читачів і тлумачів. Одні вважають богонатхненним кожне слово в Біблії, інші думають, що богонатхнені лише її основні ідеї, деякі думають, що Біблія, будучи богонатхненою, повинна бути й непогрішимою; однак багато-хто із цим не згодні.

Вчення про богонатхненість Біблії - не винахід богословів; це вчення Біблії самої про себе. Що б ви не думали про Біблію, вона має право свідчити сама про себе. Хтось скаже, що свідчення про себе самого не обов'язково правдиве. Нехай так; але для того, щоб це вирішити, потрібно, принаймні, вислухати це свідчення.

Що ж говорить Біблія про себе?

1. Апостол Павло писав до свого учня Тимофія: «Все Писання Богом натхнене і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності...» (2 Тим. 3:16). У цьому тексті відмітимо два важливі моменти:

2. «Все Писання Богом натхнене». Можна сказати, що ці три слова визначають діапазон богонатхненності. У Новому Заповіті слово «Писання» зустрічається 51 раз, але завжди означає якусь частину Біблії. Іноді це весь Старий Заповіт (Лк. 24:45; Ів. 10:35), іноді - уривок зі Старого Запо-

**Для того, щоб поповнити знання Біблії, почути відповіді на запитання людей про різні проблеми повсякденного життя, слухайте християнську радіопрограму «Відвертість», яка виходить в ефір щоп'ятниці о 22:30, на першій програмі Українського радіо.**

віту (Лк.4:21), іноді - з Нового Заповіту (1 Тим. 5:18; 2 Петр. 3:16),

Апостол Петро говорить про послання апостола Павла: „... як і інші Писання» (2 Пет. 3:16). Коли Павло говорив: „Все Писання Богом натхнене» (2 Тим. 3:16), був написаний ще не весь Новий Заповіт (не було 2-го Послання Петра, Послання Іуди, Послання Івана). Проте, у „все Писання» ми включаємо всі 66 книг Біблії, тому, що вони ввійшли в канон Писання, а „все Писання Богом натхнене».

Більшість тлумачів згодні з тим, що другий лист до Тимофія (3:16) відноситься до всіх канонічних книг. „Писання Богом натхнене». Це пасивний стан; Біблія натхнена, (буквально - „видихнута») Богом. Якби був використаний активний стан, це означало, що Біблія „видихає», (говорить) про Бога. Звичайно, Біблія говорить про Бога, але в цьому вірші Павло затверджує, що Бог „видихнув» Біблію. Звичайно, написали Біблію люди, але „видихнув» її Бог.

3. Мета богонатхненності - в навчанні, докорі, направі і вихованні в праведності. Біблія - не музейний експонат, за нею треба жити.

Отже, вся Біблія виходить від Бога, щоб навчити нас, як жити. Тож будемо слідувати настанові апостола Павла, будемо жити за Біблією.

Цю святу книгу написали люди, імена яких в багатьох випадках відомі.

Апостол Петро в другому соборному посланні писав про Біблію: „Бо пророцтва ніколи не було з волі людської, звіщали його святі Божі мужі, проваджені Духом Святим» (2 Петр. 1:21). Тут, наскільки це можливо в одному вірші, сказано про те, як Бог використовує людей для створення Біблії. Вони „спонукувані Духом Святим». Євангеліст Лука використовує те ж слово, коли описує шторм, у який потрапив Павло по дорозі до Риму. „А коли корабель був підхоплений, і не міг противитись вітрові, то йому віддалась мій й понеслися» (Дії 27:15). Вітер і хвилі несуть корабель так само, як Бог рухає людьми, коли ті пишуть Біблію. Однак, коли вітер несе корабель, команда не спить! Так і людина, „спонукувана Духом Святим», пише богонатхненну книгу, залишаючись активною, і мислячою.

Але у вірші з послання Петра ми знаходимо ще одну важливу думку: Не людська воля визначає створення Біблії. „Пророцтво не було вимовлено з волі людської».

На цьому стоїть непогрішність Біблії. Людина може зробити помилку, але Писання дає нам Дух Святий, Котрий не помиляється. Автори Біблії діють, але не по своїй волі, а з волі Духа, що істинний і непогрішний. Богослов Варфільд робить на цьому наголос: „У цьому надзвичайно точному й змістовному вірші (мова йде про вірш з 2-го послання Петра 1:21) є кілька моментів, які потрібно відзначити особливо. По-перше, він містить рішуче заперечення тим, хто буде затверджувати, що Писання створене з

ініціативи людства: „Тому що ніколи пророцтво не було вимовлене з волі людської.» По-друге, зазначене Джерело Писання - Бог. Люди, які проголошували його, названі - святі Божі мужі. Тобто ці люди говорять не від себе, а від Бога; через них говорить Святий Дух».

Отже, Бог, активно використовуючи людей, дав нам Біблію.

Тому Біблія цілком правдива. Апостол Павло писав про Біблію наступне: „...Говоримо не вивченими словами людської мудрости, але вивченими від Духа Святого, порівнюючи духовне до духовного» (1 Кор. 2:13).

Тут Павло говорить, що „від Духа» виходять „слова». Це твердження ніяк не узгоджується з думкою деяких богословів про те, що богонатхненні в Писанні тільки думки, ідеї, а слова належать людям і можуть містити помилки. Але Павло наполягає на тому, що слова його проповіді виходять від Духа Святого.

Біблія - це Богом дане нам послання, і коли вона виявилася занедбаною, в тому числі у Церкві, - Бог, контролюючи хід історії, здійснив драматичний перелом у суспільстві і в Церкві, щоб повернути людей назад до Свого натхненого Слова.

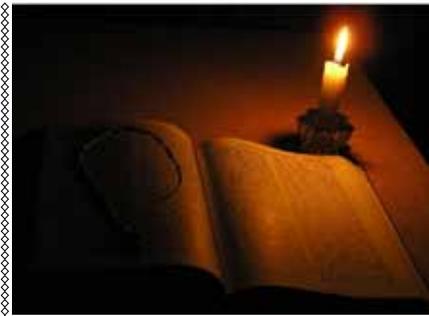
Якщо ми спробуємо витягти пояснення із самої Біблії, то як узагальнення Біблія - це Божа звістка, записана людьми, які були спонукувані до того Богом. Бог керує людьми, коли вони пишуть Біблію, даруючи їхнім словам, записаним в оригіналі, непогрішність.

Розглянемо уважніше деякі пункти в цьому поясненні.

„Бог керує людьми». Іноді це означає пряме керівництво з боку Бога; іноді Бог керує побічно, непомітно; але кінцевий результат завжди Автори Біблії - не стенографісти, які пишуть під диктовку, а письменники, що беруть участь у складанні тексту. І третє: „... Даруючи їхнім словам ... непогрішність». Біблія, тобто Слово Боже, є істиною (Ів. 17:17).

Богонатхнення - це дія Духа Святого, якої ми до кінця не можемо зрозуміти. Воно обмежується тільки авторами Писання. Дух Святий контролював і регулював добір матеріалів, що стали складовими Святого Письма, огорожуючи авторів від помилок і упущень.

Отже, доктрина Біблії, що стала однією з ключових у Реформації, підводить богослова до найважливішого питання бібліології - богонатхненності Біблії. У це вірили і Лютер, і Цвінглі, і Кальвін, і анабаптисти. Протестантська Реформація, поставивши Біблію за найвищий авторитет віри, відкинувши авторитет передань і традиції, - по-новому підійшла до поняття богонатхненності Біблії, як єдиної, безальтернативної можливості. Переклади Біблії - це застосована протестантськими реформаторами дія, спрямована на те, щоб відкрити Біблію для всіх народів, всього людства. На це була воля Бога.



До України Святе Письмо прийшло у X столітті у так зв. церковно-слов'янській мові, але то не була вся Біблія, а тільки Новий Заповіт, а з нього Євангелія (найстарший текст з 1092 р. переходить в Рум'янцівському музеї в Москві, далі — Бучацьке з XIV ст., переходила в монастирі оо. Василіян у Львові), та окремі твори Старого Заповіту (головно Псалтиря).

Першою друкованою книгою зі Святого Письма був у нас Апостол, видання Івана Федорова (Львів, 1574 р.), а першим виданням всього Святого Письма була Острозька Біблія 1581 року.

У XVI ст. реформаційні впливи з Заходу підсилювали в українському народі прагнення читати Св. Письмо живою зрозумілою мовою. Тоді й появились перші переклади св. Євангелії на живу народну мову. З того часу маємо три переклади святої Євангелії — ченця Григорія, Архімандрита Пересопницького монастиря на Волині, далі Василя Тяпинського, і Валентина Нагалецького. З них найцінніша пам'ятка «Пересопницьке Євангеліє» зі 1561 р. Перекладач чернець Григорій так і зазначив, що переклад з болгарської мови на українську зроблено «для ліпшого вирозуміння люду християнського посполитого.»

Російський уряд почав вбачати в ужитку української мови в церковних книгах — вияв українського сепаратизму, і тому заборонено друк церковних книжок, що відрізнялися б будь-чим від московських.

А в XVIII ст. за Катерини II запроваджено по школах і церквах України московську вимову церковно-слов'янських текстів.

## • Гортаючи класику

**ЗЕРОВ Микола Костянтинович** народився 26 квітня 1890 року в повітовому місті Зінькові на Полтавщині в багатодітній сім'ї вчителя місцевої двокласної школи. (Мати Марія Яківна походила з козацького роду Яресків з-під Диканьки). По закінченні Зіньківської школи, де його однокласником був славетний у майбутньому гуморист Остап Вишня. Зеров учився в Охтирській та Першій Київській гімназіях. В 1908-14 роках - студент історико-філологічного факультету Київського університету.

1912 року з'являються друком перші статті та рецензії Зерова в журналі «Світло», газеті «Рада». 1914-17 рр. - він викладач латини в Златопільській гімназії. З 1917 року Зеров учителює в Другій Київській гімназії імені Кирило-Мефодіївського братства, з 1919 року працює професором Київського архітектурного інституту, а з осені 1923 року - професор Київського Інституту Народної освіти.

Микола Зеров справедливо вважається лідером «неокласиків» - групи поетів, перекладачів, літературознавців і критиків, до якої зараховують також О. Бургардта, М. Драй-Хмару, М. Рильського і І. Филиповича. Хоча вони і формально не утворювали окремих літературних організацій, можна вважати їхню спільність у високих естетичних критеріях, що полягали в пріоритеті загальнолюдських цінностей у мистецтві. У своїй оригінальній поетичній творчості Зеров віддав, перевагу сонетам і александрійським віршам, які вирізнялися досконалістю форми і глибинним філософським проникненням у буття. Як перекладач він здійснив багато в чому неперевершених на сьогодні інтерпретацій латиномовної античної спадщини, французьких «парнасців», а також творів багатьох інших класичних поетів.

Зеров-критик брав активну участь у «так званій літературній дискусії 1925-1928 років, підтримавши й теоретично обґрунтувавши позицію М. Хвильового. Йому також належить значна кількість змістовних досліджень з історії української літератури. Окремими виданнями на Україні вийшли книжки «Антологія римської поезії» (1920), «Камена», «Леся Українка», «Нове українське письменство» (1924), «До джерел» (1926), «Від Куліша до Винниченка» (1929).

Літературна творчість М. Зерова постійно супроводжувалася злісними нападами вульгарно-соціологічної критики, а з кінця 20-х років почалося справжнє політичне цькування письменника. 1930 року його допитували на суді як свідка у так званому «процесі СВУ». А в ніч із 27 на 28 квітня 1935 року він був заарештований під Москвою на станції Пушкіне. 20 травня його відправлено до Києва для слідства. Звинувачення: керівництво контрреволюційною терористичною націоналістичною організацією.

Після певних «тасувань» «групу Зерова» остаточно було визначено в складі 6 осіб: Микола Зеров, Павло Филипович, Ананій Лебідь. Марко Вороний, Леонід Миткевич, Борис Пилипенко.

Військовий трибунал Київського військового округу на закритому судовому засіданні 1-4 лютого 1936 року без участі звинувачених й захисту розглянув судову справу № 0019 - 1936; М. Зерову інкримінували керівництво українською контрреволюційною націоналістичною організацією і згідно з тодішніми статтями кримінального кодексу УРСР трибунал визначив йому міру покарання: десять років позбавлення волі у виправно-трудовах таборах з конфіскацією приналежного йому майна. Цікава довідка у висновках по реабілітації М. Зерова: «Проверкой установлено, что бывший сотрудник НКВД УССР Овчинников, принимавший участие в расследовании данного дела, за нарушение социалистической законности осужден, а бывший сотрудник НКВД Литман за фальсификацию следственных материалов из органов госбезопасности уволен по фактам, дискредитирующим звание офицера». Отже, як наслідок звучало зізнання М. Зерова на Суді: «С моей стороны был только один раз сделан призыв к террору - в форме прочтения стихотворения Кулиша на собраниях у Рильского». Ідеться тут про читання Зеровим вірша П. Куліша «До кобзи» на квартирі Рильського 26 грудня 1935 року, де два «неокласики» і молодий письменник Сергій Жигалко пом'янули розстріляних за звинуваченням у приналежності до міфічного «об'єднання українських націоналістів» О. Близька, К. Буревія, Д. Фальківського, Г. Косинку та ін. Щоправда, випадком (випадком?) зайшов саме в цей час до Рильського і «представник газети «Пролетарська правда», присутність якого кілька разів згадувалася під час судового розгляду, але ні прізвища його не називалося, ні самого чомусь не допитувано, бодай як свідка, під час слідства...

На початку червня 1936 року етап із засудженнями в цій справі прибув на Соловки. У короткі хвилини вільного часу Зеров повністю віддавався улюбленій справі - перекладу. За багатьма свідченнями, він завершив багаторічну роботу над українською версією «Енеїди» Вергілія. (Рукопис цього перекладу пропав або знищений).

Без будь-яких додаткових підстав і поясень «справа Зерова та ін.» була нагальне переглянута особливою трійкою УНКВС по Ленінградській області 9 жовтня 1937 року. Як наслідок - Зерову, Филиповичу, Вороному, Пилипенку було винесено найвищу міру покарання - розстріл. Усі вони полягли 3 листопада 1937 року.

Ухвалою Військової Колегії Верховного Суду СРСР від 31 березня 1958 року вирок Військового трибуналу КВО від 1-4 лютого 1936 р. і постанову особливої трійки УНКВС по Ленінградській області від 9 жовтня 1937 року скасовано, справу припинено «за відсутністю складу злочину».

Микола Зеров реабілітований посмертно.



## В ГОСТЯХ У ПОЕТА

Я слухаю: «Єдиний він, баштан —  
Ще зброя нам на голод і на злидні.  
День ясний там і вечори погідні,  
Та вранці роси, холод і туман».

Я думаю: крізь степовий бур'ян,  
Крізь прикrostі їти не день, не три дні  
І в резиньці такій лагідній  
Не знати ржі, не відчувати ран.

І серед стін заробленої хати  
Обаполи прожитих літ еднати,  
Старе й нове збирати в свій альбом —

То значить мати серце, зір і вухо...  
Хто сміє не віддати свого «чолом»  
Цій неунятності людського духу?  
2.10.1934

## В ДОНБАСІ

Дванадцять днів, дванадцять синіх чаш  
Над сірими і ржавими ярами —  
Ми їх пили маленькими ковтками,  
Бо знали ми: півмісяць буде наш.

З далеких гін, де море і Сивас,  
Вітри міцними набігали снами,  
Схилився день до західної брами  
І вавив степ із саду і піддаш.

І вгору брались ми крізь глід і терен,  
Не зводючи очей з огнистих зерен,  
Просипаних на кристалічну сіль.

В крайнебі гасли просмуги янтарні,  
А проти нас крізь млу і далечень  
Займалось дві зорі на солеварні.  
4.05.1933

## ВІДПОВІДЬ

— Дарма твої гнів, дарма твої докори,  
Пуста твоя убога грудеріє,  
Бо бачу світло тої я зорі,  
Що кажеш ти, о мудрий гострозорі!

Як ти, люблю я фільтри і затвори,  
Ці шнуром витягнуті димари,  
Цей жовтий дим (од нафти!) угорі,  
Ці цюгли, що мережають простори.

Іван зламав свій заповідний круг,  
Глуху обмеженість, батьківський плуг  
Іван спалив у цій печі могутній.

А ти мені верзеш безсило... ти! —  
Що ці стіучі і туєї дроту  
«Загадувати кажуть про майбутнє».  
22.03.1935

## ВЕЛИКА П'ЯТНИЦЯ

Благообразний Іосіфъ...

«Благообразний муж з Аримафеї»,  
Шановний радник, учень потайний,  
Господню плоть повив у пелени  
І до гробниці положиє своєї.

І от під чорне сонце Іудей  
Мене провадять таємничі сні,  
Хвилює образів наплив рясний  
Смутний аккорд святої епопеї.

Глибокий спокій впає на темний сад —  
Хрести і гроб, і військовий наряд, —  
Все спить, все снить під синьою імлюю.

І в синій темряві, мов ряд примар,  
Жінки несуть свій віколомний дар —  
Пахучий нард і мірру, і алое.

\*\*\*

**ГУЛЛІВЕР**

Гуллівер фантазує: «Ви? Збагнути  
Чи можете у тямку взяти ви,  
Що горя мав я вище голови  
Не в Бробдіннегу, не в садах Лапути, —

В п'єдненні карлів, долею забутий,  
Шептає я найпалкіші молитви:  
Не так бо люті тигри і леви,  
Як дріб'язкові, мстиві ліліпути.

Щоб кожен волос брати як струну,  
В'язать до паколів, плести страшно  
Інтригу... Лагідно і так зухвало!

І як невдячність виявить таку?..  
Давно б для мене світло дня не сяло,  
Коли б не дружна щирість Блефуску». 28.07.1934

**ЧИСТИЙ ЧЕТВЕРГ**

І абіє п'ятель возгласи.

Огні і теплий чай. З високих хор  
Лунає спів тузи і безнадії.  
Навколо нас кати і кустодії,  
Синедріон і кесарь, і претор.

Це доли нашої смутний узор,  
Для нас на дворищі багаття тліє,  
Для нас пересторогу півень піє,  
І слуг гуде архиєрейський хор.

І темний ряд євангельських історій  
Звучить як низка тонких алегорій  
Про наші підлі і скупі часи.

А навкруги — на цвинтарі, в притворі —  
Свічки і дзвін, дитячі голоси  
І в темному повітрі вогкі зорі.

\*\*\*

**ПОТЬОМКІНСЬКІ СЕЛИЩА**  
(Анно D.1787)

«Сонця виходять із своїх орбіт,  
Щоб нас оаріти у благодій гостині!» —  
Так промовляли Другій Катерині  
Облесні проповідники і піт.

Та посміхаєся царський фаворит,  
Галеру ведучи по хвилі синій,  
Де на підвалини новій твердині  
Мав степовий прослатися граніт.

І як пливли, то скрізь на виднокопі  
Зринали хутори, церкви, тополі  
В місяцях, буцім залюднених тепер.

А ніч ішла на працю, крик і галас,  
Щоб завтра сонцем названа — з галер  
На степові експромти милувалась.  
28.04.1931

**СТЕПОВІ ДОРОГИ**

Видно шляхи полтавські

І славу Полтаву

Я бачу їх. Заломами поволи  
Вони сповзають, за шляхом шлях,  
В розлогих і закуренних полях  
Там, де струнки шикуються тополі.

Крізь жовтий пил, що осідає доли,  
В яру з'явився черепичний дах,  
І димарями по сухих горбах  
Полтава їжить на виднокопі.

Я знаю їх — мов спомин ранніх літ,  
Мов Гоголя невитравленний слід,  
Мов співи давнини повноголосі.

У балки пливучи з розмитих круч,  
В моїх ушах відрипуються й досі  
Тягучі ритми опішнянських «куч». 1.03.1934

**СУНИЦІ**

Верхами сосон шум іде розлогий  
І хмарою пухнатою темнить  
Високий день і осяину блакить;  
У буйних травах плутаються ноги.

Отак би тут упасти край дороги,  
Примкнувши вії, і хоча б на мить  
Од псів гавкучих солодко спочить,  
Од нищих душ, підступства і тривоги.

А там, по хвилі набіжного сну,  
Настрепить знов на риму голосну,  
На ритми, десь у серці позосталі;

І, соків земляних відчувши міць,  
Розплющить очі і зустрій коралі  
Таких веселих запаших суніць.

9.07.1934

**ТЕЛЕМАХ У СПАРТІ**

Одіссея, IV, 1-304

І  
На землю впала ніч, потемніли дороги,  
У цоканні підков мчить Одіссеїв син.  
Півсвіту вже за ним... Сіріє мла долинь,  
Мигтять огні — і сплять Тайгетові від-  
ноги.

Палати... Сонце там чи місяць  
білорогий?  
Блищать слонівка, мідь, і золото,  
й бурштин.  
Білявий Менелай, щасливий сім'нин,  
Провадить юнаків на ковані пороги.

Цариця жде гостей, і відблиски зі стель  
Виборну золотять в руках її кудель,  
Повага їй в очах... Вітай, благословенна!

Тивує Телемах: «Злочинниця грізна,  
Що з нею в світ прийшли облуда  
і війна,—  
Ти мудра, ти ясна і лагідна. Гелено?»  
28.05.1934

II

Цариця подив той угадує з очей,  
З безсмертних уст її снується елопея  
Про шлюб зневажений, про мудрість  
Одіссея,  
Про дужий Іліон і смерть її дітей.

Мов смерч, краса її промчала між людей,  
Жага і пристрасті владали в світі нею -  
Хто згодяний не зна, що важить Діонея,  
Хто віджене її від крицевих грудей?

А там світають дні прозріння і науки...  
По скарб єгипетський сягнули ніжні руки  
І забуття бальзам долито до вина.

О, що буйніша кров і молоді нестями,—  
Тим більша лагідність, ясніша глибина,  
Тим скорше. Мудросте, приходиш ти з  
літама.  
31.05.1934

**«НАША  
МОВА  
КАЛИНОВА»**

Павло ТИЧИНА

**СЛОВО**

А Вкраїні мова —  
Мов те сонце дзвінкотюче,  
Мов те золото блискуче,  
Вся і давність, і обнова —  
Українська мова.

Розцвітай же, слово,  
І в родині, і у школі,  
Й на заводі, і у полі  
Пречудесно, пречудово  
Розцвітай же, слово!

Хай ізнов калина  
Червоніє, достигає,  
Всьому світу заявляє:  
Я — країна Україна —  
На горі калина!

Сергій ЖУПАНИН

**РІДНА МОВА**

По-своєму кожна  
Пташина співає,  
По-своєму кожен  
Народ розмовляє.  
У мене й народу мого  
Українська є мова чудова,  
Своя, материнська.

По світу її,  
Як святиню, нестиму  
Допоки живу,  
В чистоті берегтиму,  
З Любов'ю сердечною,  
Вірністю сина.  
Ця мова для мене,  
Як мати, єдина.

Василь ГРИНЬКО

**РІДНА МОВА**

Сію дитині  
В серденько ласку.  
Сійся-родися  
Ніжне «будь ласка»,  
Вдячне «спасибі»,  
«Вибач» тремтливе, —  
Слово у серці —  
Як зернятко в ниві.  
«Доброго ранку!»,  
«Світлої днини!» —  
Щедро даруй ти  
Людяч, дитино!  
Мова барвиста,  
Мова багата,  
Рідна і тепла,  
Як батьківська хата.

## • 3 інших видань

*Петро КРАЛЮК, Газета «День» (м. Київ)***Кисилінська академія - одна з перших вищих шкіл**

Зараз село Кисилін (інша назва - Киселін), що в Локачинському районі Волинської області, не належить до знаних населених пунктів України. Не примітне воно господарськими чи культурними здобутками. Будучи віддаленим від транспортних магістралей, Кисилін не став туристичним осередком. Хоч міг ним стати. Навіть сьогодні в селі зберігається старовинна Михайлівська церква, яка має оригінальну архітектурну композицію. Побудовано її ще 1777 р. Зберігаються тут і руїни колишнього католицького монастиря й костелу кармелітів, збудовані ще 1720 р.

Зараз у Кисиліні мешкає близько трьохсот жителів. Хоч у другій половині 1960-х років тут жило в півтора рази більше людей. А сто років тому Кисилін вважався містечком, де мешкало понад тисячу людей. Чому так сталося, можна довго говорити. Були на це різні причини. Але особливо трагічними й немилосердними для села були події Другої світової війни.

Колішня слава Кисиліна забута. А це ж було родове помістя шляхетської родини Киселів, які залишили визначні сліди в історії України. Цей рід, так вважають деякі дослідники, вів свій початок із часів Київської Русі, а його родоначальники були сподвижниками князя Володимира Святого. Можливо, Кисилін існував ще в давньоруський період, хоч перша про нього припадає на 1545 р.

Мало хто знає, що саме там у XVII ст. існувала одна з перших вищих шкіл на теренах України. Навіть довідники часто про це мовчать. Чому? Далеко не останню роль у цьому замовчуванні відіграє конфесійна заангажованість. Так, згадана місцева вища школа, Киселінська академія, належала не до православних чи католицьких, а протестантських шкіл. Її організували представники такого напрямку протестантизму, як соцініанство. Зараз соцініан обмаль. Тому, за великим рахунком, немає кому пролагувати їхній спадок, зокрема Киселінську академію. Хоча цей спадок, справді, є доволі цінним. Соцініани в першій половині XVII ст. мали значне поширення на українських землях. Справили вони вплив і на українську релігійно-філософську та суспільну думку - соцініанські ідеї

простежуються у творах одного з перших викладачів філософії в Києво-Могилянській академії Інокентія Гізеля. Зрештою, соцініани, вигнані з українських і польських земель, у другій половині XVII - на початку XVIII ст. суттєво вплинули на англійського філософа Джона Локка. Адептом соцініанства був відомий англійський природодослідник Ісаак Ньютон. Шанували соцініан також французькі просвітителі XVIII ст. Тому варто сказати декілька слів про цю течію та її ідеологію.

Засновником соцініанства вважають італійського емігранта Фауста Соціна (1539 - 1604), котрий знайшов притулок у Речі Посполитій. Звідси, власне, назва течії. Соцініани, врешті-решт, прийшли до висновку, що розум стоїть над вірою. Вони відкинули основні християнські догмати, вважаючи їх «нерозумними», зокрема, догмати Трійці та боготвілення. Заперечували прихильники цього вчення також існування пекла, ідею первородного гріха тощо.

Велику увагу в їхній доктрині приділено питанням моралі. Соцініани вважали, що не так важливо, яких вірувань дотримується людина, головне - щоб вона поводитися відповідно до євангельської моралі. При цьому наголошувалося на ідеї непротивлення злу насильством. Саме

люди, які дотримуються євангельської моралі, з погляду соцініан, і є «істинними християнами».

Одними з головних осередків цього руху стали землі Волині та Київщини. Соцініанами були київський каштелян Роман Гойський та маршалок двору князя Василя-Костянтина Острозького Гавриїл Гойський. Прихильники соцініанства навіть вважали князя Острозького своїм покровителем і таємним послідовником. Соцініанський поет Еразм Отвіновський присвятив князеві польськомовні віршовані притчі.

Центром соцініанського руху в Речі Посполитій на початку XVII ст. стало містечко Раків у Малій Польщі, неподалік міста Сандомира. Із 1600 до 1638 рр. тут відбувалися синоди (з'їзди) соцініан, функціонувала школа, іменована Раківською академією. Серед учнів цього навчального закладу було чимало вихідців із України. У Ракові також працювала одна з найкращих друкарень того часу, яка належала Себастьянові Стернацькому. Із 1602 до 1638 рр. у ній побачили світ 246 книжок. Деякі з цих видань були розраховані на українських читачів, зокрема «Антапология...» Геласія Діпліца, драматичний твір «Трагедія руська» - перше відоме видання, надруковане розмовною українською мовою.

У деяких районах України вплив шляхтичів-соцініан був настільки великий, що вони не боялися репресій з боку королівської влади. Справедливою є думка польського історика, академіка Януша Тазбіра, що якби не допомога магната Яна Сенецького в заснуванні Ракова, то роль соцініанського осередку могла відіграти будь-



РУЇНИ СТАРОГО КОСТЕЛУ. ТУТ БУЛА ВІДОМА У ВСІЙ ЄВРОПІ АРІАНСЬКА АКАДЕМІЯ XVII ст.

яка інша громада социніан на українських землях. Це фактично відбулося 1638 року, коли католицьке духовенство домоглося-таки ліквідації Раківського осередку, звинувативши студентів місцевої академії у скоєнні святотатства. Цікаво зазначити, що головними винуватцями в цій справі визнали двох учнів родом із Волині.

Після закриття Раківського центру значна частина социніанських лідерів переїхала на Волинь, де підтримку їм надали шляхтичі Юрій, Андрій та Олександр Чапличі. Головним їхнім осередком стало містечко Киселин, на той час - власність цих шляхтичів.

У Киселині з 1612 р. існувала социніанська громада під покровительством родини Киселів. Із 1614 р. тут уже працювала школа социніан. Перший її ректор - Остап Кисіль (Євстафій Гізель), імовірний автор полемічного твору «Антапология...», в якому критикувалась ідея унії православних із католиками. Гізель належав до високоосвічених людей, володів багатьма мовами. Йому приписують переклад грецькою мовою книжки Томи (Фоми) Кемпійського «Про наслідування Христу», що побачила світ 1926 р. у Франкфурті-на-Одері (Німеччина).

Завдяки социніанським педагогам Матвію Твердохлібу, Якову Гриневичу-Гіжановському (Яну Трембіцькому) та Луці (Юхиму) Рупневському Киселинська школа після ліквідації Раківського центру перетворилась у вищий навчальний заклад (академію) з філією в Береську (тепер - село в Рожищенському районі Волинської області). Як свідчать документи, тут навчалися молоді люди різних станів. Рівень студій у академії був достатньо високий; окрім класів поезії й риторики, в ній існував ще один вищий клас, у якому вивчалася філософія й теологія.

На жаль, діяльність Киселинської академії серйозно не вивчалася. Частково цими питаннями займалися польські дослідники, які розглядали протестантське шкільництво в Речі Посполитій. Однак відомо, що документи, котрі стосуються діяльності социніан у Киселині й Береську, збереглися. Зараз вони - в місті Клужі (Румунія). Їх туди вивезли социніанські емігранти в 60-х рр. XVII ст. Будемо сподіватися, що колись в українських дослідників дійдуть руки до цих документів і буде відкрито чимало цікавих сторінок у діяльності Киселинської академії.

Вважається, що до Киселинської академії був причетний Андрій Вишоватий (1608 - 1678), внук Ф. Социна і один із провідних ідеологів пізньо-

го социніанства. Наприкінці 30-х рр., у 40-х рр. XVII ст. він перебував на Волині, виступав перед своїми одновітцями. Вишоватий відомий як автор теологічного твору «Релігія, відповідна розуму». В цьому творі було запропоновано концепцію «розумної релігії». Пізніше її використали представники французького просвітництва, а в період Великої французької революції навіть було запроваджено культ розуму.

У 1638, 1639 та 1640 рр. в Киселині відбувалися социніанські з'їзди, на яких були присутніми до трьох тисяч чоловік! Сюди приїздили представники громад не лише зі всіх кутків Речі Посполитої, а й з інших країн.

Соціальний склад громад социніан на українських землях не був однорідним. Провідна роль у них належала шляхтичам, але членами були й міщани. Серед останніх социніани вели активну пропаганду. Покровителя социніанства на Волині й водночас власника Киселина, Юрія Чаплича, звинувачували в тому, що він «деяких попів грецької релігії та підданих, дозволяючи їм вільність від всляких робіт, на ту блюзнірську секту... приводив та привів». Реєстр киселинсько-берестької социніанської громади свідчив, що до її складу, окрім шляхтичів, входили міщани українського походження і навіть деякі селяни.

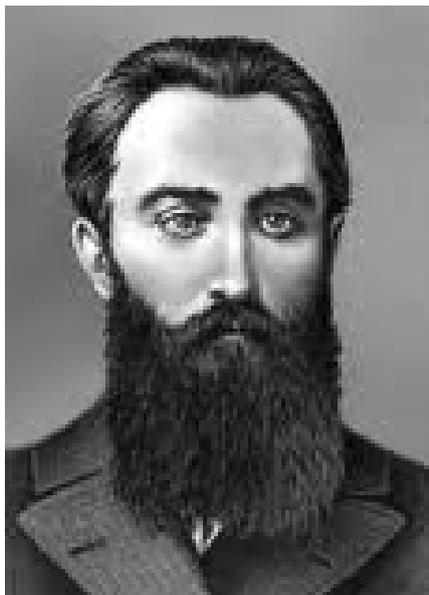
У Киселині народився один із найбільш відомих польських социніанських поетів Якуб Теодор Трембіцький (1643 - 1720). Він уклав об'ємну збірку поетичних текстів польських авторів XVI - XVII стст., зокрема творів авторів-социніан. Цю збірку можна вважати антологією поезії польського ренесансу й раннього бароко. До цієї ж антології ввійшли твори й самого Я.Трембіцького.

Після того, як социніани перенесли свій центр із Ракова до Киселина, католицьке духовенство Волині розпочало вельми активну боротьбу з ними. 1640 р. луцький католицький єпископ та володимирський плебан подали скаргу на Чапличів, звинувачуючи їх в організації социніанських шкіл та вільній проповіді свого вчення. 1644 р. Люблінський трибунал наказав Чапличам закрити засновані ними школи та громади на Волині. Тривалий час вважалося, що киселинсько-берестький осередок социніан було ліквідовано саме цього року. Насправді він, як встановив Я. Тазбір, проіснував до кінця 50-х рр. XVII століття. До того ж часу, очевидно, й проіснувала Киселинська академія.

Наприкінці 40-х рр. XVII ст. почи-

нається активний наступ на социніан. Так, 1647 р. вийшла сеймова постановою з приводу видання Йонашом Шліхтингом книжки «Сповідання віри». Автора за публікацію цього твору було засуджено до смертної кари. Социніан зобов'язали закрити всі друкарні та школи. Відповідно до постанови, друкування, розповсюдження й навіть зберігання социніанської літератури каралося вигнанням з країни та конфіскацією майна. Наступного, 1648 р., сейм оголосив, що опіка Варшавської конфедерації 1573 р., яка гарантувала не католикам певну свободу віросповідання, не поширюється на социніан. У результаті цього вони втратили будь-який правовий захист на території Речі Посполитої. 1657 р. король Ян Казимир видав універсал, який забороняв социніанські з'їзди, а вже 10 червня 1658 р. сейм ухвалив постанову про вигнання взагалі всіх социніан із теренів Речі Посполитої. Вони, якщо хотіли залишатися на батьківщині, повинні були відректися від свого віровчення, в іншому випадку - залишити державу протягом трьох років. Потім цей термін було скорочено до двох років. 10 липня 1660 р. було оголошене останнім днем перебування социніан у Речі Посполитій. Щоправда, й після цього деякі жінки відкрито сповідували своє віровчення, оскільки постановою про вигнання поширювалася лише на чоловіків. Тому 1662 р. сейм змушений був заборонити й жінкам сповідувати цю «сресь». Але навіть такі драконівські закони не могли відразу привести до повного викорінення социніанства. Судові процеси, спрямовані проти представників цього віровчення, тривали в Речі Посполитій до самого початку XVIII ст.

Зазначені переслідування й поклали край діяльності Киселинської академії, яка, за наявності навіть елементарних умов для існування, могла б перетворитися в один із найбільших освітніх центрів Східної Європи. На жаль, шанс було втрачено. Католики доклали чимало зусиль для викорінення социніан у Киселині. З цією метою тут на початку XVIII ст. було побудовано монастир і костел кармелітів. Щоправда, зараз вони стоять пустою, перетворившись у стихійний смітник. При бажанні в цьому можна побачити «історичну справедливість», своєрідну розплату католикам за переслідування социніан. Тільки чи може нас тішити така «справедливість»? Адже часто через нецивілізовану боротьбу, релігійну та ідейну нетерпимість ми втрачали багато в освіті, культурі. Зрештою, й зараз втрачаємо...



## • Гортаючи календар

До 110 річниці смерті Павла Грабовського

# УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТ-РЕВОЛЮЦІОНЕР

**Павло Арсенович ГРАБОВСЬКИЙ** – український поет-революціонер, публіцист і критик, перекладач з багатьох мов світу, полум'яний пропагандист російської літератури і послідовний співець дружби народів.

Народився П.Грабовський в селі Пушкарному Охтирського повіту Харківської губернії (тепер село Грабовське Краснопільського району Сумської області) 11 вересня 1864 року в родині Арсена і Ксенії Грабовських. Він був другою дитиною в сім'ї. Батько був паламарем у слободі, занедужав на сухоти і помер у молодому віці, лишивши п'ятеро дітей.

Спочатку П.Грабовський навчався у місцевій церковно-парафіальній школі, а на десятому віці життя стає учнем Охтирської бурси, котра нічого йому не дала. З 1879 року П.Грабовський навчається в Харківській духовній семінарії. У цей час Грабовський знайомиться з передовою російською і світовою літературою, що сприяє формуванню його революційного світогляду. Вступає в організацію народників "Чорний переділ" і мріє всі сили, навіть життя, віддати за народ.

У 18 років Грабовський за переховування забороненої літератури був заарештований, виключений з семінарії і висланий в рідне село Пушкарне. Саме на цей час припадає початок творчості поета.

Перебуваючи під гласним наглядом поліції в Пушкарному Грабовський пише численні кореспонденції в газеті "Южный край", вірші і прозові твори.

В 1885 році після закінчення домашнього арешту Грабовський знову повертається до Харкова, влаштовується коректором. Але працював недовго. Поета було знову заарештовано. Чимало часу П.Грабовський знемагав в харківській та ізюмській тюрмах і після тривалого слідства та суду його було вислано на 5 років до Сибіру (в Іркутську губернію).

Шлях на заслання полегшили Грабовському зустріч і дружба з Надією Костянтинівною Сигидою, революціонеркою, людиною великої душі і мужнього серця. Вплив Сигиди на Грабовського був величезний. Цій мужній людині письменник присвятив близько 18 поезій. Із схвилюванням він розповідав про трагічну смерть Сигиди і її трьох товаришок – М.Ковалевської, Н.Смирницької, М.Калужної, що тієї самої ночі померли, прийнявши отруту як протест проти закатування Сигиди.

Смерть Надії Сигиди була великим ударом для Павла Грабовського, але не похитнула його віри в необхідність і справедливості революційної боротьби.

Це були важкі роки, але незважаючи на несприятливі умови для твор-

чої роботи, на тяжку хворобу легень, П.Грабовський багато працював. І люди, особливо молодь, дуже тяглися до поета.

У Вілюйську Грабовський підготував збірки своїх оригінальних і перекладних поезій, які згодом вийшли у Львові ("Пролісок" (1894), "Твори Івана Суріка" (1894), "З чужого поля" (1895), "З півночі" (1896) та інші.

У 1896 році Грабовський переїхав до Якутська, а згодом, знесилений, хворий, він оселяється назавжди в Тобольську. У Якутську поет укладає збірки "Кобза" (1898), "Песни Украины" (1898), "Хвиля" (1899).

В кінці 1900 року – Грабовський одружився з А.М.Лук'яною, яка вчилася у фельдшерській школі. Анастасія Миколаївна Лук'янова, вислана з Москви до Тобольська під таємний нагляд поліції, була молодою, вродливою, життєрадісною особою. У кінці 1901 року у Грабовських народився син Борис, названий на честь Бориса Грінченка.

Ще в Іркутській тюрмі П.Грабовський зрозумів, що єдиним його засобом боротьби, який надає смисл життю, є слово. Все інше – воля, Україна, здоров'я – у нього вже було відібрано. Залишалася робота. Як порятунком від самотності й туги, як спосіб буття, як надія, що твій голос почують там, на рідній землі.

Павло Арсенович створив прекрасні зразки оригінальної поезії. І про що б не писав поет, він завжди звертався до рідного краю, рідної пісні. Пісня, пройнята гуманізмом та оптимізмом, глибиною народної мудрості, стала органічною частиною творів поета.

Творчість Грабовського була неперевершеним зразком. Революційні мотиви в ліриці поета знаходимо в поезіях "Справжні герої", "Уперед", "Надія", "До Н.К.С.". Про громадські обов'язки митця Грабовський пише у своїх віршах "Я не співець чудової природи", "До парнасців", "Поетам – українцям".

Інтернаціональні мотиви займають значне місце в літературному доробку П.Грабовського. Про спільність інтересів трудящих говориться у віршах "До Б.С.го", "Текінка", "Бурятка", "Червоний жупан".

Поезії Грабовського "До українців", "Далеко", "До України", "Україна приснилась мені" мають патріотичний, національно-визвольний характер. В поезіях Грабовського знаходимо чимало майстерно змальованих картин природи, які є контрастом до нужденного, підневільного життя трудящих. Це пейзажна лірика "Сон", "Квітень", "Вечір", цикл "Веснянки".

Дитяча тематика приваблювала Грабовського протягом усього життя. Поет-революціонер готував маленьких читачів до діяльного життя. Окрему групу становлять вірші-звертання "До школи", "Дітям". Широке пізнавальне, виховне і естетичне значення для дітей мають вірші поета "Сонечко та дощик", "Щоглик", "Соловейко", "Дніпр", "Метеличок".

Ім'я П.Грабовського перекладача стоїть поруч з іменами інших українських

передових письменників кінця 19 ст., які вписали яскраву сторінку в літературно-мистецьке єднання українського народу з іншими народами.

Постать П.Грабовського важко уявити без його літературно-критичних праць. Адже поет вперше в українській літературі порушив саме у своїх критичних працях цілу низку важливих суспільно-політичних питань.

Будучи вже тяжко хворий, за п'ять днів до смерті поет пише Б.Грінченкові хвилюючого листа, в якому виливає свій біль, що вже не доведеться йому більше побачити улюбленої батьківщини. 12 грудня 1902 року П.Грабовського не стало. Друзі виконали його заповіт – поховали поруч з могилами декабристів.

Благодородство і сила духу цієї людини варті захоплення і глибокої поваги. Гідність, готовність до самопожертви, моральна чистота, – ці риси визначали характер і поведінку Павла Грабовського.

### ШВАЧКА

*Рученьки терпнуть, злипаються  
віченьки...*

*Боже, чи довог тягнеть?  
З раннього ранку до півночі ніченьки  
Голкою денно верти.*

*Кров висисає оте остогиджене,  
Прокляте нишком шиття,  
Що паненя, вередливе, зманіжене,  
Вишвириє геть на сміття.*

*Де воно знатиме, що то за доленька  
Відшук черствого шматка,  
Як за роботою вільна невольенька  
Груди ураз дотика.*

### ДО УКРАЇНЦІВ

*Українці, браття милі,  
Відгакуйтесь, де ви є;  
Чи живі ще, чи в могилі  
Давня слава зогниє?*

*Чи покраща доля наша,  
Мине сором, що вкрива;  
Чи до краю спита чаша,—  
Рабства чаша вікова?*

*Гей, до купи, певні діти!  
Всіх веде мета одна:  
Шлях любові та освіти  
Нас навіки поєдна!*

### ДО РУСИ-УКРАЇНИ

*Бажав би я, мій рідний краю,  
Щоб ти на волю здобувався,  
Давно сподіваного раю  
Від себе власне сподівався.*

*Щоб велич простого народа  
Запанувала на Русі,  
Щоб чарівна селянська врода  
Росла в коханні та красі.*

*Щоб Русь порізена устала  
З-під віковичного ярма  
І квітом повним розцвітала  
У згоді з ближніми всіма!*

## • Світла пам'ять

**Померла дніпропетровська письменниця Александра Кравченко (Девіль)**

**На 61-му році пішла з життя Олександра Петрівна Кравченко, яку більшість читачів знали під псевдонімом Олександра Девіль.**

Олександра Петрівна закінчила Дніпропетровський металургійний інститут, працювала у науково-дослідному інституті чорної металургії (ІЧМ) і Мінчорметі України в Управлінні енергетичних служб і організації, де займалась питаннями енергозбереження. Маючи можливість зробити кар'єру на теренах точних наук, наприкінці 90-х обрала літературу, звільнилася з роботи і весь вільний час присвятила письменництву. А вже у 2001-му стала членом Національної спілки письменників України.

Письменниця працювала в жанрі історико-пригодницького і соціально-психологічного роману на сучасну тематику, а також авторських новел-легенд для дітей і юнацтва. У своїх творах намагалася поєднувати змістовність із цікавим сюжетом, привертала увагу читачів до морально-етичних проблем, до історії і культурної спадщини нашого народу. Спектр епох, які її цікавили, був дуже широким: від часів Київської Русі та Козацької Доби до сьогодення, а місцем дії поставала не лише Україна, але й Європа, яку Олександра Петрівна так само добре знала й детально описувала у своїх романах.

Перші книги Олександри Петрівни були опубліковані 1998-му року у дніпропетровському видавництві «Гамалія». Потім письменницький шлях привів її до Москви, де у видавництві «ЕКСМО-Пресс» вийшли два романи Олександри - «Муж во временное пользование» та «Дарю вечную молодость», але специфічний підхід до книговидавання і намагання шаблонізувати творчі процеси, притаманні російським видавництвам, були неприйнятні для Олександри і вона повернулася в Україну.

Новим видавництвом, з яким Олександра Петрівна знайшла спільну мову, було видавництво «Донеччина», в якому побачили світ не лише історичні романи, але й детективи, написані на сучасному матеріалі. Згодом, коли у «Донеччині» почалися зміни у керівництві та видавничій політиці, письменницю помітило одне з найбільших українських видавництв «Клуб сімейного дозвілля», де за чотири роки у персональній серії історичних романів встигли вийти 7 книг авторки.

Загалом Олександра Петрівна писала багато і швидко, хоча кожній епосі, в якій працювала, приділяла неабияку увагу, і до дрібниць знала історію, побут, культуру, звичаї... Її історичні і детективні романи були дуже людськими, динамічні сюжети поєднувалися із ненав'язливою філософією і розумінням людських почуттів. Саме через увагу до почуттів, базових для становлення і розвитку особистості й одного з рушіїв соціальних перетворень, дехто відносив романи Олександри Петрівни до жанру «жіночих», хоча цей поділ насправді дуже умовний.

Олександра Кравченко писала двома мовами, хоча життя розпорядилося так, що здебільшого її знали як російськомовну. Можливо, це також було причиною, чому її дуже добре знали читачі, але майже не знали письменники за межами

Дніпропетровської області, про неї мало писали. Видається дещо дивним, що її популярність довгий час взагалі залишилася непоміченою серед літературних кіл, оскільки вже кілька років тому сумарний наклад її книг лише в Україні перевищує півмільйона екземплярів.

Олександра Петрівна присвятила життя письменництву, але не входила до літературних тусовок і не робила політичних заяв. Вона вважала, що виховання молодого покоління на позитивних літературних прикладах у пригодницькому жанрі і є тим шляхом, який може допомогти оздоровити суспільство. І для досягнення цієї мети Олександра робила все можливе: писала книги, зустрічалася з читачами, була суддею багатьох молодіжних літературних конкурсів, а також активним учасником секції літератури для дітей та юнацтва «Джерело» при ДОО Національної спілки письменників України.

Автор понад 20 романів, більшість з яких додруковувалися і перевидавалися, а також співавтор п'яти престижних колективних збірників, вона не була збалувана чисельними літературними нагородами, проте, кожна з них була вагомою і важливою.

Олександра Кравченко стала лауреатом літературної премії ім. Валерія Підмогильного, була нагороджена премією Дніпропетровської обласної організації ветеранів України за книги «Приговор из прошлого» та «Фатальный ливень» і почесним дипломом Міжнародної Ради книг для дітей і юнацтва (IBBY) за книгу «Амазонки Дніпра».

Талановита людина талановита в усьому. Дніпропетровські композитори змагалися за право написати музику до її віршів. А композитор Валентина Фалькова нещодавно закінчила роботу над музикою до вистави «Викрадення Троянди» за п'єсою Олександри. Тепер, на жаль, Олександра Кравченко не побачить живе втілення своєї мрії – музичний спектакль, який вже репетирують юні актори.

А скільки самодіяльних колективів школярів здійснили вистави за мотивами прозових творів письменниці?

Олександру Петрівну любили читачі і колеги по письменництву. Розумна, шляхетна, талановита людина, яка не знала почуттів заздрості і підлості, могла підтримати, зрозуміти і підказати, завжди допомагала як своїм одноліткам, так і молодим письменникам, які тільки починали шукати себе в літературі, підтримувала літературні акції і гарно ставилася до всього нового, дуже чітко бачила стратегічні перспективи новітньої, психічно здорової української літератури.

Олександра Петрівна Кравченко пішла від нас на творчому злеті, коли у неї щойно вийшла нова книга, формувалися ідеї для нового твору, письменниця готувала до подання у видавництво (а, можливо, й на «Коронацію слова») україномовний роман. Ми багато зробили разом, але ще більше не встигли. Ця втрата болюча і накладає відповідальність особливо на молодих, бо коли йдуть талановиті письменники зі старшого покоління, комусь то доведеться підняти прапор, який тримали і гідно несли вони. Бо інакше неможна...



Сумно прощатися з талановитим автором і ширим другом, але письменник живе у своїх книжках, і навіть за багато років після свого уходу розмовляє зі своїми читачами. На щастя, Олександра Петрівна змогла залишити для своїх читачів багато таких приводів для діалогу.

Ось назви її книг:  
 «Тайна преображення» (1998, «Гамалія»); 2003, «Донеччина»),  
 «Фиалковый цвет мести» (1998, «Гамалія»); 2003, «Донеччина»),  
 «Тернистый шлях понад Дніпром» (1999, «УКО ІМА-пресс»),  
 «Киевская невеста» (2000, «УКО ІМА-пресс»), 2003, «Донеччина»),  
 «Муж во временное пользование» (2000, «ЭКСМО-Пресс»),  
 «Дарю вечную молодость» (2001, «ЭКСМО-Пресс»),  
 «Суженый Марии» (2003, «Донеччина»), 2009, «Клуб сімейного дозвілля»),  
 «Изумрудное сердце» (2003, «Донеччина»); 2008, «Клуб сімейного дозвілля»),  
 «Приговор из прошлого» (2003, «Донеччина»),  
 «Опасное наследство» (2003, «Донеччина»),  
 «Озеро страха» (2004, «Донеччина»),  
 «Пороги любви и Днепра» (диалогія) (2004, «Дніпрокнига»),  
 «Фатальный ливень» (2005, «Донеччина»),  
 «Амазонки Дніпра» (2006, «Дніпрокнига»),  
 «Кольцо надежды» (2006, «Донеччина»),  
 «Мечтать не вредно» (2008, «Донеччина»),  
 «Перстень Дарины» (2008, «Клуб сімейного дозвілля»),  
 «Оберег волхвов» (2009, «Клуб сімейного дозвілля»),  
 «Чужой клад» (2010, «Клуб сімейного дозвілля»),  
 «Королева Таврики» (2011, «Клуб сімейного дозвілля»),  
 «Письмо Софьи» (2012, «Клуб сімейного дозвілля»).  
 Земля пухом, Царство Небесне і вічна пам'ять!

**Наталія Дев'ятко,  
Еліна Заржицька**

**Від редакції: Бористенівці присьдують до тих, хто сумує за гіркою втратою – відхід у вічність Олександри Кравченко. Ми плідно співпрацювали, можна сказати, товаришували з талановитою літераторкою. Тим більш прикро що її не має вже серед нас. Нехай же буде пухом для Олександри Кравченко наша свята українська земля!**

Зінаїда Грієва (м. Дніпропетровська)

# Сонячні котенята



Сьогодні зранку йшов холодний осінній дощ і малята прийшли до дитсадочка під зонтиками. А згодом вони скупчилися на веранді і, пританцювуючи, весело наспівували:

Дощик, дощик,  
Дужче лий,  
Наші ніжки  
Не жалій!

Вихователька з ніжністю дивилася на них, посміхалася, а потім вийшла на веранду й попередила малят, щоб під холодний дощ не стрибають, бо можна захворіти.

І тут Маринка сказала Максимкові:

– А якби я зараз босоніж походила у тій холодній воді, то все одно не захворіла б.

– Навіть босоніж? – дивується Максимко. – А це ж чому?

– А тому, що я загартована! Я зоранку обливаюся холодною водою. Ось! – і вона показала Максимкові язика.

Максимко зморщився.

– Бррр! Я боюся холодної води!

– А спершу і мені було холодноувато, а згодом привычалася. Проте, тепер можу морозива їсти скільки завгодно – і ніякої ангіни!

«Щаслива! – подумав Максимко.

– А я тільки разочок лизну, і ангіна одразу до горла – скік! І маєш!»

А коли дощ ущух, біля веранди розлилася велика калюжа в якій відзеркалювало Сонечко і пропливли білі кучеряві, хмарки, так схожі на пухнастих котенят.

Маринка штовхнула Максимка в бік проказала:

– А тепер дивися, що зараз буде!

Вона миттю скинула свої червоні чобітки і босоніж стрибнула у калюжу.

– Агов! – весело закричала вона. – Кому котенят? Дивіться, які гарні сонячні котенята!

Вона сміється, бавиться з тими пухнастими хмаринками-котенятами, а вони вислизують з її рук зникають. Та дарма, бо до її рук уже плывуть інші, біліші та пухнастіші.

Та ось Галинка злякано закричала:

– Зараз же вилазь, бо захворієш!

На її крик вибігла вихователька, стрибнула у

калюжу, ухопила Маринку на руки й кинулася з нею до лікаря.

А згодом Максимка побачив схвилювану виховательку й каже:

– Не хвилюйтеся, Світлано Петрівно! Маринка не захворіє, вона ж загартована!

Та він помилився.

Наступного дня Маринка у дитсадок не пішла. Вона захворіла. Лежить тепер у ліжку і п'є ліки. А матуся сидить поруч і ніжно картає дівчинку за її вчинок.

– Ти, донечко, хоча і загартовуєшся, але будь обережною і босоніж у холодну воду більше не лизь.

Маринка усе розуміє і обіцяє матусі більш ніколи так не робити.

Матуся пішла, а дівчинка лежить сумує, та й спати хочеться.

А повіки поволі стуляються, стуляються... Та ось глянула на полицку, вгледіла свою улюблену ляльку-янголу і посміхнулася їй. Лялька також посміхнулася Маринці, а тоді тріпонула крильцями й злетіла до дівчинки, прямиєнько до її ліжка.

– Ну що, маленька, сумуєш? – ніжно запитала.

– Так, сумую, – каже Маринка. – Матуся обіцяла казочку розповісти, та кудись пішла.

– А хочеш, – запитала лялька, – я тобі розповім цікаву казочку?

– Хочу! Дуже хо-о-очу! – кризь сон відповідає Маринка.

І відчуває, як лялька-янгол ніжно торкається крихітними пальчиками її

повік.

І дівчинка спокійно засинає. А янгол-лялька починає розповідати їй казочку.

– Жила собі дівчинка. Така крихітна, крихітна, що ліжечком для неї...

Але ж це матусин голос!.. Вона впізнала його!..

Маринка поволі розтуляє повіки, а поруч матуся. І це вона розповідає їй казочку. А де ж янгол?

А матуся продовжує:

– ...та дівчинка була така крихітна, що ліжечком для неї слугувала духмяна квітка-троянда. А звали ту крихітку... Дюймовочка.

Не дослухавши казки, Маринка засинає і чує голос янголу:

– Спи спокійно, Мариночко. Скоро ти видужаєш і я вірю, ти дотримуєш слова і будеш обережною. Я вірю в тебе!

А за кілька днів Маринка видужала і прийшла до дитсадочка.

Зустріла Максимка і каже:

– Бачиш, а як би я була не загартована, то ще й досі хворіла і хворіла собі. Ось!

Максимко посміхнувся запитав:

– Ну, а сонячних котенят знову босоніж у калюжі ловитимеш?

– Ловитиму, – відповіла Маринка, – але тепер у гумових чобітках. Адже я слово янголу дала.

Максимко здивовано дивився на подружку і думав: «То добре, що Маринка з янголом зустрілася, а як би з крокодилем? Ой, щоб тоді було?»

І вони, взявшись за руки, побігли до їдальні, де на них чекав смачний сніданок – млинці з сунічним варенням.

Ось так по-доброму закінчилася ця пригода з сонячними котенятами.

А як ти оцінюєш вчинок Маринки?



**«БОРИСТЕН» — літературно-мистецький, публіцистичний та науково-популярний щомісячник.**

Шеф-редактор **Фідель СУХОНІС**

**РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ**

**ІВАНЕНКО Валентин Васильович** — Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, проректор, доктор історичних наук, професор.  
**СВІТЛЕНКО Сергій Іванович** — Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, декан історичного факультету, доктор історичних наук, професор.  
**ШВИДЬКО Ганна Кирилівна** — Національний гірничий університет (м. Дніпропетровськ), професор кафедри історії і політичної теорії, доктор історичних наук, професор.  
**УДОД Олександр Андрійович** — Інститут інноваційних технологій та змісту освіти Міністерства освіти і науки України (м. Київ), директор, доктор історичних наук, професор.  
**ВАСИЛЕНКО Віталій Олександрович** — Національний гірничий університет (м. Дніпропетровськ), професор кафедри історії і політичної теорії, доктор історичних наук, професор.  
**ПОПОВСЬКИЙ Анатолій Михайлович** — Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, професор кафедри мовної підготовки, доктор філологічних наук, професор.  
**ДЕМЧЕНКО Володимир Дмитрович** — Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, декан факультету систем та засобів масової комунікації, доктор філологічних наук, професор.  
**ЗАВЕРТАЛЮК Нічель Іванівна** — Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, професор кафедри української літератури, доктор філологічних наук, професор.  
**ШЕПЕЛЄВ Максиміліан Альбертович** — Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, завідувач кафедри міжнародних відносин, доктор політичних наук, доцент.  
**ТОВОВЕНКО Олександр Сергійович** — Дніпропетровський національний університет, декан соціально-гуманітарного факультету, доктор філософських наук, професор, голова спеціалізованої вченої ради ДНУ ім. О. Гончара з політичних наук.  
**ГНАТЕНКО Петро Іванович** — Дніпропетровський національний університет, завідувач кафедри філософії, доктор філософських наук, професор, член спеціалізованої вченої ради ДНУ ім. О. Гончара з політичних наук.  
**ТЕРЕЩЕНКО Алла Костянтинівна** — інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор мистецтвознавства, професор.  
**СТЕПОВИК Дмитро Власович** — інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор мистецтвознавства, професор.  
**ГРИЦА Софія Йосипівна** — інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор мистецтвознавства, професор.  
**НАЙДЕН Олександр Семенович** — інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор культурології, професор.  
**КИТОВА Світлана Андріївна** — Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, професор кафедри української літератури, доктор культурології, професор.  
**ШЕЙКО Василь Миколайович** — Харківський державний університет культури, ректор, доктор історичних наук (культурологія), професор.  
**КУЦ Ірина** — коректор.

**Представництва редакції:**

**у Києві:** Володимир Барна, вул. Банкова, 2, 01024, м. Київ, тел. 066-6243231.  
**у США:** Bahriany Foundation, INC. 811S Roosevelt Ave., Arlington Hts, IL. 60005—2749 USA;  
**з релігійних справ у США та Канаді:** Mr. V. Babanskyj, 74 Oakridge, Watchung, N.J. 07069, USA;  
**у Канаді:** Mr. Petro Kovalczyk, 40 Westhead Rd., Toronto, Ont., M6W 4S1, Canada (tel. 416—603—9888);  
**у Румунії:** Ritco Virgil STR. 1 Decembrie 7. Bloc 19 Sc B. Ap. 8 8885 Macin Jud. Tulcea Romania;  
**у Бразилії:** Wira SELANSKI, Rua General Glicério, 400 apt. 701, 22245—120 Rio de Janeiro, RJ Brasil, Telefax: (00—55—21) 2557—5517;  
**у Австралії:** Mr. Fedir Habelko 5. Reserve C. T., Glenroy VIC. Australia — 3046 T.& Fax: 03.93061997;  
**у Ізраїлі:** Svitlana Glaz, Arie Rubin, 18/I, Lod, Israel;  
**у Польщі:** Jurii Hawryluk, skr. poczt. 55, 17—100 Bielski Podlaski, Polska;  
**Кольпортер на США та Мексику:** Parion Chejlyk 45 Mountain Ave. Warren, N. J. 07059.

Редакція не відповідає за думки і факти, викладені авторами на сторінках щомісячника. Листується з читачами лише через журнал. Редакція сплачує гонорари тільки за матеріали, які замовлені авторам.

Редакція залишає за собою право скорочувати матеріали без згоди авторів.

**Адреса: журнал «Бористен», вул. Телевізійна, 3, 49010, Дніпропетровськ—10, Україна**  
**Телефони: 050-340-28-27, (056) 713-52-58.**  
**E-mail: fidselkukhonis@gmail.com**  
**Наша веб-сторінка: www.borysten.com.ua**

Серія KB, реєстр, номер 16084-4556 ПР Рік видання двадцять другий.

**ЗАСНОВНИКИ:** Дніпропетровська міська громадська організація «Товариство шанувальників журналу „Бористен“», Національний гірничий університет, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара. **ВИДАВЦІ:** Дніпропетровська міська громадська організація «Товариство шанувальників журналу „Бористен“», Національний гірничий університет, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара.

Постановою президії ВАК України від 9-го квітня 2008 року за номером № 1—05/4 журнал внесено до переліку наукових фахових видань України, у яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт з історії філології політичних наук, мистецтвознавства та культурології.

Номер рекомендовано до друку вченою радою НГУ України.

Підписано до друку ????. Формат 60/84/8, друк офсетний. Умов. друк. арк. 2,79  
 Зам. №???? Тир. 1500.

Друк: ТОВ «Перша міська друкарня». Адреса: вул. Степового фронту, 11-а, м. Павлоград Дніпропетровської обл., Україна, 51400.



**УКРАЇНО,  
 ти - моя  
 молитва...**  
**Василь СИМОНЕНКО**

**З Б І Р Н И К**

**Василь Стус**

**НА КОЛИМСЬКІМ МОРОЗІ  
 КАЛИНА**

*На колимськiм морозi калина  
 зацвiтає рудими слiзьми.  
 Неосяжна осонцена днина,  
 i собором дзвiнким Україна  
 написалась на мурах тюрми.  
 Безгомiння, безлюддя довкола,  
 тiльки сонце i простiр, i снiг.  
 I котилося куль-покотьюлом  
 моє серце в ведмежий барлiг.  
 I згорiлi модрини кричали,  
 тонко олень писався в iмлi,  
 i зiйшлися кiнцi i начала  
 на оцiй чужинецькiй землi.*

**Володимир СОСЮРА**

**УКРАЇНА**

*Дужче i дужче кругом  
 Пiсня гримить солов'я.  
 Гори мовчать над Днiпром  
 Це — Україна моя.*

*В небi шумлять лiтаки,  
 Конi залiзнi — в полях.  
 Гордим розливом рiки  
 Цвiт весняний по садах.*

*Свiтлi iдуть матерi,  
 Зiр iх красою сiя.  
 Сонце i пiсня вгорi,  
 Це — Україна моя.*

**КРАЩІ СТРАВИ УКРАЇНСЬКОЇ КУХНІ**

**БУБЛИКИ-СВИСТУНИ**



На 4 склянки борошна – 1,5 склянки масла, 2,75 склянки води, 12 яєць, цукрова пудра.

Розтоплене масло змішують з водою, нагрівають і заварюють борошно. Після охолодження додають яйця і вимішують. З тіста роблять бублики, випікають їх на листі в духовці, а потім обсипають цукровою пудрою.

**КИСЕЛИЦЯ**



На 500 г свіжих слив або на 200 г сушеного чорносливу – 3 ст. ложки кукурудзяного борошна або манних крупів, 0,75 склянки цукру, 5 склянок води.

Свіжі сливи або сушений чорнослив перебирають, промивають, заливають водою, добре розварюють, протирають крізь сито. Протерті сливи змішують з відваром, в якому варились ягоди, доводять до кипіння, висипають злегка підсмажене кукурудзяне борошно або манні крупини, цукор і варять до готовності.

Киселицю подають гарячою.

**МАНТУЛЬКИ КИЇВСЬКІ**



На 4 склянки борошна – 200 г вершкового масла, 4 жовтки, 1 склянку цукру, 200 г мигдалю.

В просіяне борошно вливають розтоплене вершкове масло. Окремо ошпарюють мигдаль, очищають від шкірки, підсушують в теплій духовці і труть на терці. Жовтки розтирають з цукром, додають до них підготовлений мигдаль і всю масу вимішують з борошном, змішаним з маслом.

Тісто добре вимішують, розкачують рівним шаром, завтовшки в 0,5 см, вирізують з нього маленькі фігурки різної форми, кладуть на лист, змащують яйцем, посипають тертим мигдалем і ставлять в духовку на 15 хвилин для випікання.

**РЕКЛАМА**

**ШВИДКО**  
**ЗРУЧНО**  
**ПРЯМО В РУКИ**

Найшвидший і найбільш надійний посилковий сервіс до України та країн СНД. Порівняйте терміни доставки пакунків через компанію MICT з другими компаніями і переконайтесь в цьому самі.

● **ДОСТАВКА КОРАБЛЕМ**  
 В Україну: 30-40 днів  
 В Москву: 30-40 днів  
 В Ст. Петербург: 35-45 днів  
 Решта регіонів на [www.meest.us](http://www.meest.us)

● **ЕКСПРЕС ДОСТАВКА ПОСИЛОК:**  
 В Україну: 3-5 робочих днів  
 В Москву: 5-7 робочих днів

● **ВІДПРАВКА АВІА І МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ**  
 ● **ДОСТАВКА АВТОМОБІЛІВ У КОНТЕЙНЕРАХ**  
 ● **УПАКОВКА І СТРАХУВАННЯ**  
 ● **ПЕРЕКАЗ ГРОШЕЙ ЗА НАЙНИЖЧИМИ ЦІНАМИ**

**1-800-288-9949 [www.meest.us](http://www.meest.us)**

Marketing and design by [imaginesstudio.com](http://imaginesstudio.com)